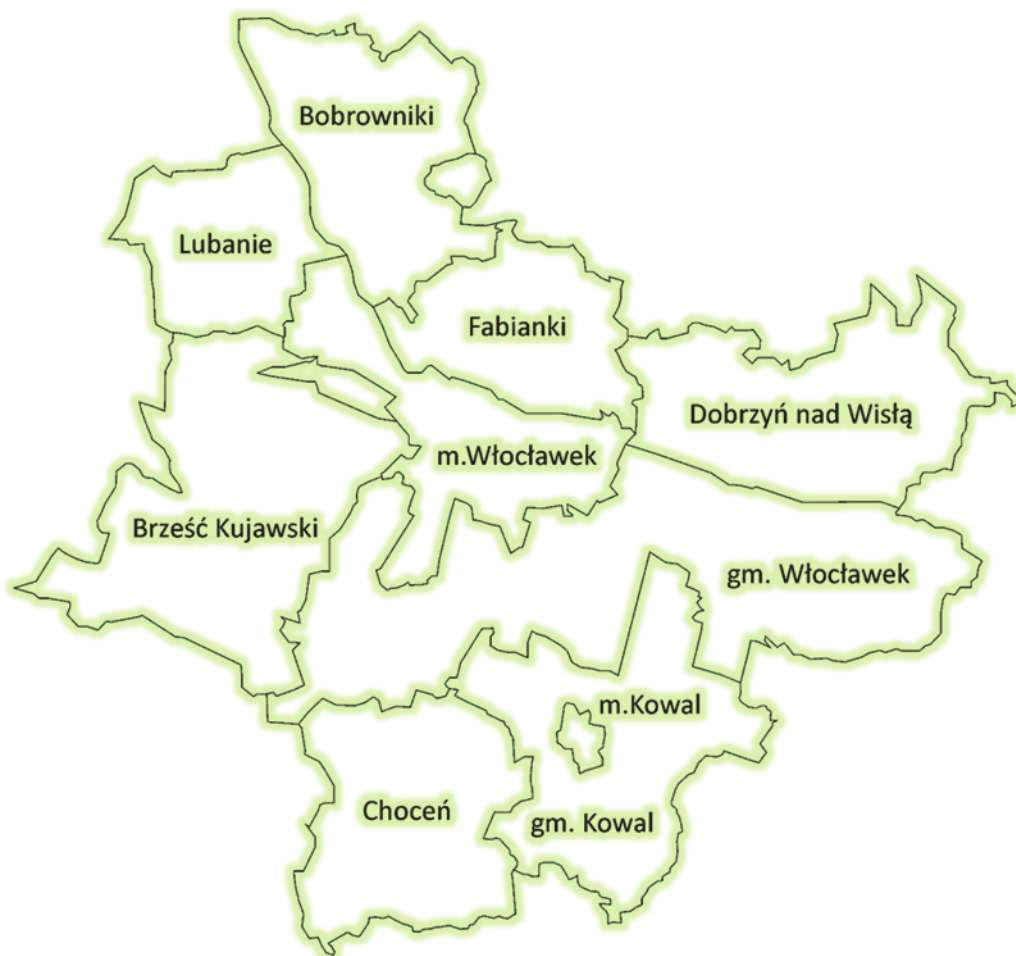

Diagnoza sytuacji społeczno- gospodarczej Obszaru Strategicznej Interwencji dla miasta Włocławek oraz obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie

GINA MIASTO
WŁOCŁAWEK

Spis treści

I. WPROWADZENIE.....	3
II. DEMOGRAFIA.....	4
III. EDUKACJA I SZKOLNICTWO WYŻSZE	13
IV. POLITYKA SPOŁECZNA	26
V. OCHRONA ZDROWIA	30
VI. KULTURA.....	32
VII. RYNEK PRACY.....	35
VIII. GOSPODARKA.....	41
IX. BRANŻE PRZYSZŁOŚCI.....	48
X. TURYSTYKA.....	49
XI. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA.....	60
XII. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	69
XIII. SYSTEM KOMUNIKACJI.....	73
XIV. BUDŻET.....	80
SPIS TABEL	88
SPIS WYKRESÓW	89
SPIS RYSUNKÓW.....	90

I. Wprowadzenie

Nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej zaprogramowana na lata 2014-2020 daje możliwość wspierania rozwoju terytorialnego. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 założono, iż polityka terytorialna będzie realizowana w miastach regionalnych i subregionalnym na obszarach strategicznej interwencji i będzie służyła wspieraniu powiązań między miastami a obszarami powiązanych z nimi funkcjonalnie.

W niniejszym opracowaniu stosowane nazewnictwo „OSI Włocławka” jest rozumiane jako: Obszar Strategicznej Interwencji dla miasta Włocławek oraz obszar powiązany z nim funkcjonalnie.

„Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Obszaru Strategicznej Interwencji dla miasta Włocławek oraz obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie” (*Diagnoza OSI Włocławka*) została sporządzona w oparciu o projekt realizowany w latach 2013-2015 pn. „*Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych Włocławka oraz wsparcie ich rozwoju poprzez przygotowanie dokumentów planistyczno-strategicznych*”, dofinansowany w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013 z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Projekt był realizowany przez Gminę Miasto Włocławek w partnerstwie z gminami: Brześć Kujawski, Lubanie, Włocławek, Fabianki oraz Bobrowniki. W ramach projektu powstały następujące opracowania:

- „Delimitacja obszaru funkcjonalnego miasta Włocławek”,
- „Strategia rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych Włocławka na lata 2014-2020”, (część I- Diagnoza, część II – Kierunki rozwoju)
- „Analiza rynku pracy miasta Włocławek i jego obszaru funkcjonalnego oraz branże przyszłości w rozwoju miasta”,
- „Studium komunikacyjne dla miasta Włocławka i jego obszaru funkcjonalnego”(część I - Diagnoza, część II – Kierunki rozwoju).

Ponadto, w celu identyfikacji uwarunkowań badanego obszaru w *Diagnozie OSI Włocławka* wykorzystano informacje zawarte w Banku Danych Lokalnych GUS oraz podjęto współpracę z podmiotami posiadającymi istotne informacje w zakresie poszczególnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego w gminach OSI Włocławka. Należy zauważyć, że przy realizacji opracowania kierowano się w dużym stopniu możliwością uzyskania i porównania danych. Wobec powyższego diagnoza zawiera przede wszystkim dane statystyczne na poziomie gmin OSI Włocławka oraz, w przypadku braku dostępności danych dla gmin, porównania/zestawienia na poziomie powiatowym (m. Włocławek, pow. lipnowski, pow. włocławski).

II. Demografia

Liczba ludności

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2013 r. OSI Włocławka zamieszkiwało 174 380 osób, z czego 65,9% stanowili mieszkańcy Włocławka (114 885 osób). Na kolejnych miejscach znajdowały się gminy: Brześć Kujawski (11 598, czyli 6,7%), Fabianki (9 687, czyli 5,6%) i Chocień (8 073, czyli 4,6%). Włocławek, pod względem liczby ludności, był trzecim miastem w województwie kujawsko-pomorskim, po Bydgoszczy (359 428 mieszkańców) i Toruniu (203 447 mieszkańców).

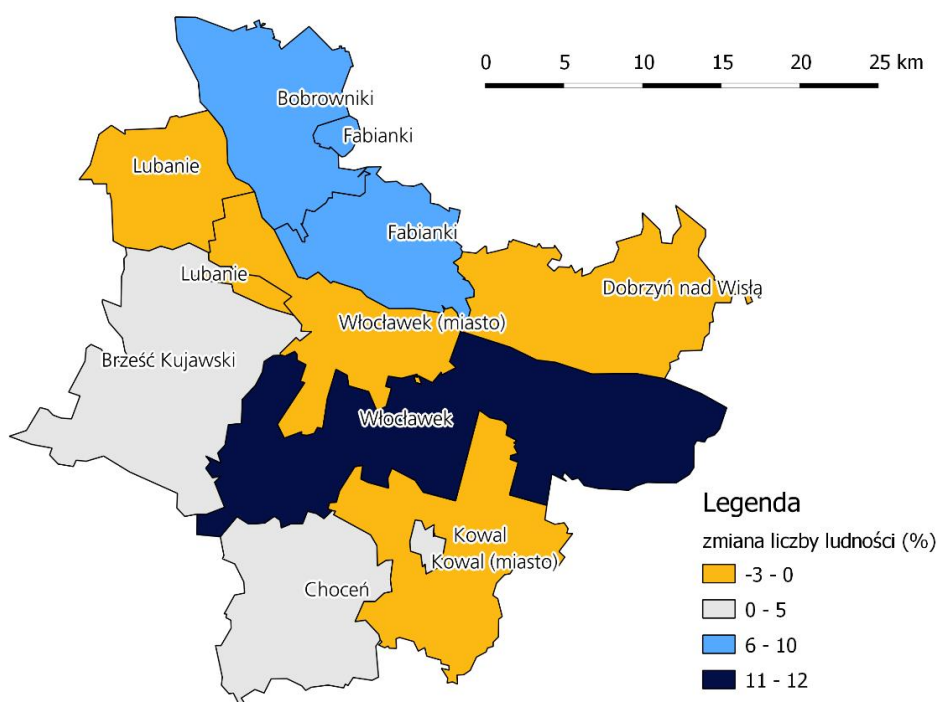
Tabela 1. Stan ludności w OSI Włocławka

Jednostka terytorialna	stan na 31 XII						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gmina Miasto Włocławek	118432	118042	117402	117034	116345	115546	114885
Miasto Kowal	3453	3490	3470	3538	3541	3538	3538
Gmina Brześć Kujawski	11205	11311	11305	11572	11647	11618	11598
Gmina Chocień	7897	7887	7899	8111	8122	8101	8073
Gmina Fabianki	8947	9087	9213	9385	9527	9646	9687
Gmina Kowal	4076	4015	3999	4005	4015	3999	3963
Gmina Lubanie	4653	4666	4665	4670	4678	4705	4646
Gmina Włocławek	6231	6241	6210	6930	6952	6917	6927
Gmina Bobrowniki	3004	2989	3010	3110	3121	3151	3172
Miasto i Gmina Dobrzyń nad Wisłą	7912	7880	7864	8031	8003	7942	7891
Razem	175810	175608	175037	176386	175951	175163	174380

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Liczba mieszkańców OSI Włocławka w latach 2007-2013 zmniejszyła się o 1 430 osób, czyli 0,8%. Największy udział miało w tym miasto Włocławek, którego liczba ludności zmalała o 3 547 osób. Na obszarze otaczającym miasto liczba ludności wzrosła o 3,7%. Jest to znacznie więcej niż w Polsce, gdzie średni wzrost wyniósł 1%, czy w województwie kujawsko-pomorskim (1,3%). Zróżnicowanie przestrzenne tych zmian jest urozmaicone - w obszarze funkcjonalnym występują zarówno gminy, których liczba ludności wzrosła (gm. Włocławek 11%, Fabianki 8%), jak i takie, w których liczba ludności spadła (gm. Kowal-3%).

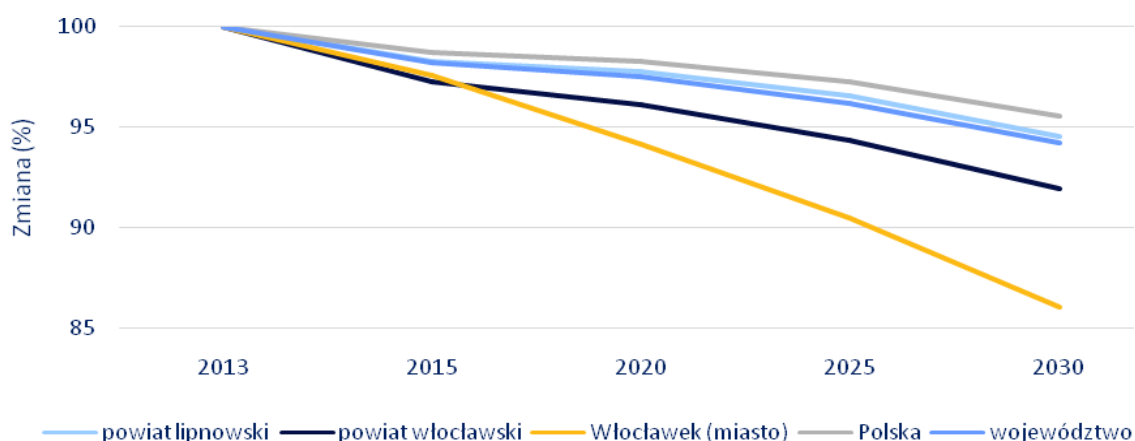
Rysunek 1. Procentowa zmiana liczby ludności w OSI Włocławka w 2013 r. względem 2007 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Według prognoz GUS z 2012 r. w powiatach, których gminy wchodzi w skład OSI Włocławka (miasto Włocławek oraz powiaty włocławski i lipnowski) w 2030 r. liczba ludności ma być niższa niż obecnie. Będzie to zgodnie z tendencjami charakterystycznymi dla całej Polski, gdzie liczba mieszkańców zmniejszy się o 1,7 mln osób, czyli ok. 5%. Największy spadek w analizowanym obszarze odnotuje miasto Włocławek – 15 994 osób (14%), w tym ludność w wieku produkcyjnym zmniejszy się o 14 tys., następnie powiat włocławski – 7 011 osób (8%) i powiat lipnowski – 3 655 osób czyli (6%). Kierunek prognozowanych zmian demograficznych (ubytek liczby ludności) jest analogiczny jak w całej Polsce, jednak istotne jest ich tempo, które w skali kraju będzie znacząco niższe. Wg danych Eurostatu w tym samym czasie prognozuje się wzrost liczby ludności na terenie Unii Europejskiej o 2,3%.

Wykres 1. Prognozowana (w 2012r.) zmiana liczby ludności w latach 2015, 2020, 2025 i 2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Przyrost naturalny

Elementem ruchu naturalnego odpowiedzialnym bezpośrednio za zmiany w stanie ludności jest przyrost naturalny jako różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów. Przy stabilnej stopie zgonów w OSI Włocławka, zmieniająca się skala urodzeń odgrywa rolę regulacyjną w przyroście naturalnym.

W okresie od 2007 do 2013 roku biorąc pod uwagę cały obszar OSI Włocławka zanotowano ujemny przyrost naturalny, charakteryzujący się liczbą zgonów przewyższającą liczbę urodzeń żywych (tzw. ubytek naturalny). Należy przy tym zaznaczyć iż największy wpływ na taki stan rzeczy miała sytuacja w mieście Włocławek, mieście Kowal i gminie Chocień, gdzie wartości przyrost naturalnego w analizowanym okresie utrzymywały się na ujemnym poziomie. Natomiast gminy Bobrowniki i Fabianki odnotowały dodatni przyrost naturalny we wszystkich analizowanych latach. W gminach Dobrzyń nad Wisłą i Włocławek do 2011 roku miał miejsce dodatni przyrost naturalny, po czym w latach 2012-2013 nastąpił wzrost liczby zgonów nad liczbą urodzeń. Wartości przyrostu naturalnego w Brześciu Kujawskim, gminie Kowal oraz gminie Lubanie podlegały wahaniom przyjmując wartości dodatnie w latach 2008 i 2011 (w Lubaniu dodatkowo w 2007 roku), a ujemne w pozostałych latach analizowanego przedziału czasowego. W Polsce oraz województwie kujawsko-pomorskim do 2012 roku odnotowano dodatni przyrost naturalny, natomiast w 2013 roku ujemny (odpowiednio – 0,5‰ i – 0,3‰).

Tabela 2. Przyrost naturalny OSI Włocławka

Bobrowniki								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Razem
ogółem	6	4	11	16	16	11	7	71
na 1000 ludności	2,0	1,3	3,6	5,2	5,1	3,5	2,2	22,9
Fabianki								
ogółem	19	13	20	5	20	40	19	136
na 1000 ludności	2,1	1,4	2,2	0,5	2,1	4,2	2,0	14,5
Dobrzyń nad Wisłą								
ogółem	16	1	19	10	7	-13	-13	27
na 1000 ludności	2,0	0,1	2,4	1,2	0,9	-1,6	-1,6	3,4
gm. Włocławek								
ogółem	-13	8	11	9	22	-19	-1	17
na 1000 ludności	-2,0	1,2	1,7	1,3	3,2	-2,7	-0,1	2,6
Brześć Kujawski								
ogółem	-9	15	-27	-1	9	-42	-34	-89
na 1000 ludności	-0,8	1,3	-2,4	-0,1	0,8	-3,6	-2,9	-7,7
gm. Kowal								
ogółem	-3	2	-10	-1	3	-10	-24	-43
na 1000 ludności	-0,7	0,5	-2,5	-0,2	0,8	-2,5	-6,0	-10,6
Lubanie								
ogółem	3	0	-6	-15	4	-5	-6	-25
na 1000 ludności	0,6	0,0	-1,3	-3,2	0,9	-1,1	-1,3	-5,4
Chocień								

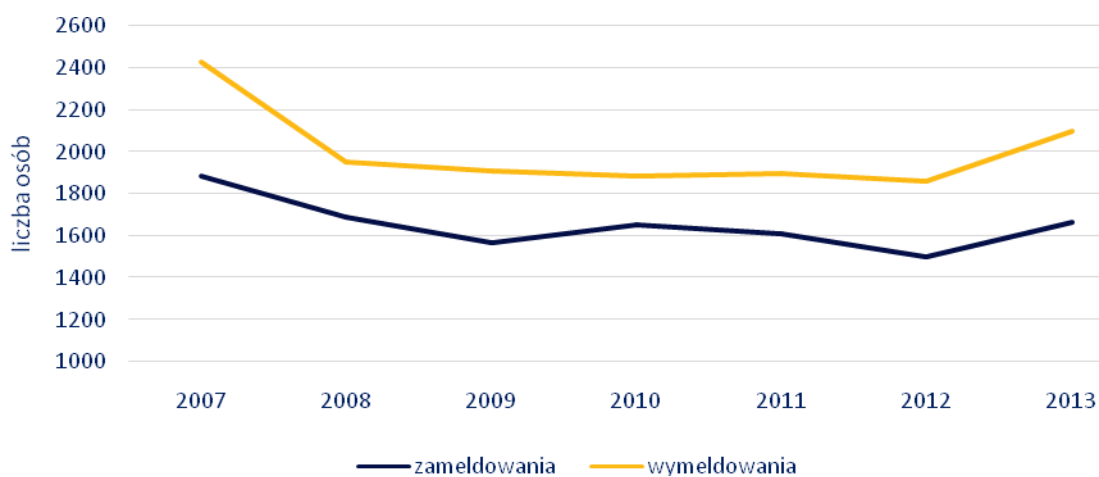
ogółem	-20	-17	-16	-13	-16	-14	-12	-108
na 1000 ludności	-2,5	-2,1	-2,0	-1,6	-2,0	-1,7	-1,5	-13,4
m. Kowal								
ogółem	-31	-12	-33	-12	-4	-14	-25	-131
na 1000 ludności	-8,9	-3,4	-9,5	-3,4	-1,1	-3,9	-7,1	-37,3
m. Włocławek								
ogółem	-176	-92	-85	-132	-212	-317	-328	-1 342
na 1000 ludności	-1,5	-0,8	-0,7	-1,1	-1,8	-2,7	-2,8	-11,4
OSI Włocławka								
ogółem	-208	-78	-116	-134	-151	-383	-417	-1 487
na 1000 ludności	-9,7	-0,5	-8,5	-1,4	8,9	-12,1	-19,1	-42,4
Polska								
na 1000 ludności	0,3	0,9	0,9	0,9	0,3	0,0	-0,5	2,8
Województwo kujawsko-pomorskie								
na 1000 ludności	0,7	1,6	1,3	1,0	0,6	0,2	-0,3	5,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Migracje

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, saldo migracji w OSI Włocławka (podobnie jak w województwie kujawsko – pomorskim i kraju) w latach 2007-2013 było ujemne.

Wykres 2. Saldo migracji stałych w OSI Włocławka w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Liczba zameldowań w analizowanym okresie zawsze była niższa niż liczba wymeldowań, a różnica pomiędzy wartościami obu cech utrzymywała się na względnie tym samym poziomie (zameldowania 11 570, wymeldowania 14 028).

Tabela 3. Saldo migracji OSI Włocławka

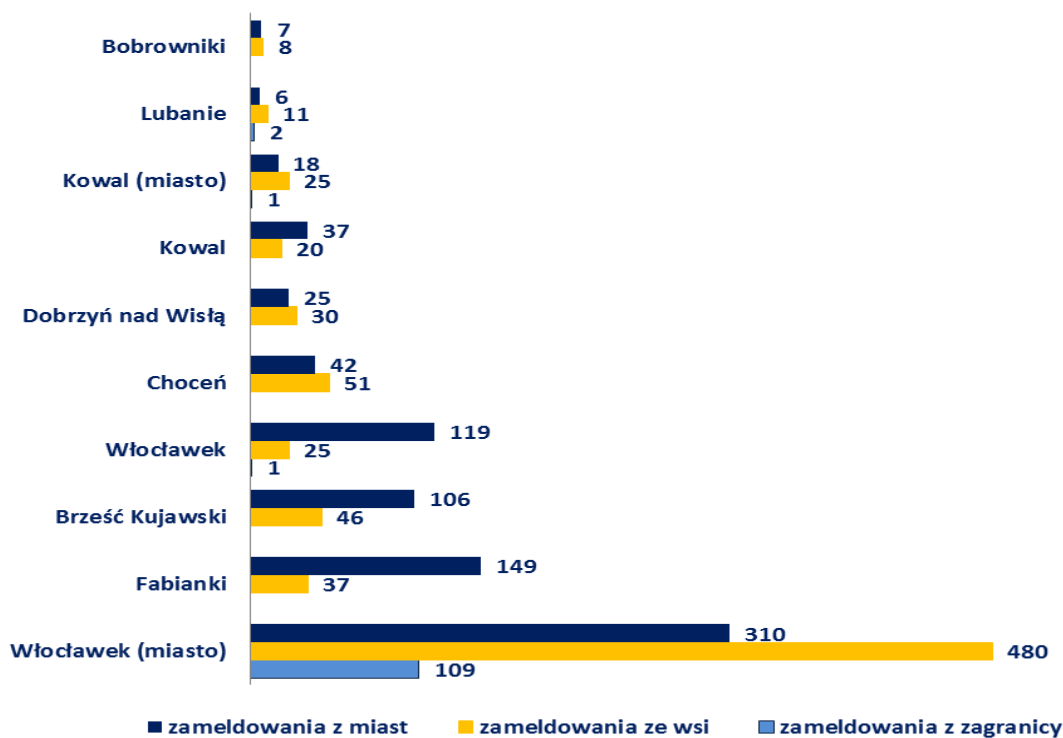
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Razem
Zameldowania	1888	1687	1565	1652	1612	1501	1665	11570
Wymeldowania	2428	1954	1911	1883	1896	1860	2096	14028
Saldo migracji	-540	-267	-346	-231	-284	-359	-431	-2458

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W żadnej gminie udział salda migracji w liczbie ludności nie przekroczył 1%. W 2013 r. wahał się on od 0,03% w gminie Kowal (ubyła 1 osoba) do 0,75% w gminie Lubanie (ubyło 35 osób). Najwięcej mieszkańców, licząc w wartościach bezwzględnych, ubyło z miasta Włocławek – 387 osób, gminy Dobrzyń nad Wisłą – 45 osób i gminy Lubanie – 35 osób. Dodatkowo saldo migracji w 2013 r. odnotowane zostało tylko w gminach Fabianki (50 osób) i Włocławek (7 osób) oraz mieście Kowal (12 osób).

Główną część ruchu migracyjnego w analizowanym obszarze w 2013 r. stanowił przepływ ludności na linii wieś - miasto (50%-70%), przy czym w przypadku gmin wiejskich występowały głównie wymeldowania do miast i zameldowania z miast. W mieście Włocławek, zarówno w przypadku zameldowań, jak i wymeldowań, ponad połowę stanowił ruch ze wsi (zameldowania) i do wsi (wymeldowania). Dodatkowo występuje tam również relatywnie spory udział ruchu zagranicznego. W przypadku gmin wiejskich migracje zagraniczne praktycznie nie istnieją, w sześciu gminach nie odnotowano zameldowań z zagranicy, a w pięciu wymeldowań za granicę, w pozostałych gminach były to 1-2 osoby.

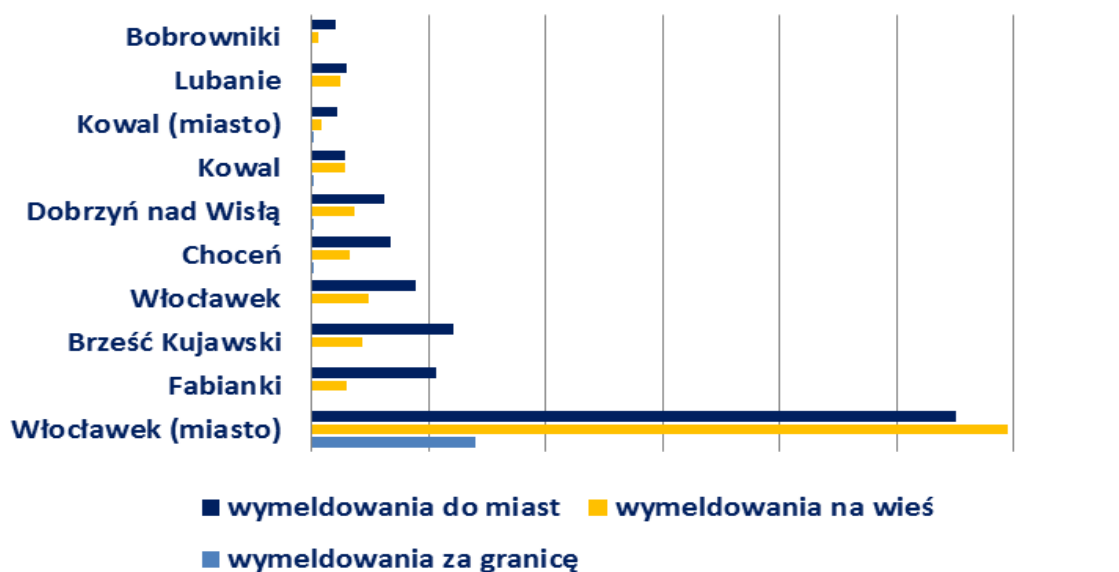
Wykres 3. Liczba zameldowań w podziale na zameldowania ze wsi, miasta, zagranicy w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 4. Liczba wymeldowań w podziale na wymeldowania do wsi, miasta, zagranicy w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

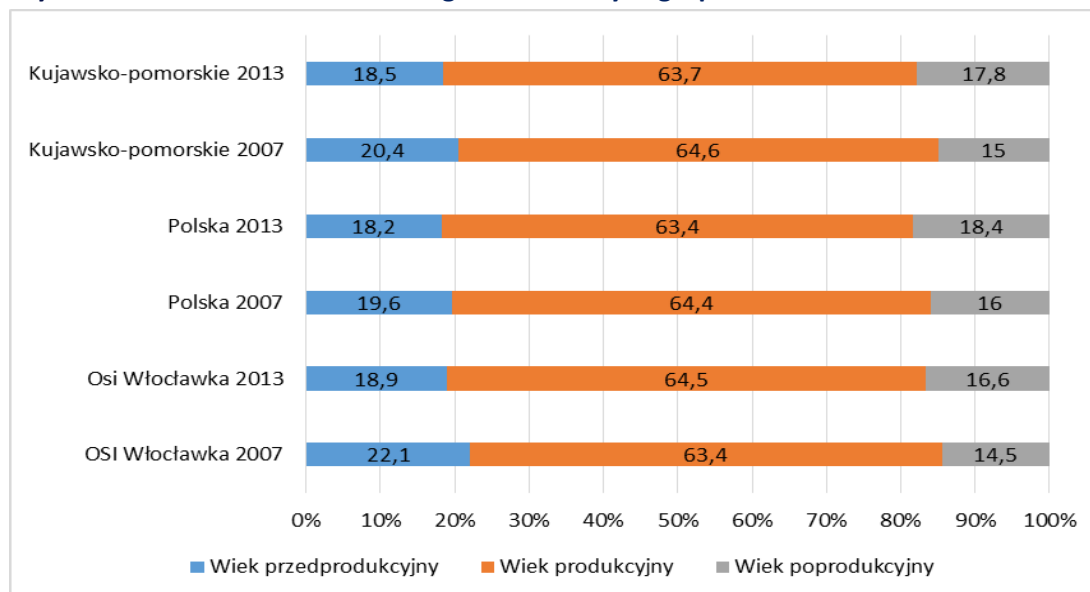
Struktura mieszkańców

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2013 r. struktura mieszkańców OSI według płci była względnie podobna do struktury ludności w Unii Europejskiej. Udział mężczyzn i kobiet wyniósł odpowiednio 48,1% i 51,9% oraz 48,5% i 51,5% w województwie kujawsko – pomorskim, 48,4% i 51,6% w Polsce, a 48,8% i 51,2% w Unii Europejskiej.

Liczba kobiet przypadających na 1 000 mężczyzn w 2013 r. w OSI wynosiła 1 078. Należy przy tym jednak zauważyć, że przewaga kobiet była zauważalna jedynie wśród mieszkańców po 45 roku życia – poniżej tej granicy przeważali mężczyźni. W ogóle populacji poszczególnych gmin przewaga kobiet występowała w czterech z nich: mieście Włocławek oraz gminach Brześć Kujawski, Chocień i Lubanie, tj. w zachodniej części analizowanego obszaru, w jednostkach o stosunkowo dużej liczbie ludności. Warto również zaznaczyć, że w stosunku do 2007 r. przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn w OSI Włocławka zmalała – w 2007 r. na 1 000 mężczyzn przypadało 1 087 kobiet.

Struktura wieku ludności OSI Włocławka świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa, wynikającym m.in. ze spadku liczby urodzeń, wydłużenia czasu trwania życia. Od 2007 roku w OSI Włocławka obserwujemy systematyczny wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym przy jednoczesnym zmniejszaniu się odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres 5. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2007 r. i 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W okresie 2007-2013 udział ludności OSi Włocławka w wieku przedprodukcyjnym zmalał o 3,2%, co świadczy o niekorzystnym kierunku postępujących zmian, podczas gdy na poziomie kraju został odnotowany spadek w wysokości 1,4%, a na poziomie województwa kujawsko-pomorskiego 1,9%. W OSi Włocławka nastąpił wzrost udziału osób w wieku produkcyjnym o 1,1%, podczas gdy na poziomie kraju i województwa tendencje są odwrotne i odnotowano spadek udziału przedmiotowej grupy osób odpowiednio o 1% i 0,9%. Analizując udział osób w wieku poprodukcyjnym, zauważamy iż w OSi Włocławka miał miejsce wzrost udziału tej grupy mieszkańców w strukturze ludności o 2,1%, natomiast na poziomie kraju o 2,4% i województwa o 2,8%.

Tabela 4. Struktura ludności OSi Włocławka

Jednostka terytorialna	w wieku przedprodukcyjnym				w wieku produkcyjnym				w wieku poprodukcyjnym			
	2007	2009	2011	2013	2007	2009	2011	2013	2007	2009	2011	2013
Bobrowniki	27,0	25,3	23,6	22,3	61,7	62,8	63,6	63,8	11,4	11,9	12,8	13,9
Dobrzyń nad Wisłą	22,8	20,9	20,7	19,4	63,1	64,4	63,8	64,4	14,1	14,6	15,4	16,2
m. Kowal	20,3	18,6	16,9	15,8	64,5	66,2	67,0	67,8	15,3	15,2	16,1	16,3
Brześć Kujawski	21,9	20,2	19,4	18,7	62,6	63,9	64,3	64,2	15,5	15,9	16,3	17,2
Chocień	20,9	19,7	19,4	19,1	63,1	64,1	64,0	63,5	16,0	16,1	16,6	17,4
Fabianki	22,7	21,3	20,5	20,1	65,3	66,4	66,8	66,2	12,0	12,3	12,7	13,7
gm. Kowal	22,4	21,2	19,8	18,4	61,1	61,7	62,6	62,9	16,5	17,2	17,7	18,7
Lubanie	22,7	21,1	20,1	19,0	62,3	63,6	63,8	64,1	15,1	15,3	16,1	16,9
gm. Włocławek	22,6	21,6	20,6	19,9	63,8	64,6	65,3	65,2	13,6	13,8	14,1	14,9
m. Włocławek	18,1	17,5	16,7	16,4	66,4	65,7	64,7	63,2	15,6	16,9	18,5	20,5
OSi Włocławka	22,1	20,7	19,8	18,9	63,4	64,3	64,6	64,5	14,5	14,9	15,6	16,6
Polska	19,6	18,9	18,5	18,2	64,4	64,5	64,2	63,4	16,0	16,5	17,3	18,4
Kujawsko-pomorskie	20,4	19,6	19,0	18,5	64,6	64,7	64,4	63,7	15,0	15,7	16,6	17,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

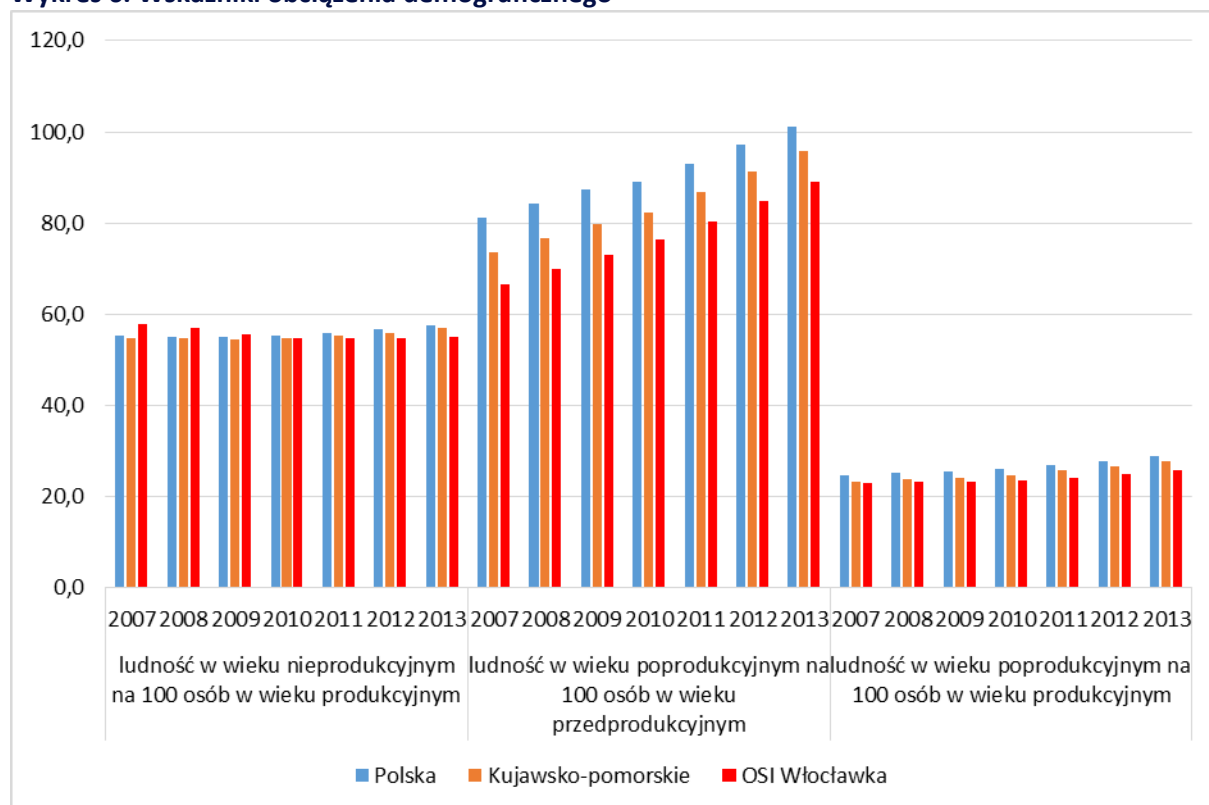
W wieku przedprodukcyjnym w roku 2013 było 18,9% mieszkańców OSI Włocławka. Największy spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2007-2013 odnotowano w gminie Bobrowniki (4,7%) i mieście Kowal (4,5%), natomiast najmniejszy w mieście Włocławek (1,7%) i gminie Chocień (1,8%). Pomimo największego spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w analizowanym okresie w gminie Bobrowniki, nadal charakteryzuje się ona najwyższym udziałem osób w przedmiotowej grupie (22,3%). Najmniejszy udział osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w mieście Kowal (15,8%).

Wiek produkcyjny w okresie 2007-2013 osiągnęło 64,5% mieszkańców OSI Włocławka. Analiza struktury ludności w wieku produkcyjnym dla poszczególnych gmin OSI Włocławka pozwala zauważyć, iż tylko w mieście Włocławek nastąpił spadek udziału przedmiotowej grupy osób o 3,2%, podczas gdy w pozostałych jednostkach odnotowano wzrost w granicach 0,4% (Chocień) do 3,3% (m. Kowal). Największym udziałem osób w wieku produkcyjnym charakteryzuje się miasto Kowal (67,8%) i gmina Fabianki (66,2%), natomiast najmniejszym gmina Kowal (62,9%).

Wiek poprodukcyjny osiągnęło na przestrzeni lat 16,6% mieszkańców OSI Włocławka. Największy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2007-2013 miał miejsce w mieście Włocławek (4,9%), podczas gdy w pozostałych gminach odnotowano wzrost w granicach 1% (m. Kowal) do 2,5% (Bobrowniki). Największym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym charakteryzuje się miasto Włocławek (20,5%) i gmina Kowal (18,7%), natomiast najmniejszym gmina Fabianki (13,7%).

Proces starzenia się społeczeństwa potwierdzają i odzwierciedlają wskaźniki obciążenia demograficznego.

Wykres 6. Wskaźniki obciążenia demograficznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W okresie 2007-2013 w OSI Włocławka nastąpił spadek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na osoby w wieku produkcyjnym, gdzie w 2007 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 57,9 osób w wieku nieprodukcyjnym, poprzez stałą wartość w latach 2010-2012 na poziomie 54,9 osoby, do minimalnego wzrostu odnotowanego w 2013 roku do wartości 55,1 osób. Warto zauważyć, że ma to związek z rosnącym udziałem osób w wieku produkcyjnym w OSI Włocławka. W województwie kujawsko-pomorskim oraz kraju miała miejsce odwrotna tendencja, wskazująca wzrost udziału ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym z poziomu 54,9 osób w 2007 roku do 57 osób w 2013 roku dla województwa, oraz 55,3 osób w 2007 roku do 57,6 osób w 2013 roku dla Polski.

W okresie 2007-2013 w OSI Włocławka nastąpił wzrost o 22,3 osoby w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, z poziomu 66,7 w 2007 roku do 89 w 2013 roku. Analogiczna sytuacja miała miejsce w województwie kujawsko pomorskim, gdzie również nastąpił wzrost o 22,3 osoby w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast w kraju wskaźnik wzrósł o 20 osób.

W okresie 2007-2013 w OSI Włocławka nastąpił wzrost o 2,8 osoby w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, z poziomu 22,9 w 2007 roku do 25,7 w 2013 roku. Wzrost wskaźnika został odnotowany zarówno w województwie kujawsko pomorskim (o 4,7 osoby), jak i w kraju (o 4,2 osoby).

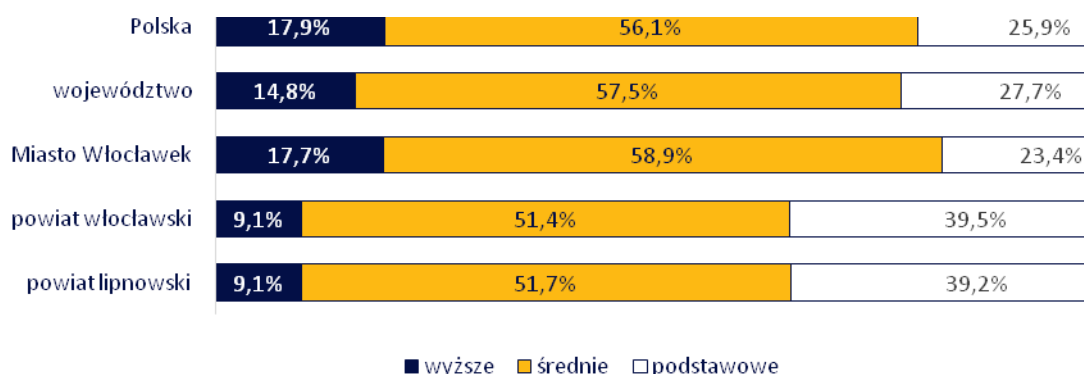
Wykształcenie

Wykształcenie podstawowe (rozumiane jako obowiązkowe) obejmuje osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym oraz bez wykształcenia. Wykształcenie średnie obejmuje szkolnictwo ogólnokształcące, zawodowe i policealne. Wykształcenie wyższe obejmuje ukończenie przynajmniej studiów I stopnia. Z uwagi na braki danych na poziomie gmin zestawienie pokazuje zróżnicowanie struktury wykształcenia na poziomie powiatów. W Polsce udział poszczególnych grup wynosi odpowiednio: wyższe 17,9%, średnie 56,1% i podstawowe 25,9%. W powiatach obszaru funkcjonalnego podobne proporcje są jedynie w mieście Włocławek (17,7%, 58,9%, 23,4%). W powiatach lipnowskim i włocławskim dużo większy jest udział osób z wykształceniem podstawowym (39,2% i 39,5%), kosztem wykształcenie wyższego (9,1% i 9,1%) i w mniejszym stopniu średniego (51,7% i 51,4%). W Unii Europejskiej osoby z wykształceniem podstawowym stanowią 23%, z wykształceniem średnim 48% i z wykształceniem wyższym 29% (dane za 2012 rok)¹.

---

¹ „Education at a Glance 2014” OECD Indicators,

Wykres 7. Struktura wykształcenia w podziale na kategorie w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

III. Edukacja i szkolnictwo wyższe

Żłobki

W OSI Włocławka w 2013 r. działało 6 placówek żłobkowych (5 żłobków i 1 klub dziecięcy) i stanowiły one 12,2% wszystkich tego typu placówek w województwie kujawsko-pomorskim. Wszystkie były zlokalizowane w mieście Włocławek.

W OSI Włocławka w 2013 roku liczba dzieci w wieku 0-3 lat wynosiła 4 637. W okresie 2007-2013 liczba dzieci w wieku 0-3 lat ulegała wahaniom ostatecznie odnotowując spadek o 2,2% tj. 105 dzieci.

Tabela 5. Liczba dzieci w wieku 0-3 lat w OSI Włocławka

Jednostka terytorialna	dzieci w wieku do 3 lat						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bobrowniki	97	108	106	113	119	118	117
Dobrzyń nad Wisłą	259	253	252	267	272	245	232
m. Kowal	70	70	68	82	75	92	89
Brześć Kujawski	313	347	338	356	339	334	302
Chocień	231	228	217	256	246	252	228
Fabianki	264	258	274	290	304	317	296
gm. Kowal	129	127	126	118	113	106	94
Lubanie	151	139	134	132	133	132	122
gm. Włocławek	172	203	208	245	237	222	206
m. Włocławek	3 056	3 256	3 385	3 336	3 255	3 069	2 951
OSI Włocławka	4 742	4 989	5 108	5 195	5 093	4 887	4 637

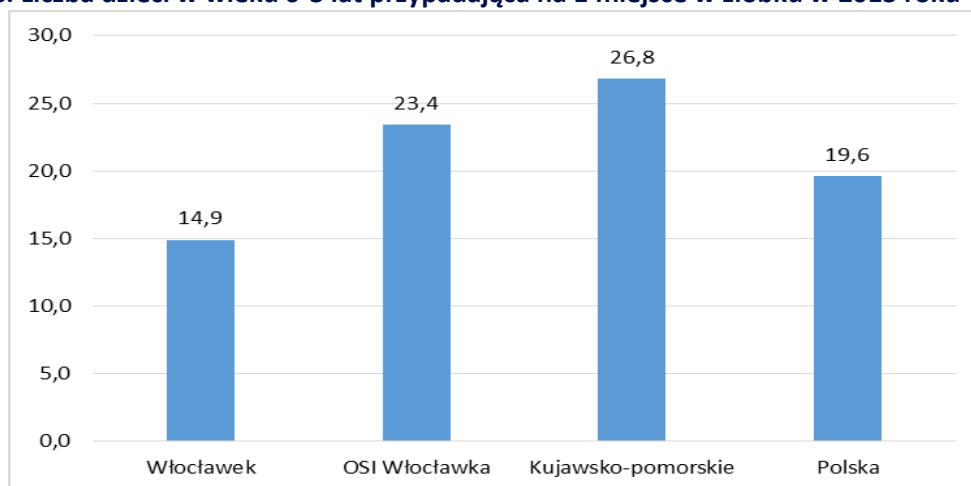
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Placówki żłobkowe zlokalizowane we Włocławku w 2013 roku dysponowały 198 miejscami dla dzieci. Objętych opieką w żłobkach w mieście Włocławek było 6% dzieci w 2013 roku, natomiast w województwie kujawsko-pomorskim 3,5% oraz w kraju 4,8%. Na jedno miejsce w żłobku przypadają 14,9 dzieci w wieku 0-3 lat mieszkających we Włocławku. Porównanie wartości wskaźnika ze średnimi dla województwa (26,8 dzieci) i Polski (19,6 dzieci) pozwala stwierdzić, że sytuacja w mieście pod tym

względem wyglądała korzystnie. Pomimo to i w związku z pełnym wykorzystaniem dostępnych miejsc placówki żłobkowe prowadzą listy oczekujących dzieci na miejsce w żłobku.

Wskazane placówki są jedynymi, które znajdują się w najbliższej okolicy wszystkich gmin analizowanego obszaru. W związku z tym Włocławek mógłby pełnić rolę miejsca świadczenia usług dla mieszkańców pozostałych jednostek, jednak jest to utrudnione, ponieważ w przypadku odniesienia liczby dzieci w wieku 0-3 lat ze wszystkich gmin OSI Włocławka do liczby miejsc w żłobkach, wskaźnik osiągnąłby wyższą wartość i wyniósł 23,4 dzieci na miejsce.

Wykres 8. Liczba dzieci w wieku 0-3 lat przypadająca na 1 miejsce w żłobku w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Ponadto, na terenie OSI Włocławka nie ma miejsc, w którym rodzic mógłby zapewnić opiekę dziecku pod okiem instruktora, rozwijając jednocześnie rozwój psychofizyczny, percepcje oraz zdolności manualne malucha.

Przedszkola

W OSI Włocławka w 2013 r. funkcjonowało 77 placówek przedszkolnych (przedszkola i oddziały w szkołach) i stanowiły one 8,3% wszystkich tego typu placówek w województwie kujawsko-pomorskim oraz 0,4% w Polsce. Były zlokalizowane we wszystkich jednostkach analizowanego obszaru. Duża część przedszkoli (38, czyli 49,3%) znajdowała się w mieście Włocławek. W pozostałych gminach ich liczba wynosiła od 8 w przypadku Dobrzyń nad Wisłą do 1 w przypadku miasta Kowal. W ramach wszystkich placówek działało 216 grup przedszkolnych.

W OSI Włocławka w 2013 roku liczba dzieci w wieku 3-6 lat wynosiła 6 880. W okresie 2007-2013 liczba dzieci w wieku 3-6 lata ulegała wahaniom ostatecznie odnotowując wzrost o 7,6% tj. 487dzieci. Objętych wychowaniem przedszkolnym było 4 748 dzieci, co stanowiło 68,6% i było zbliżone do wartości dla województwa kujawsko-pomorskiego (69,2%) oraz kraju (75,3%).

Tabela 6. Liczba dzieci w wieku 3-6 lat w OSI Włocławka

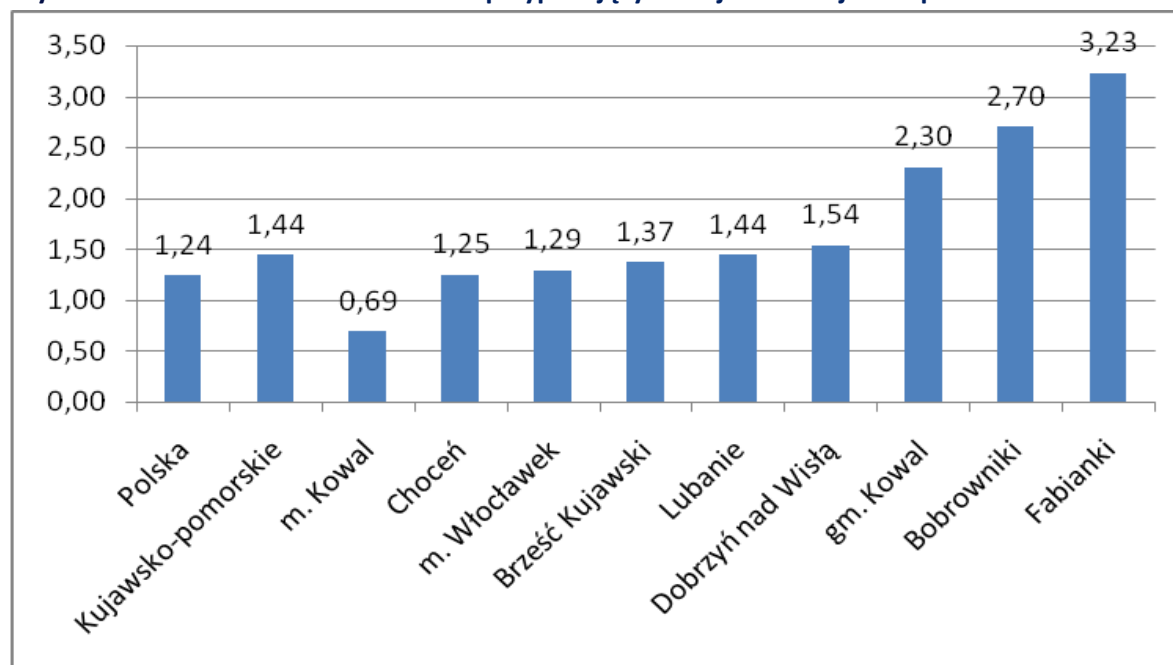
Jednostka terytorialna	dzieci w wieku 3 - 6 lat						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bobrowniki	139	124	117	131	131	142	139
Dobrzyń nad Wisłą	312	316	323	343	342	343	347
m. Kowal	108	106	109	106	113	102	110
Brześć Kujawski	417	417	402	429	474	479	486

Chocień	277	286	291	330	330	333	336
Fabianki	396	393	364	389	394	413	407
gm. Kowal	174	166	160	157	165	161	166
Lubanie	190	196	184	194	197	191	184
gm. Włocławek	256	248	240	260	284	299	302
m. Włocławek	4 124	4 065	4 013	4 028	4 136	4 300	4 403
OSI Włocławka	6 393	6 317	6 203	6 367	6 566	6 763	6 880

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W OSI Włocławka i obszarze powiązanych z nim funkcjonalnie na jedno miejsce w przedszkolu przypadało 2 dzieci w wieku 3-5 lat. Wartość wskaźnika jest wyższa niż średnia dla województwa (1,44) i Polski (1,24). Między poszczególnymi gminami widoczne było wyraźne zróżnicowanie. Najlepiej pod tym względem prezentowało się miasto Kowal, gdzie wartość wskaźnika nie przekraczała 1, najgorzej natomiast gmina Fabianki, gdzie na jedno miejsce w przedszkolu przypadało 3 dzieci.

Wykres 9. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w przedszkolu w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Gmina Włocławek nie posiada przedszkoli, ale oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych gdzie dysponuje 162 miejscami dla dzieci. Liczba dzieci w wieku 3-6 lat przypadających na jedno miejsce w oddziale przedszkolnym wynosi 1,86.

Liczba miejsc w przedszkolach oraz liczbę dzieci uczęszczających do przedszkoli w OSI Włocławka przedstawia Tabela 7.

Tabela 7. Liczba miejsc w przedszkolach w 2013 roku

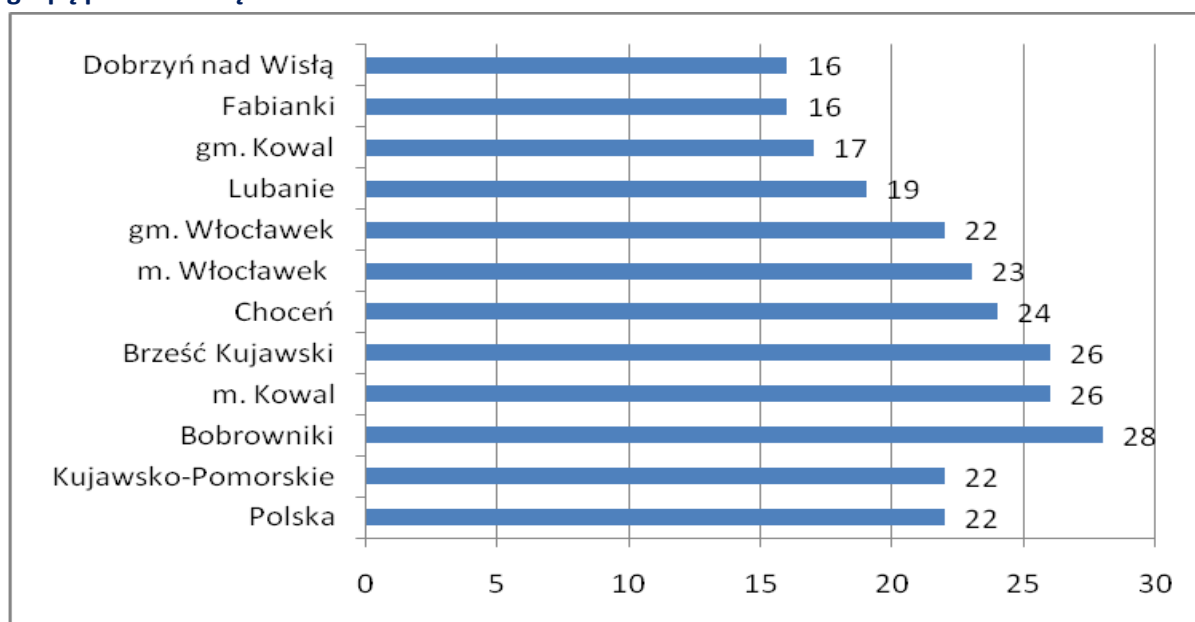
Gminy	Bobrowniki	Dobrzyń nad Wisłą	m. Kowal	Brześć Kujawski	Chocień	Fabianki	gm. Kowal	Lubanie	m. Włocławek	RAZEM
Liczba miejsc	25	171	131	215	207	90	50	95	2 440	3 424
Liczba dzieci	25	144	131	216	194	90	40	95	2 336	3 271

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Analiza powyższych danych wskazuje, iż w OSI Włocławka oraz obszarze powiązanim z nim funkcjonalnie występują gminy, które dysponują wolnymi miejscami w przedszkolach. Należą do nich gmina Dobrzyń nad Wisłą, Chocień, Kowal oraz miasto Włocławek. Pozostałe gminy (Bobrowniki, miasto Kowal, Brześć Kujawski, Fabianki, Lubanie) mają wykorzystane wszystkie dostępne miejsca przedszkolne dla dzieci, co świadczy o dużym zainteresowaniu wolnymi miejscami dla dzieci w przedszkolach, przy zbyt małej ilości wolnych miejsc w wymienionych gminach.

Liczba dzieci przypadających na 1 grupę w analizowanym obszarze wynosiła 22 i była równa średniej dla województwa i Polski. Między poszczególnymi gminami widoczne było jednak wyraźne zróżnicowanie. Najlepiej pod tym względem prezentowały się gminy Dobrzyń nad Wisłą i Fabianki, gdzie wartość wskaźnika wynosiła 16 dzieci na grupę, najgorzej natomiast gmina Bobrowniki, gdzie wskaźnik osiągnął wartość 28 dzieci na grupę.

Wykres 10. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat przypadająca na 1 grupę przedszkolną w OSI Włocławka w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-4 lat w roku szkolnym 2012/2013 w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 48,4%, co plasuje region kujawsko-pomorski na przedostatnim miejscu w kraju (wskaźnik dla kraju wynosił 59,3%). Podobnie sytuacja przedstawia się w mieście Włocławek, gdzie upowszechnienie wynosi około 52% (źródła własne).

Szkoły podstawowe

W 2013 r. w OSI Włocławka funkcjonowało 50 szkół podstawowych, z czego 19 na terenie miasta Włocławek, co stanowi 38% wszystkich placówek z zakresu szkolnictwa podstawowego omawianego obszaru. Kolejne 6 szkół podstawowych funkcjonowało w Brześciu Kujawskim, 5 w Fabiankach, po 4 w gm. Włocławek i Dobrzyniu nad Wisłą, po 3 w Lubaniu, gm. Kowal i Chceni, natomiast w Bobrownikach zlokalizowano 2 placówki, a w m. Kowal 1.

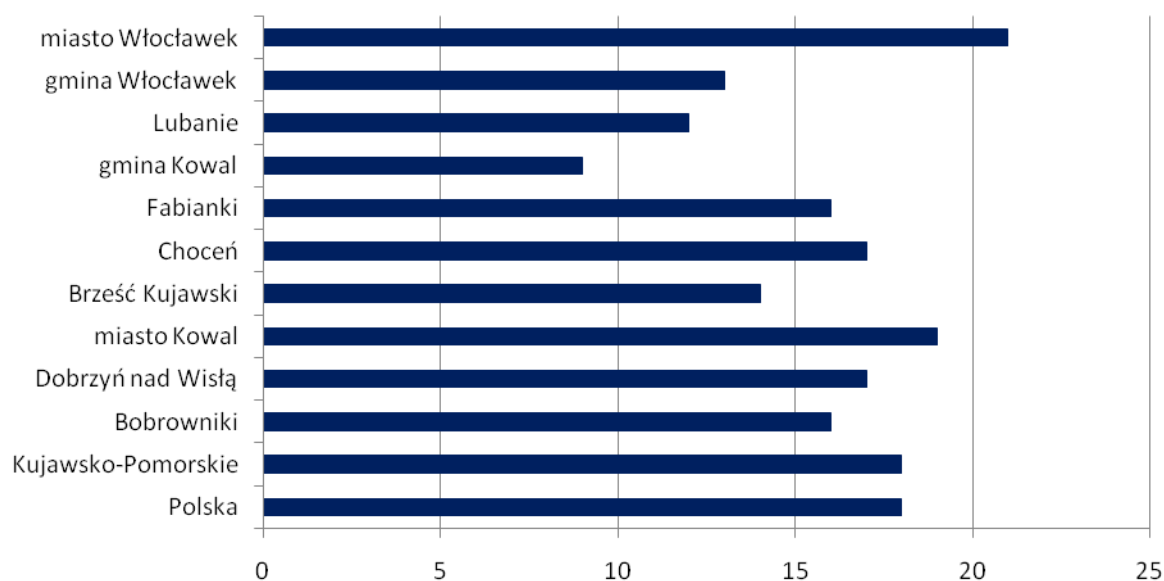
Liczba uczniów w szkołach podstawowych w przedziale czasowym 2007 – 2013 systematycznie malała, począwszy od 11 032 w roku 2007 w OSI Włocławek do 9397 w 2013 r. (mniej o 1635, czyli o 14,82%). Największy spadek zauważa się w gminie Bobrowniki, wynosi on odpowiednio 278 w 2007 r. i 179 w 2013 r. Jest to różnica wynosząca 99 uczniów mniej do roku bazowego (tj.35,61%). Natomiast najmniejszy widoczny spadek jest w gminie Fabianki, gdzie różnica pomiędzy rokiem 2007 a 2013 wynosi 44 uczniów (spadek o 7,96%). We wszystkich pozostałych gminach wchodzących w skład OSI Włocławek zauważa się podobną tendencję, co obrazuje poniższa tabela. Jednakże należałoby stwierdzić, że jest to tendencja ogólnopolska.

Tabela 8. Ilość uczniów w szkołach podstawowych

	Ilość uczniów w latach							Spadek w %
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Polska	2 375 255	2 294 434	2 235 018	2 191 896	2 187 405	2 160 861	2 152 655	9,37
Kujawsko-Pomorskie	134 567	130 286	125 665	122 859	121 584	120 754	119 688	11,06
Bobrowniki	278	260	236	226	205	192	179	35,61
Dobrzyń nad Wisłą	639	622	590	573	550	541	535	16,28
miasto Kowal	314	294	297	275	262	265	248	21,02
Brześć Kujawski	802	713	705	654	640	655	641	20,07
Chocień	582	544	530	525	506	492	468	19,59
Fabianki	553	526	543	547	530	541	509	7,96
gmina Kowal	195	195	188	172	166	157	153	21,54
Lubanie	340	317	303	285	279	282	267	21,47
gmina Włocławek	461	441	432	416	401	380	364	21,04
miasto Włocławek	6 868	6 572	6 413	6 285	6 151	6 065	6 033	12,16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Średnią ilość uczniów przypadającą na 1 oddział w szkołach podstawowych przedstawia poniższy wykres. W mieście Włocławek wynosi ona odpowiednio 21 uczniów, co w porównaniu do skali województwa i kraju jest wyższy o 16,67%. Najmniejszą liczebnością uczniów wykazuje się gmina Kowal (9 uczniów na oddział).

Wykres 11. Średnia ilość uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach podstawowych w 2013 r.

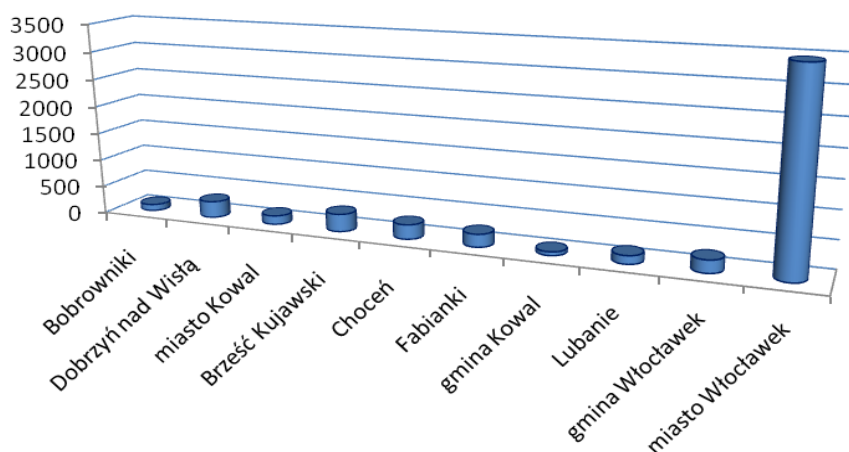
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Gimnazja

W 2013 r. na obszarze OSI Włocławek funkcjonowało 37 gimnazjów, z czego 20 w mieście Włocławek, co stanowi 54% wszystkich jednostek prowadzących edukację na poziomie gimnazjalnym. Ponadto, 4 gimnazja działały w gm. Włocławek, po 3 w Brześciu Kujawskim i Dobrzyniu nad Wisłą, 2 w Fabiankach i po 1 w Lubaniu, gm. Kowal, m. Kowal, Bobrownikach i Choceniu.

Dodatkowo w mieście Włocławek w latach 2007 – 2013 funkcjonowały dwa gimnazja specjalne, w których naukę pobierało w 2013 r. 92 uczniów, co w porównaniu do roku 2007 stanowi spadek o 66 osób, czyli o 41,77%.

Liczba uczniów w gimnazjach w analizowanym okresie, tj. w latach 2007 – 2013 we wszystkich gminach wchodzących w skład OSI Włocławka znacząco się zmniejszyła. W roku bazowym wynosiła ona 6 994, a w 2013 r. 5 259 uczniów. Stanowi to spadek o 24,81%, co w porównaniu do województwa kujawsko-pomorskiego (spadek o 23,96%) i kraju (spadek o 22,30%) jest nieco wyższy.

Wykres 12. Ilość uczniów w gimnazjach w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Nieco lepiej przedstawia się sytuacja w przypadku przeanalizowania liczby uczniów przypadającej na 1 oddział w gimnazjach. W skali województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r. wyniosła 19 uczniów, natomiast średnia ilość uczniów gimnazjów z obszaru OSI Włocławka wynosiła 20,8.

Licea ogólnokształcące

W 2013 r. na obszarze OSI Włocławka funkcjonowało 11 liceów ogólnokształcących, z czego 9 w mieście Włocławek i po jednym w Brześciu Kujawskim i Choceniu.

Analizując liczbę uczniów w liceach ogólnokształcących znajdujących się na terenie OSI Włocławek w latach 2007 – 2013 należy stwierdzić, iż w mieście Kowal i Włocławek nastąpił spadek w liczebności uczniów, natomiast w gminie Chocień nastąpił wzrost o 35,19%.

Tabela 9. Ilość uczniów w liceach ogólnokształcących w latach 2007-2013

	ilość uczniów w liceach ogólnokształcących							spadek/ wzrost
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
miasto Kowal	117	178	93	95	97	94	67	-42,74%
Chocień	108	88	78	54	84	137	146	35,19%
miasto Włocławek	3637	3479	3231	3097	2888	2900	2946	-19,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Technika i licea profilowane

W 2013 r. na obszarze OSI Włocławek funkcjonowało 9 szkół technicznych dla młodzieży, z czego 6 w mieście Włocławek i po jednej w Dobrzyniu nad Wisłą, Brześciu Kujawskim i Kowalu.

Po przeprowadzeniu analizy liczby uczniów pobierających naukę w technikach należy zauważyć, iż w latach 2007 – 2012, w mieście Włocławek oraz Brześciu kujawskim nastąpił sukcesywny wzrost liczby

uczniów, odpowiednio z ilości 2 764 w roku bazowym do 2 933 w 2012 r. w mieście Włocławek (wzrost o 6,11%) oraz ze 118 do 145 w Brześciu Kujawskim (wzrost o 22,88%). Z kolei od roku 2013 nastąpił spadek w liczebności uczniów. Natomiast w Dobrzyniu nad Wisłą i Kowalu w latach 2007-2009 początkowo następował sukcesywny wzrost ilości uczniów szkół technicznych, a następnie w przedziale czasowym 2011-2013 stopniowy spadek.

Tabela 10. Ilość uczniów w technikach w latach 2007-2013

	ilość uczniów w technikach						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dobrzyń nad Wisłą	196	208	228	214	184	159	142
m. Kowal	143	166	152	136	112	98	109
Brześć Kujawski	118	124	136	153	162	145	138
m. Włocławek	2764	2838	2993	2969	2916	2933	2830

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Podobną zależność można zauważyć porównując dane z całego województwa kujawsko-pomorskiego, gdzie w okresie 2007 - 2010 następował wzrost ilości uczniów, zaczynając od 31 206 w roku bazowym do 32 137 w 2010 r. (tj. wzrost o 931 uczniów, czyli o 2,98%). Od 2011 r. następuje wyraźny spadek w liczebności uczniów pobierających naukę w ponadgimnazjalnych szkołach technicznych, który w roku 2013 osiągnął wartość 6,5% w stosunku do 2010r. (2080 uczniów)

W roku 2007 w mieście Włocławek funkcjonowało 6 liceów profilowanych, w 2008 roku liczba ta zmniejszyła się do 5, a w roku 2013 do 2 szkół. Polityka państwa oraz wybory edukacyjne młodzieży (preferowane kształcenie ogólnokształcące) spowodowało „wygaśnięcie” tego typu szkół.

Tabela 11. Liczba uczniów w liceach profilowanych

Liczba uczniów	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015
Ogółem	755	613	549	517	481	268	126	0

Źródło: Dane Urzędu Miasta Włocławek, GUS

Zasadnicze szkoły zawodowe

W 2013 r. na obszarze OSI Włocławek funkcjonowało 10 zasadniczych szkół zawodowych, z czego 7 w mieście Włocławek i po jednej w Choceniu, Brześciu Kujawskim i Kowalu. Ponadto w mieście Włocławek funkcjonują dwie specjalne szkoły zawodowe dla młodzieży, w których naukę pobierało w 2013 r. 135 uczniów. W analizowanym okresie, tj. w latach 2007-2013 obserwuje się pewnego rodzaju stabilizację w odniesieniu do ilości funkcjonujących na obszarze OSI Włocławka zasadniczych szkół zawodowych. Począwszy od 2007 r. ilość ta jest stała, za wyjątkiem miasta Włocławek, gdzie w 2012 r. swoją działalność rozpoczęła kolejna szkoła zawodowa.

W odniesieniu do liczby uczniów uczęszczających do zasadniczych szkół zawodowych w analizowanym okresie obserwuje się stopniowe zmniejszenie liczebności, które jest zjawiskiem typowym także w skali województwa kujawsko-pomorskiego (spadek o 19,71%). Liczba uczniów

w zasadniczych szkołach zawodowych w latach 2007-2013 ulegała wahaniom ostatecznie odnotowując spadek o 28,1%.

Tabela 12. Ilość uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych w latach 2007-2013

	Ilość uczniów						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
miasto Kowal	134	114	110	102	96	77	52
Brześć Kujawski	79	68	55	33	12	13	21
Chocień	129	131	120	104	101	90	103
miasto Włocławek	989	1037	1038	987	940	841	780

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Równoległe do szkół ponadgimnazjalnych różne formy kształcenia prowadzi Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, które w obecnej strukturze skupia: Centrum Kształcenia Praktycznego, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Ośrodek Doksztalcania i Doskonalenia Zawodowego oraz szkoły dla młodzieży i dorosłych. CKZiU realizuje: zajęcia praktyczne dla uczniów szkół technicznych (Zespołu Szkół Budowlanych, Zespołu Szkół Technicznych i Zespołu Szkół Elektrycznych) zawodowe kursy kwalifikacyjne umożliwiające uzyskanie nowego zawodu z tytułem technika, kursy zawodowe na zlecenie PUP i pracodawców, prowadzi zewnętrzne egzaminy zawodowe.

Stan przygotowania szkół do nauki zawodu, wyposażenie pracowni, jest bardzo zróżnicowane w poszczególnych szkołach i najczęściej wymaga doinwestowania.

Szkolnictwo wyższe

Na terenie miasta Włocławek funkcjonują 4 uczelnie wyższe: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna połączona z Wyższą Szkołą Techniczną, Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności Wydział Zamiejscowy oraz Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Włocławskiej.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa powołana w 2001 roku jest uczelnią państwową prowadzącą studia I stopnia i studia podyplomowe. Oferuje aktualnie 10 kierunków kształcenia: pielęgniarstwo, pedagogika, filologia angielska, germańska oraz języki obce dla biznesu, administracja, zarządzanie, informatyka, mechanika i budowa maszyn oraz inżynieria zarządzania. W roku akademickim 2012/2013 studiowało 1586 studentów, w tym na studiach stacjonarnych 1206 osób.

Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna jako pierwsza uczelnia niepubliczna w mieście została założona w 1995 roku przez Włocławskie Towarzystwo Naukowe. W grudniu 2014 r. nastąpiło włączenie Wyższej Szkoły Technicznej we Włocławku w struktury WSHE. Obecnie WSHE oferuje 14 kierunków nauczania, w tym 6 ściśle technicznych. Szkoła prowadzi studia I i II stopnia oraz studia podyplomowe. Kształci aktualnie na kierunkach: administracja, bezpieczeństwo i higiena pracy, bezpieczeństwo narodowe, ekonomia, pedagogika, pielęgniarstwo, praca socjalna, wychowanie fizyczne, budownictwo, energetyka, fizjoterapia, logistyka, transport, inżynieria techniczno – informatyczna. Z dniem 1 sierpnia 2015 r. zmianie uległa nazwa Uczelni na Kujawską Szkołę Wyższą

we Włocławku. W roku akademickim 2012/2013 studiowało 1 430 studentów, w tym na studiach stacjonarnych 18 osób.

W Wyższej Szkole Technicznej w roku akademickim 2012/2013 studiowało 459 studentów na studiach niestacjonarnych.

Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności w Łodzi, Wydział Zamiejscowy we Włocławku został utworzony w 2001 roku. Jest uczelnią prywatną prowadząca studia I stopnia (stacjonarne i niestacjonarne), II stopnia (platforma e-learning) oraz studia podyplomowe. Obecnie kształci na kierunkach: informatyka, kosmetologia. W roku akademickim 2012/2013 studiowało 188 studentów, w tym na studiach stacjonarnych 19 osób zaś w ramach platformy e-learning 14 studentów.

Wyższe Seminarium Duchowne we Włocławku jest jednym z najstarszych w Polsce. Zostało założone w 1569 roku przez biskupa Stanisława Karnkowskiego. Przy seminarium włocławskim działają: Teologiczne Towarzystwo Naukowe (od 1984 r.) oraz Instytut Teologiczno-Pastoralny dla kapłanów diecezji włocławskiej (od 1975 r.), Studium Teologii we Włocławku (od 1992 r.). Seminarium włocławskie działa w strukturach Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu. W roku akademickim 2012/2013 uczyło się 59 alumnów.

Liczba studentów w latach 2007 – 2013 zmniejszyła się z 5 682 w 2007 roku do 3 722 w 2013 roku, tj. o 34%. Liczba absolwentów ulegała wahaniom, ostatecznie odnotowując spadek o 561 absolwentów tj. o 30,5%. W analizowanym okresie czasowym na włocławskich uczelniach studiowało 28 208 osób, a studia ukończyło 9 326 absolwentów.

Tabela 13. Liczba studentów i absolwentów

	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	Razem
Liczba studentów							
studia stacjonarne	2 058	1 804	1 811	1 530	1 375	1 302	9 880
studia niestacjonarne	3 624	3 219	3 210	2 991	2 864	2 420	18 328
Razem	5 682	5 023	5 021	4 521	4 239	3 722	28 208
Liczba absolwentów							
studia stacjonarne	598	629	489	459	393	345	2 913
studia niestacjonarne	1 239	1 288	979	873	1103	931	6 413
Razem	1 837	1 917	1 468	1 332	1 496	1 276	9 326

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: PWSZ, WSHE, WSIU, WST

Charakterystyka uczniów i studentów

Według danych z badania PAPI² kontynuację nauki na uczelni wyższej planowało 66,8% wszystkich uczniów i studentów. Największą grupę stanowili licealiści – 93,4% z nich chciałoby podjąć studia. Wśród uczniów i studentów, którzy planowali podjęcie studiów, największym zainteresowaniem

² PAPI (ang. Paper and Pencil Interview) - ankieta w formie tradycyjnych drukowanych kwestionariuszy wypełnianych przez respondentów. Badanie przeprowadzone zostało na potrzeby opracowania dokumentu pt. „Strategia rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego Włocławka na lata 2014 - 2020. Część 1 - Diagnoza”.

cieszyły się kierunki inżyniersko-techniczne (21,8%), ekonomiczne (17%) i pedagogiczne (13,9%). Plany kontynuacji nauki były w znaczącej mierze związane z wyjazdem z OSI Włocławka - 40,3% badanych planujących kontynuować edukację chciało studiować w mieście położonym poza województwem kujawsko-pomorskim, najczęściej w Gdańsku, Łodzi, Poznaniu, Warszawie. Warto podkreślić, że we Włocławku chciało studiować 26,8% badanych.

Według wyników przeprowadzonych badań, postanowienie kontynuacji edukacji była związana przede wszystkim z chęcią przygotowania się do wejścia na rynek pracy i sprostania wymaganiom pracodawców – jako najczęstsze motywy kontynuacji nauki, uczniowie i studenci wskazywali chęć zdobywania kwalifikacji zawodowych i wiedzy.

Plany i szanse zawodowe uczniów i studentów

Według danych z badania PAPI, wśród obecnych uczniów i studentów, udział osób pracujących wynosił 31%. Największy odsetek uczniów podejmujących pracę występował w przypadku osób uczęszczających do szkół zawodowych (57,9%). Pracę zgodną z wykształceniem wykonywało 44,7% pracujących uczniów i studentów, przy czym najwięcej osób podejmujących pracę adekwatną do wyuczonych umiejętności było wśród badanych uczniów szkół zawodowych (59,8%).

Pracę po zakończeniu edukacji planowało rozpocząć 81,3% badanych (różnice między poszczególnymi grupami uczniów były niewielkie). Należy podkreślić, że 71% uczniów i studentów chciało wykonywać pracę zgodną z wykształceniem. Duża grupa uczniów i studentów nie miała sprecyzowanych planów dotyczących przyszłej pracy (16%). Wśród uczniów i studentów posiadających sprecyzowane plany zawodowe przeważały osoby wybierające przetwórstwo przemysłowe (14,1%).

Najwięcej uczniów i studentów planowało podjąć pracę we Włocławku (46,3%). Na drugim miejscu znajdowały się miasta poza województwem kujawsko-pomorskim, w tym Gdańsk, Łódź, Poznań, Warszawa, Wrocław.

Wśród przebadanych, tylko 29% posiadało dobrą opinię na temat dopasowania swoich kompetencji do wymagań lokalnych pracodawców. Do największych problemów związanych z wejściem na rynek pracy respondenci zaliczali głównie brak ofert pracy (67,4%), brak doświadczenia (43,6%) i niskie wynagrodzenie (36,6%).

Jakość kształcenia

Według danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku, w 2013 r. zdawalność egzaminu gimnazjalnego w szkołach OSI Włocławka z języka polskiego wyniosła 61,94% i była wyższa od poziomu dla województwa kujawsko-pomorskiego (60,78%) i trochę niższa od Polski (62%). W pozostałych zakresach tematycznych poziom zdawalności egzaminów był zbliżony do poziomu wojewódzkiego, natomiast niższy od poziomu dla Polski. W OSI Włocławka matematyka została zdana na poziomie 45,29%, w województwie kujawsko-pomorskim 46,2% i w Polsce 48%, natomiast część przyrodnicza odpowiednio 56,51%, 57,28% i 59%. Duże dysproporcje są widoczne w średniej zdawalności egzaminów z języków angielskiego i niemieckiego, przy czym język niemiecki na poziomie rozszerzonym wypadł zdecydowanie lepiej niż w województwie i kraju.

Tabela 14. Zdawalność egzaminu gimnazjalnego w 2013 roku

Gminy	Część humanistyczna	Część matematyczno-	Język angielski	Język niemiecki

			przyrodnicza					
	Język Polski	Historia i wiedza o społeczeństwie	Matematyka	Przedmioty przyrodnicze	Podstawowy	Rozszerzony	Podstawowy	Rozszerzony
Bobrowniki	63,31	56,70	54,51	60,02	79,09	66,59	51,75	-
Dobrzyń nad Wisłą	56,45	50,23	37,01	53,34	53,38	33,63	42,39	-
Brześć Kujawski	62,29	57,80	41,91	54,33	62,11	44,02	45,66	38,25
Chocień	61,26	50,78	46,04	54,32	52,25	34,89	-	-
Fabianki	60,82	48,98	39,83	54,02	53,17	32,04	63,61	56,88
gm. Kowal	66,71	56,52	53,97	60,09	53,26	37,50	-	-
m. Kowal	62,32	55,13	45,56	59,00	63,13	43,32	-	-
Lubanie	64,56	55,84	42,61	57,33	56,88	34,02	-	-
gm. Włocławek	61,34	59,09	44,94	55,88	51,67	32,06	48,50	-
m. Włocławek	60,41	56,98	46,58	56,79	63,64	49,44	44,95	34,50
OSI Włocławka	61,94	54,80	45,29	56,51	58,85	40,75	49,47	43,21
Polska	62,00	58,00	48,00	59,00	63,00	45,00	58,00	40,00
Kujawsko - pomorskie	60,78	56,27	46,20	57,28	59,97	42,80	54,85	37,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2013 r. średnia zdawalność egzaminu maturalnego w szkołach OSI Włocławka wyniosła 72,2% i była niższa od średniej dla województwa i Polski, które wynosiły odpowiednio 82% i 81%. Warto zaznaczyć, że w szkołach zawodowych odsetek ten wyniósł 74,13%, a w liceach ogólnokształcących – 70,1%. Najniższy wynik egzaminu maturalnego w liceach ogólnokształcących został osiągnięty w Gminie Chocień – 40,9%, najwyższy w mieście Włocławek 88,1%.

Pięć liceów ogólnokształcących z OSI Włocławka znalazło się w rankingu portalu edukacyjnego Perspektywy. Jedna ze szkół znalazła się w drugiej setce najlepszych polskich liceów, z wynikiem 49,38 punktów na 100, kolejna – w trzeciej setce, z wynikiem 43,58 punktów. Pozostałe trzy szkoły sklasyfikowane zostały poza grupą 500 najlepszych placówek ogólnokształcących. W skali województwa kujawsko-pomorskiego jedno liceum zajmuje miejsce w pierwszej dziesiątce, kolejne znajduje się na 11 pozycji, pozostałe trzy – na 22, 26 i 45 miejscu.

W rankingach portalu Perspektywy ujęte zostały także uczelnie wyższe znajdujące się w OSI Włocławka. W rankingu Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych znalazła się Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku. Uplasowała się na 23 miejscu na 29 szkół i uzyskała 51,75 punktów na 100 możliwych. W Rankingu niepublicznych uczelni magisterskich Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku zajęła 42 miejsce na 84 z wynikiem 26,08 punktów na 100. W skali województwa uplasowała się na 3 miejscu na 5 możliwych.

Zgodnie z wynikami badania PAPI, bardziej zadowoleni z jakości edukacji byli uczniowie liceów ogólnokształcących oraz studenci. Mniej pozytywnych opinii na temat swoich szkół wyrażali uczniowie techników i szkół zawodowych. Ponad połowa uczniów i studentów (58,5%) oceniła

poziom edukacji w swojej szkole jako wysoki lub bardzo wysoki. Przygotowanie merytoryczne nauczycieli jako dobre lub bardzo dobre zostało ocenione przez analogiczny odsetek respondentów (58,8%). Pozostałe oceniane aspekty – dostępność materiałów edukacyjnych oraz estetyka szkoły zostały ocenione dobrze lub bardzo dobrze przez odpowiednio 59,3% i 54% badanych.

Użyteczność wiedzy szkolnej

W trakcie badania PAPI większość uczniów i studentów uznała, że wiedza i umiejętności zdobyte w szkole nie przygotowują ich do wykonywania preferowanego zawodu (od 71,9% uczniów liceów do 56,6% uczniów szkół zawodowych). Warto zaznaczyć, że różnice w postrzeganiu przydatności wiedzy szkolnej mogą wynikać w dużej mierze z profilu szkoły – szkoły zawodowe kształcą uczniów kierunkowo, natomiast w liceach przekazywana jest wiedza ogólna, której zakres nie jest ściśle dostosowany do zainteresowań przyszłych pracowników. Ponadto, zdecydowana większość ankietowanych twierdziła, że wiedza i umiejętności zdobyte w trakcie edukacji nie zwiększają ich szans na preferowane zatrudnienie – twierdzącą odpowiedź udzieliło jedynie ok. 24% w przypadku rynku lokalnego i krajowego oraz ok. 22% w przypadku rynku regionalnego i międzynarodowego. Deklarowane odpowiedzi pozwalają wnioskować, że wiedza szkolna nie predysponuje uczniów i studentów w sposób szczególny do pracy na rynku o konkretnym zasięgu.

Przydatność zawodowa edukacji została analogicznie oceniona przez mieszkańców i przedsiębiorców OSI Włocławka w trakcie badania CATI ³Za użyteczną została ona uznana przez 35% mieszkańców oraz od 21,3% firm zatrudniających 10 i więcej osób do 14,5% firm zatrudniających 1-9 osób. Przedsiębiorcy działający w poszczególnych branżach oceniali przydatność absolwentów szkół i uczelni OSI Włocławka na podobnym poziomie - 13,8% w przypadku branży przemysłowej i budowlanej i 16,8% w przypadku branż pozostałych.

Kształcenie pozaszkolne

Według danych z badania PAPI, 47,2% uczniów i studentów było zainteresowanych udziałem w zajęciach pozaszkolnych, przy czym największym zainteresowaniem wykazywali się uczniowie liceów ogólnokształcących (66,5%). Do najpopularniejszych zaliczały się zajęcia o profilu językowym (49,3%) oraz sportowym (36,5%). Zdecydowana większość uczniów i studentów oceniała dostępność poszczególnych zajęć pozaszkolnych jako małą lub średnią (od 78% w przypadku zajęć artystycznych do 72,8% w przypadku zajęć językowych).

W ciągu 3 ostatnich lat (2011-2013) w aktywnościach pozaszkolnych uczestniczyło 31,4% uczniów i studentów. Najczęściej wybierali oni zajęcia sportowe (39,4%) i językowe (36,3%). Największy odsetek uczestników występował wśród uczniów liceów ogólnokształcących (49,7%). Ich przydatność została oceniona jako wysoka lub bardzo wysoka przez 63,3% uczestników.

Zainteresowanych podnoszeniem kwalifikacji poprzez praktyki i staże było 67,2% wszystkich uczniów i studentów OSI Włocławka, a poprzez kursy i szkolenia – 61,9% ankietowanych. Aktywności te cieszyły się największym zainteresowaniem wśród uczniów szkół zawodowych i techników (odpowiednio ok. 80% i ok. 70%). Wśród uczniów i studentów deklarujących chęć uczestnictwa w

³ CATI (ang. Computer Aided Telephone Interview) – ankieta telefoniczna. Metoda ta polega na realizacji ankiet w formie kwestionariuszowego wywiadu telefonicznego z badanym respondentem. Badanie przeprowadzone zostało na potrzeby opracowania dokumentu pt. „Strategia rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego Włocławka na lata 2014 - 2020. Część 1 - Diagnostyka”.

powyższych aktywnościach, najwięcej osób było zainteresowanych zdobywaniem doświadczenia w zakresie przetwórstwa przemysłowego.

W ciągu 3 ostatnich lat (2011-2013) udział w praktykach i stażach deklarowało 44,9% badanych, a w kursach i szkoleniach – 25,7%. Najwięcej respondentów zaangażowanych w te aktywności było wśród uczniów szkół zawodowych i techników. Warto zaznaczyć, że kursy i szkolenia, w których udział brali uczniowie i studenci były finansowane głównie z funduszy unijnych i środków szkół lub uczelni (39,1% zajęć).

IV. Polityka społeczna

W OSI Włocławka w 2013 r. funkcjonowały 33 placówki odpowiedzialne za zapewnianie opieki społecznej. Znajdowały się one w 6 gminach analizowanego obszaru. Najwięcej ośrodków zlokalizowanych było w mieście Włocławek i gminie Włocławek – odpowiednio 18 i 8 placówek. W pozostałych gminach ich liczba wynosiła 3 (Brześć Kujawski), 2 (Fabianki) lub 1 (miasto Kowal, Choceń).

Wśród jednostek opieki społecznej działających w OSI Włocławka można wyróżnić placówki:

- interwencyjne – odpowiedzialne za doraźną opiekę nad dziećmi powyżej 13 roku życia, przez całą dobę, na czas trwania sytuacji kryzysowej (nie dłużej niż 3 miesiące),
- socjalizacyjne – zapewniające całodobową opiekę, wychowanie i zaspakajanie niezbędnych potrzeb dziecka oraz podejmujące działania w celu powrotu dziecka do rodziny naturalnej, znalezienia rodziny przysposabiającej lub umieszczenia w rodzinnej opiece zastępczej,
- wsparcia dziennego – wspierające funkcje opiekuńczo-wychowawcze rodziny, świadczące opiekę dzienną i zapewniające dziecku pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych, w miarę możliwości pomoc rzeczową, posiłek,
- łączące zadania – placówki opiekuńczo-wychowawcze, których organizacja umożliwia łączenie dziennych i całodobowych działań interwencyjnych, socjalizacyjnych, terapeutycznych skierowanych na dziecko i rodzinę dziecka,
- stacjonarnej pomocy społecznej – np. domy pomocy społecznej, noclegownie, schroniska, domy dla matek z dziećmi⁴.

Wśród wszystkich rodzajów placówek w OSI Włocławka największą grupę tworzyły ośrodki udzielające wsparcia dziennego. Było ich 21 i znajdowały się w 4 gminach – mieście Włocławek (9 placówek), gminie Włocławek (8), Fabiankach (2) i Brześciu Kujawski (2). Stanowiły one 8,3% wszystkich jednostek tego typu w województwie. Na drugim miejscu pod względem liczebności znajdowały się placówki stacjonarnej pomocy społecznej. Wśród 5 funkcjonujących jednostek 3 znajdowały się we Włocławku, 1 w Choceniu, 1 w mieście Kowal. Zapewniały one łącznie 462 miejsca i stanowiły 7% tego typu ośrodków w regionie. Warto zaznaczyć, że były to głównie domy pomocy społecznej, a w przypadku Włocławka także dom dla osób bezdomnych. Placówka interwencyjna, przygotowana na pobyt 10 dzieci, znajdowała się we Włocławku i była jedną z czterech tego typu placówek w województwie kujawsko-pomorskim. W mieście funkcjonowało także 5 placówek socjalizacyjnych, które zapewniały miejsca dla 106 dzieci. Stanowiły one 10,6% takich jednostek w

⁴ Definicje placówek opracowane na podstawie: http://old.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm

województwie. Placówka łącząca zadania znajdowała się w Brześciu Kujawskim i była jedną z dwóch tego typu placówek w województwie.

Tabela 15. Liczba placówek opieki społecznej w OSI Włocławka w 2013 r.

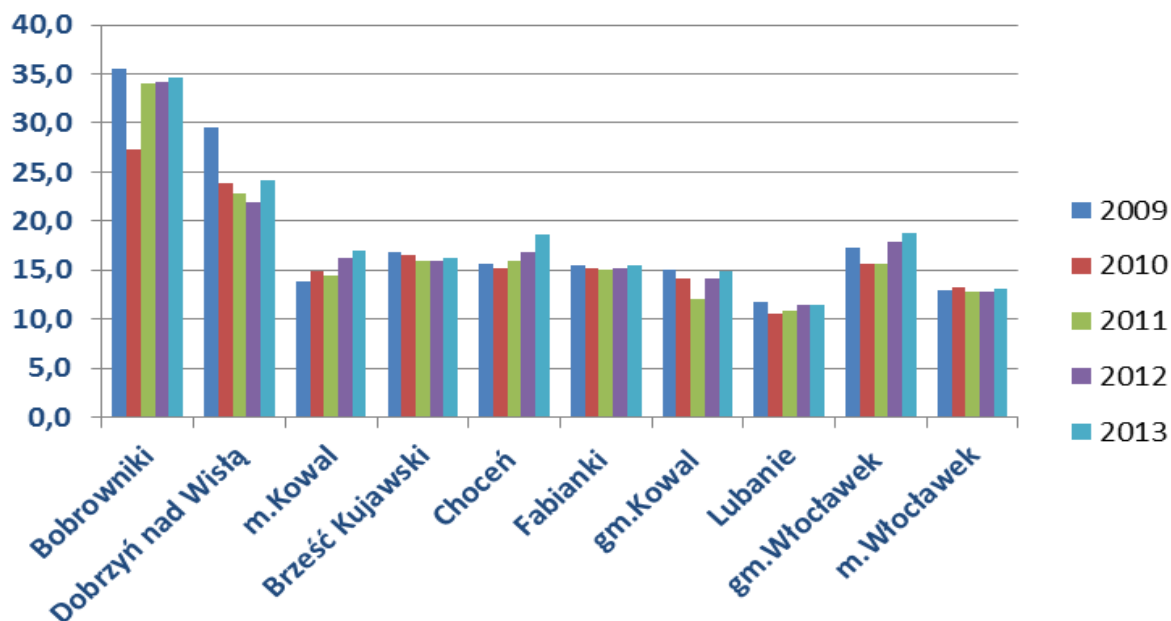
Rodzaj placówki	Gmina	Liczba placówek w gminie
Interwencyjna	Miasto Włocławek	1
Socjalizacyjna	Miasto Włocławek	5
Wsparcia dziennego	Miasto Włocławek	9
	Gmina Włocławek	8
	Gmina Fabianki	2
	Gmina Brześć Kujawski	2
Łącząca zadania	Gmina Brześć Kujawski	1
Stacjonarnej pomocy społecznej	Miasto Włocławek	3
	Gmina Chocień	1
	Miasto Kowal	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Świadczenia pomocy społecznej w różnych rodzajach i formach w 2013 r. pobierało 14,4% mieszkańców OSI Włocławka. Wartość wskaźnika może świadczyć o niekorzystnej sytuacji w analizowanym obszarze, ponieważ była wyższa niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego (11,5%) i Polski (8,3%).

Najmniejszy odsetek osób pobierających świadczenia charakteryzował gminę Lubanie i miasto Włocławek – odpowiednio 11,5% i 13,0% mieszkańców korzystających z pomocy. Najwięcej osób, które otrzymywały wsparcie finansowe znajdowało się w gminie Bobrowniki – 34,7% mieszkańców i Dobrzyniu nad Wisłą – 24,1%. Obie te gminy, jako jedyne w całym analizowanym obszarze, należą administracyjnie do powiatu lipnowskiego. Warto zaznaczyć, że w całym powiecie lipnowskim udział osób korzystających ze świadczeń wynosił 23,9%, a w powiecie włocławskim – 15,9%. Jedną z przyczyn tak wysokiego odsetka mieszkańców otrzymujących pomoc w Bobrownikach może być duży udział osób bezrobotnych, największy wśród wszystkich analizowanych gmin – w 2013 r. wyniósł 21,4%.

Wykres 13. Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OSI Włocławka w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Na obszarze OSI Włocławek w roku 2013 liczba gospodarstw domowych, które korzystały z pomocy społecznej ze względu na liczbę mieszkańców największa była w mieście Włocławek i wynosiła 7 677. W analizowanym okresie, tj. 2009-2013 zauważyć można sukcesywny wzrost liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w OSI Włocławka, która w roku bazowym 2009 wynosiła 11 239, a w roku 2013 zwiększyła się o 807 tj. o 7,18%, i wynosiła 12 046. Podobna sytuacja zauważalna jest także w skali województwa kujawsko-pomorskiego, gdzie w 2009 r. liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej wynosiła 89 017, a w roku 2013 zwiększyła się o kolejne 1303 gospodarstwa i wynosiła 90320 (wzrost o 1,46%). Z powyższej analizy wynika wniosek, że w gminach wchodzących w skład OSI Włocławka sytuacja materialna społeczeństwa sukcesywnie się pogarsza.

Tabela 16. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w latach 2009- 2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Kujawsko-Pomorskie	89 017	88 144	83 871	86 186	90 320
Bobrowniki	359	255	387	407	420
Dobrzyń nad Wisłą	859	711	711	701	790
m. Kowal	217	246	214	243	259
Brześć Kujawski	745	773	770	826	841
Chocień	474	462	530	576	642
Fabianki	455	480	496	524	578
gm. Kowal	179	188	168	196	198
Lubanie	199	177	181	192	208
gm. Włocławek	324	379	383	439	433
m. Włocławek	7 428	7 803	7 496	7 440	7 677

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Główną przyczyną przyznania pomocy społecznej w gminach OSI Włocławka w 2013 roku, wg liczby korzystających z określonej przyczyny⁵, było:

- Bobrowniki – bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietność,
- Brześć Kujawski – bezrobocie, ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- Chocień – ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność,
- Dobrzyń nad Wisłą – bezrobocie, potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietność oraz długotrwała i/lub ciężka choroba,
- Fabianki – bezrobocie, ubóstwo oraz długotrwała i/lub ciężka choroba,
- gm. Kowal – ubóstwo, bezrobocie oraz alkoholizm,
- m. Kowal – bezrobocie, ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- Lubanie - ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność,
- gm. Włocławek – bezrobocie, ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- m. Włocławek – bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz ubóstwo.

Z danych Eurostatu za rok 2011 wynika, że ubóstwem relatywnym zagrożonych było ok. 17% obywateli Unii Europejskiej. W Polsce w 2011 r. w gospodarstwach domowych o dochodach poniżej przyjętego progu ubóstwa żyło 17,7% osób. Jest to więc wynik zbliżony do średniej wartości wskaźnika dla całej Unii Europejskiej. Brak zatrudnienia stanowi jeden z podstawowych czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem. Wśród osób bezrobotnych w wieku powyżej 18 roku życia, wskaźnik ubóstwa relatywnego w Unii Europejskiej wyniósł 46%, w Polsce 44%. Oznacza to, że niemal połowa osób bezrobotnych pozostawała w 2011 roku poniżej granicy ubóstwa.

W Unii Europejskiej częściej niż przeciętnie ubóstwem relatywnym zagrożone są dzieci (osoby w wieku 0-17 lat) oraz osoby starsze (w wieku 65 lat i więcej). W sferze ubóstwa relatywnego żyło w Unii Europejskiej więcej niż co piąte dziecko (21%), w Polsce 22%. Wśród osób w wieku co najmniej 65 lat – szesnastu na stu mieszkańców Unii Europejskiej żyło w sferze ubóstwa. W Polsce, wśród osób starszych dochody poniżej granicy ubóstwa miało 15% osób. Sytuacja osób starszych w Polsce jest zbliżona do średniej w Unii Europejskiej. Na przestrzeni lat (2005-2011) obserwowany jest w Polsce wzrost o ok. 8% wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem w tej grupie wiekowej, przy czym trend ten dla wszystkich krajów Unii Europejskiej jest odwrotny (spadek o ok. 3%)⁶.

Jedną z grup społecznych, która w bieżącej oraz późniejszej perspektywie czasowej wymagać będzie zwiększonej opieki są seniorzy. Na zjawisko starzenia się ludności wpływa pośrednio szereg czynników, jak np. poziom zamożności społeczeństwa, promowany model rodziny, aktywność zawodowa kobiet, poziom opieki społecznej i ochrony zdrowia, wykształcenie ludności oraz polityka społeczna państwa. Proces starzenia się ma więc nie tylko wymiar demograficzny, ale także ekonomiczny i społeczny. Wyrazem tego są zmiany struktury konsumpcji, wzrost zapotrzebowania na

⁵ Dane uzyskane z gminnych ośrodków pomocy rodzinie w poszczególnych jst.

⁶ „Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS” GUS, Warszawa, 2013

niektóre usługi (np. w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej), zmniejszenie aktywności zawodowej, zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiana struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych. Wymusza to działania ze strony państwa w zakresie dostosowania infrastruktury i nakładów finansowych na różne dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć samotność, chorobę, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności. Wszystkie te problemy wskazują na istniejącą marginalizację osób starszych jako zbiorowości, czego przykładem może być stopniowe eliminowanie ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego w momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego.

Istotną konsekwencją tego stanu rzeczy jest niski poziom aktywności zawodowej seniorów oraz coraz częstsze samotne zamieszkiwanie – tzw. singularyzacja starości. W przypadku części gorzej przystosowanych do nowych warunków seniorów, starość często oznacza osamotnienie, wycofywanie się z różnego typu form aktywności, a w konsekwencji trwanie na marginesie życia zawodowego i społecznego. Z tego względu należy podejmować działania zmierzające w kierunku zaspokojenia potrzeb i pragnień osób starszych, okazać większe zainteresowanie i wsparcie dla tej grupy społecznej. Przede wszystkim w dziedzinie aktywizacji seniorów, by mogli oni pozostać jak najdłużej w swoim środowisku, czerpiąc radość z życia i podejmowanych działań, a także możliwie długo zachować niezależność psychiczną, fizyczną i społeczną.

V. Ochrona zdrowia

W obrębie OSI Włocławka funkcjonuje 5 szpitali. Większość z nich znajduje się w mieście Włocławek – jest to więc główne miejsce świadczenia usług zdrowotnych mieszkańcom pozostałych jednostek samorządu terytorialnego. Największym szpitalem publicznym w OSI Włocławka jest Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. błog. ks. J. Popiełuszki we Włocławku, który podejmuje działania na rzecz ochrony oraz poprawy stanu zdrowia ludności. Ponadto we Włocławku funkcjonuje Centrum Diagnostyczno-Lecnicze – filia Centrum Onkologii im. prof. F. Łukaszczyka w Bydgoszczy, w którym poza diagnozą nowotworów oraz podawaniem chemioterapii wykonywane są drobne zabiegi w ramach chirurgii jednego dnia. Prywatną jednostką działającą we Włocławku jest Centrum Diagnostyczno – Rehabilitacyjne „Barska” Sp. z o.o. w skład którego wchodzi Szpital Specjalistyczny Barska i Szpital Rehabilitacyjny Barska, które oferują szeroką gamę usług dla pacjentów, głównie w ramach chirurgii jednego dnia.

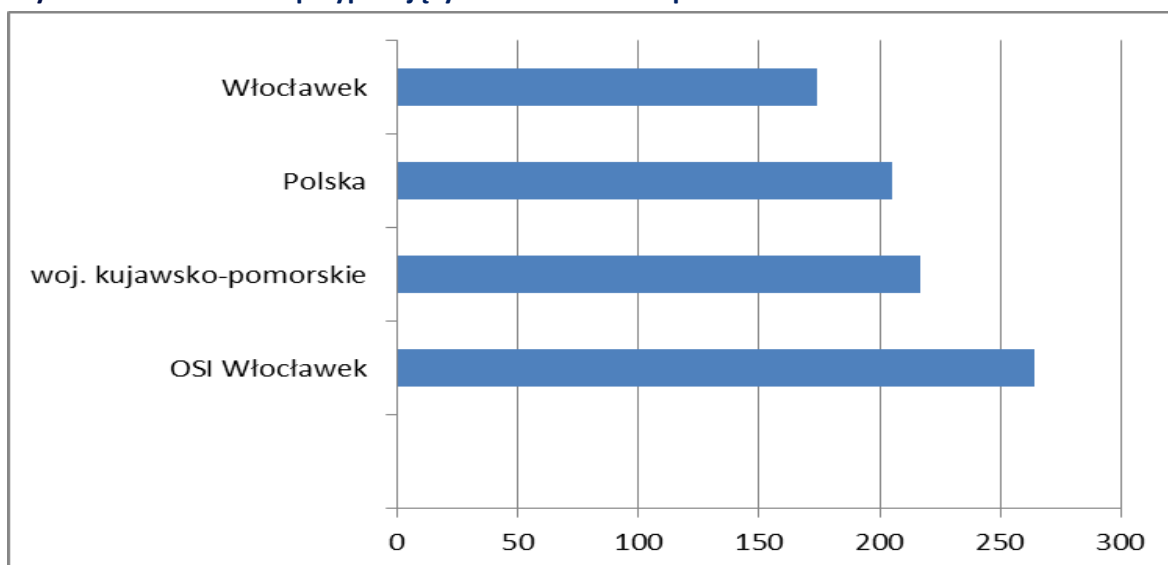
W gminie Brześć Kujawski, w miejscowości uzdrowskiej Wieniec Zdrój, funkcjonuje Szpital Uzdrowski i Sanatorium Uzdrowskie, które prowadzą leczenie oraz rehabilitację w zakresie schorzeń układu narządów ruchu, krążenia, układu oddechowego oraz schorzeń neurologicznych⁷.

We włocławskich szpitalach w 2013 r. było dostępnych 660 łóżek dla pacjentów, które stanowiły ok. 6,8% wszystkich łóżek szpitalnych w województwie kujawsko-pomorskim. Na jedno łóżko przypadało 174 mieszkańców Włocławka – porównanie wartości wskaźnika ze średnimi dla województwa (217 osób) i Polski (205 osób) pozwala założyć, że warunki w mieście kształtowały się korzystnie. W przypadku odniesienia liczby mieszkańców wszystkich gmin OSI Włocławka do liczby miejsc

⁷<http://www.uzdrowisko-wieniec.pl/oferta.php>

szpitalnych należy stwierdzić, że sytuacja wyglądała nieco gorzej. Na jedno łóżko przypadało 264 mieszkańców analizowanego obszaru – wskaźnik ten był wyższy niż przeciętne wartości odnotowane w województwie i Polsce.

Wykres 14. Liczba osób przypadających na 1 łóżko w szpitalach w 2013 r.

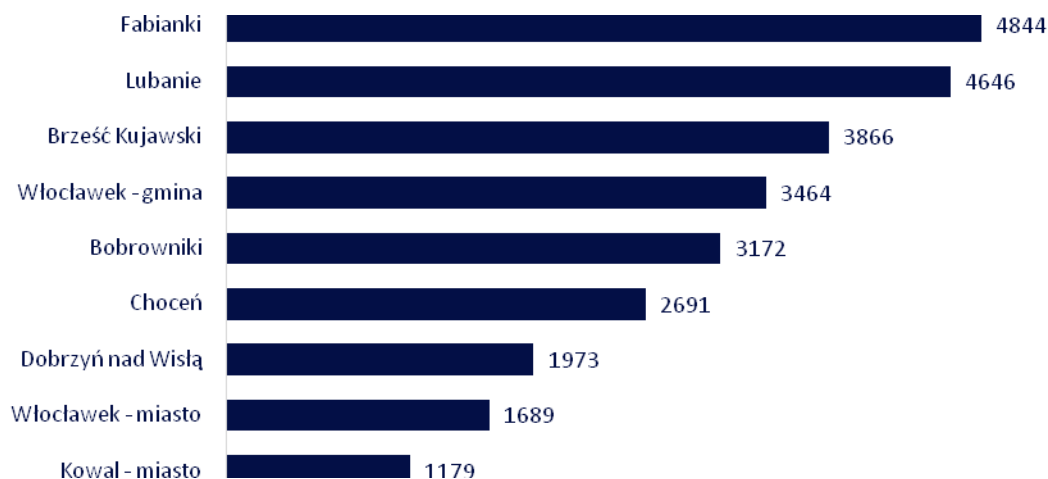

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W OSI Włocławka w 2013 r. działało 87 przychodni (publicznych i niepublicznych) i stanowiły one 11,5% wszystkich tego typu placówek w województwie kujawsko-pomorskim. Przychodnie były zlokalizowane we wszystkich jednostkach terytorialnych, z wyjątkiem gminy Kowal. Zdecydowana większość przychodni (68, czyli 78,2%) znajdowała się w mieście Włocławek. W pozostałych gminach ich liczba wynosiła od 1 w przypadku Lubania i Bobrownik do 4 w przypadku Dobrzynia nad Wisłą. Można zatem wnioskować, że z usług przychodni we Włocławku, zwłaszcza specjalistycznych, korzystają także mieszkańcy innych gmin analizowanego obszaru.

Liczba osób przypadających na 1 przychodnię w OSI Włocławka wynosiła 2004 i była niższa niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego (2 761 osób), ale wyższa niż średnia dla Polski (1 971 osób). Można więc wnioskować, że sytuacja w OSI Włocławka w stosunku do najbliższego otoczenia kształtowała się pod tym względem korzystnie. Między poszczególnymi gminami widoczne było jednak wyraźne zróżnicowanie. Najlepiej prezentowało się miasto Kowal, gdzie wartość wskaźnika wynosiła 1 179 osób, najgorzej natomiast Fabianki – wskaźnik osiągnął wartość 4 844 osób. Należy podkreślić, że w przypadku 4 gmin: miasta Kowal, miasta Włocławek, gminy Dobrzyń nad Wisłą i gminy Choceń sytuacja wyglądała korzystnie na tle województwa kujawsko-pomorskiego.

Wykres 15. Liczba osób przypadających na 1 przychodnię w OSI Włocławka w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W 2013 r. w OSI Włocławka funkcjonowało 57 aptek, które stanowiły 9,8% wszystkich tego typu placówek w województwie kujawsko-pomorskim. Były one zlokalizowane w siedmiu gminach analizowanego obszaru. Aptek nie posiadały gminy: Włocławek, Kowal i Bobrowniki. Należy podkreślić, że zdecydowana większość aptek (43, czyli około 75%) znajdowała się w mieście Włocławek. W pozostałych gminach ich liczba wynosiła od 1 w przypadku Lubania i Dobrzyń nad Wisłą do 4 w przypadku miasta Kowal. Można zatem wnioskować, że z aptek we Włocławku korzystają także mieszkańcy innych gmin analizowanego obszaru, zwłaszcza gminy Włocławek.

VI. Kultura

Na terenie OSI Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie działają następujące instytucje kultury:

- Centrum Kultury Browar B. we Włocławku wraz z filiami „Stara Remiza” i „Zazamcze” – powstało w 2013 r. z połączenia dwóch instytucji i aktualnie jest głównym ośrodkiem kultury w mieście;
- Teatr Impresaryjny im. Włodzimierza Gniazdowskiego we Włocławku;
- Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku, w tym Muzeum Historii Włocławka oraz Muzeum Etnograficzne;
- Muzeum Diecezjalne we Włocławku;
- Muzeum Męczeństwa Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki we Włocławku
- Galeria Sztuki Współczesnej we Włocławku;
- Multikino we Włocławku;
- Gminny Ośrodek Kultury w Kruszynie (gmina Włocławek);
- Brzeskie Centrum Kultury;
- Gminny Ośrodek Kultury w Lubaniu
- Dobrzyński Dom Kultury Żak;
- Chocieńskie Centrum Kultury.

Z uwagi na wielokierunkową działalność Centrum Kultury „Browar B.” obejmującą m.in. upowszechnianie oraz promocję kultury i sztuki, edukację kulturalną i regionalną; organizowanie

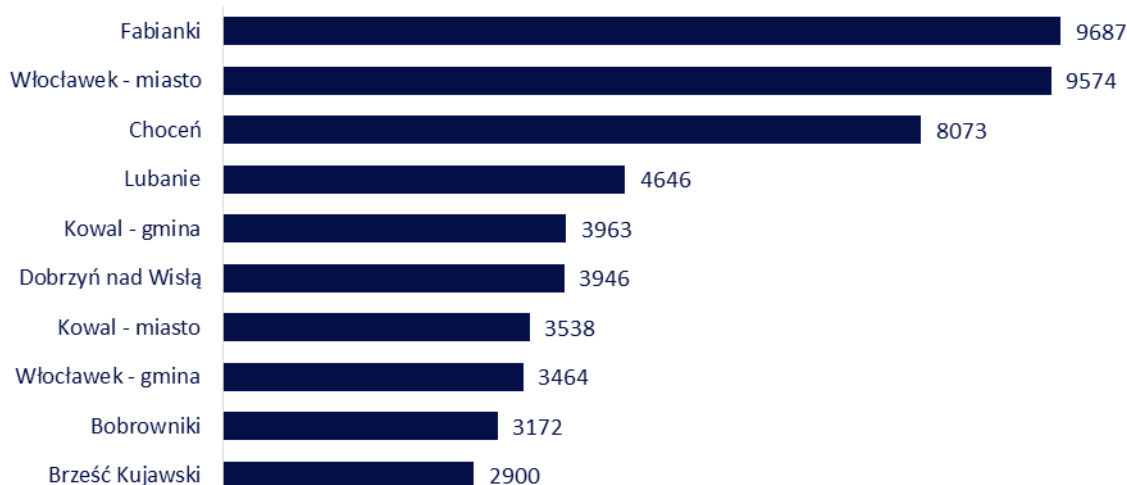
różnorodnych masowych i kameralnych imprez artystycznych (przeeglądy, festiwale, koncerty, recitale, konkursy, wystawy); prezentowanie dorobku i tradycji kulturalnych Włocławka i Kujaw, stało się ono swoistym liderem wśród instytucji kultury na obszarze OSI. CK „Browar B.”, realizując swą misję, nie tylko pomnaża dotychczasowy dorobek artystyczny miasta i regionu, ale korzystając z innowacyjnych możliwości nowego obiektu, wyznacza nowe kierunki artystycznej aktywności społeczności OSI Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie .

Wg danych z instytucji kultury z obszaru OSI Włocławka, w 2013 roku we Włocławku zorganizowano łącznie około 850 imprez, przy czym dwie instytucje kultury miały ograniczoną działalność z uwagi na trwającą przebudowę ich siedzib. Nieco odmiennie przedstawia się natomiast sytuacja w poszczególnych gminach OSI , gdzie liczba imprez była nieporównywalnie mniejsza (od 3 w gminie Kowal do 58 w Dobrzyniu nad Wisłą).

Mała ilość organizowanych imprez kulturalnych przez gminy jest w wielu przypadkach spowodowana brakiem odpowiedniego zaplecza technicznego, lokalu, dostosowanego do potrzeb działalności artystycznej, wystawienniczej czy kulturalnej.

W 2013 r. w OSI Włocławka funkcjonowało 26 placówek bibliotecznych (biblioteki i ich filie), które stanowiły i 6,1% wszystkich tego typu jednostek w województwie kujawsko-pomorskim. Były one zlokalizowane we wszystkich gminach analizowanego obszaru. Najwięcej bibliotek (12, czyli 46,2%) znajdowało się w mieście Włocławek, natomiast w pozostałych gminach ich liczba wynosiła 4 w Brześciu Kujawskim , po 2 w gminie Włocławek i Dobrzyniu nad Wisłą oraz po 1 w mieście Kowal oraz gminach: Kowal, Bobrowniki, Chocień, Fabianki, Lubanie. Warto zaznaczyć, że Włocławek może pełnić rolę miejsca świadczenia usług bibliotecznych mieszkańcom pozostałych gmin analizowanego obszaru ze względu na dysponowanie większymi i bardziej zróżnicowanymi zbiorami.

Na 1 placówkę biblioteczną przypadało średnio 6 707 mieszkańców OSI Włocławka – wartość ta była wyższa niż średnia dla województwa (4 924 osób) i Polski (4 746 osób). Można więc stwierdzić, że sytuacja w analizowanym obszarze kształtowała się pod tym względem niekorzystnie. W przypadku poszczególnych gmin można zaobserwować znaczące zróżnicowanie wartości wskaźnika. Najkorzystniejsza sytuacja występowała w gminie Brześć Kujawski, gdzie na 1 bibliotekę przypadało 2 900 mieszkańców, natomiast najmniej korzystna sytuacja charakteryzowała gminę Fabianki – 9 687 mieszkańców na 1 placówkę oraz miasto Włocławek – 9 574 mieszkańców na 1 placówkę

Wykres 16. Liczba osób przypadających na 1 bibliotekę w OSI Włocławka w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W 2013 r. w OSI Włocławka zorganizowano 24 imprezy masowe, które stanowiły 5% wszystkich tego typu wydarzeń w województwie kujawsko-pomorskim (477 imprez). Wydarzenia miały miejsce głównie w dwóch miastach – Włocławku i Kowalu. Warto podkreślić, że miasto Włocławek charakteryzuje się dużym potencjałem pod względem organizacji imprez i może je adresować do wszystkich mieszkańców analizowanego obszaru.

Wśród najważniejszych wydarzeń odbywających się w OSI Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie można wskazać:

- Finał Turnieju Poezji Śpiewanej - turniej odbywa się w ramach Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego;
- Wakacyjny Festiwal Teatrów Dziecięcych zza Granicy - międzynarodowe spotkania teatralne grup dziecięcych;
- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych „Brukarnia” - występy teatrów ulicznych organizowane przez Stowarzyszenie Edukacyjno-Teatralne Teatr „Nasz”;
- Dni Włocławka – święto miasta obchodzone w czerwcu;
- Festiwal Nauki, Kultury i Przedsiębiorczości – wykłady, warsztaty i prezentacje dotyczące zagadnień naukowych i kulturalnych;
- Regaty Anwil Cup – długo dystansowe mistrzostwa Polski jachtów kabinowych, odbywające się na Zalewie Włocławskim;
- Błękitna Wstęga Zalewu Włocławskiego – regaty żeglarskie;
- Międzynarodowe Włocławskie Zawody Balonowe o Puchar Prezydenta Włocławka i Prezesa Anwilu S.A – impreza odbywająca się na lotnisku w Kruszynie;
- Jarmark Kazimierzowski w Kowalu – impreza cykliczna upamiętniająca urodziny króla Kazimierza Wielkiego;
- „Lato w parku” - impreza plenerowa organizowana przez Urząd Miasta Kowal oraz Gostynińsko – Włocławski Park Krajobrazowy;
- Święto Żuru Kujawskiego-impreza cykliczna organizowana w Brześciu Kujawskim.

W OSI Włocławka w 2013 r. na 10 000 mieszkańców przypadało 1,4 imprezy o charakterze kulturalnym bądź sportowym. Porównanie wartości wskaźnika z jednostkami wyższego rzędu pozwala stwierdzić, że w analizowanym obszarze odbywało się stosunkowo mało tego typu wydarzeń. Przeciętna liczba imprez w OSI Włocławka była niższa niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego (2,3) i Polski (1,5).

VII. Rynek pracy

Osoby pracujące

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2013 r. w OSI Włocławka pracowało 38 237 osób, z czego 81,1% stanowili mieszkańcy Włocławka. Na kolejnych miejscach znajdowały się gminy: Włocławek (4,9%), Brześć Kujawski (4,4%) i Fabianki (2,7%). Liczba osób pracujących w OSI Włocławka w latach 2007-2013 spadła o 10%, co stanowiło trend odwrotny niż występujący w województwie kujawsko-pomorskim i Polsce, gdzie liczba pracowników wzrosła odpowiednio o 1,1% i 3,7%. W tym samym czasie na terenie Unii Europejskiej liczba osób pracujących spadła o 2,2%. Na uwagę zasługuje jednak fakt wzrostu zatrudnienia w 2013 roku w stosunku do roku poprzedniego i niemal 100% wzrost zatrudnienia wśród mieszkańców Gminy Włocławek, co może być efektem zarówno emigracji z miasta Włocławek, jak i rejestrowania nowych działalności gospodarczych na terenie gminy.

Tabela 17. Liczba osób pracujących

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gmina Miasto Włocławek	36363	33407	33803	33455	33287	31434	31009
Gmina Brześć Kujawski	1707	1468	1364	1385	1456	1565	1689
Gmina Fabianki	908	845	1056	967	1000	1000	1061
Gmina Choceń	839	649	684	674	520	393	449
Miasto i Gmina Dobrzyń nad Wisłą	547	672	579	603	602	631	685
Gmina Włocławek	982	1155	1342	1146	954	929	1828
Gmina Lubanie	286	342	390	356	359	450	328
Gmina Miasto Kowal	486	598	633	681	677	669	724
Gmina Kowal	210	297	336	262	424	220	244
Gmina Bobrowniki	148	213	211	180	186	211	220
Razem	42476	39646	40398	39709	39465	37502	38237

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W strukturze pracujących w OSI Włocławka w 2013 r. większość stanowili mężczyźni – 53%. Na poziomie poszczególnych gmin sytuacja taka miała miejsce w trzech z nich: mieście Włocławek (54,1%) oraz w gminach Brześć Kujawski (58,1%) i Fabianki (51,8%).

Wśród pracujących we Włocławku dominowali zatrudnieni w przemyśle i budownictwie (43,1%), w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsłudze rynku nieruchomości i innych usługach (37%). Zatrudnieni w innych sektorach stanowili 19,8% wszystkich pracujących.

Według danych z badania CATI⁸ wśród mieszkańców, ponad połowa pracujących (53%) wykonywała pracę zgodną z wykształceniem. Warto zaznaczyć, że umiejętności zdobyte w trakcie edukacji części

⁸ CATI (ang. Computer Aided Telephone Interview) – ankieta telefoniczna. Metoda ta polega na realizacji ankiet w formie kwestionariuszowego wywiadu telefonicznego z badanym respondentem. Badanie przeprowadzone zostało na potrzeby opracowania dokumentu pt. „Strategia rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego Włocławka na lata 2014 - 2020. Część 1 - Diagnoza”, AGERON Polska za zlecenie Gminy Miasta Włocławek, październik 2014

wykorzystywały osoby starsze (powyżej 50 roku życia) – 63,4%, a rzadziej osoby młodsze (w wieku 20-29 lat) – 35,2%.

Kontynuacją edukacji w formie kursów i szkoleń zainteresowanych było 59,4% pracujących. Wśród nich przeważały osoby młode (20-29 lat), spośród których zainteresowanie wyraziło 69,4%. Uczestnictwo w kursach i szkoleniach w ciągu ostatnich 3 lat zostało zadeklarowane przez 56,5% pracowników, zaś plan uczestnictwa w tej formie doksztalcenia w ciągu nadchodzących 3 lat – 83,2%.

Zainteresowanie uczestnictwem w praktykach i stażach było zależne od wieku respondenta – zostało one wyrażone przez 51,9% pracujących w wieku 20-29, 40,0% w wieku 30-49 oraz 27,5% w wieku 50+. Praktyki i staże były znacząco bardziej popularne wśród osób młodych – uczestnictwo w nich w ciągu ostatnich 3 lat zadeklarowało 35,7% osób w wieku 20-29 lat, przy 19,6% w przypadku pracujących w wieku 50+.

Zgodnie z wynikami badania CATI wśród mieszkańców, większość pracujących (58,7%) była zatrudniona w jednej firmie od ponad 5 lat. W tej grupie znajdowali się głównie pracownicy zatrudnieni przy produkcji rolnej (95,7%), w administracji publicznej (80%), edukacji (80%), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (72,9%) oraz finansach i ubezpieczeniach (72,2%). Większość pracujących (67,8%) nie zamierzała w ciągu najbliższych 3 lat zmieniać pracy. Warto zaznaczyć, że deklarowana mobilność zawodowa pracujących malała wraz z ich wiekiem i była związana z wykształceniem – częściej chęć zmiany pracy deklarowały osoby z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym.

Zdecydowana większość pracujących (77,2%) pracowała w gminie swojego zamieszkania. Nie dotyczyło to jednak wszystkich gmin – przeważająca część mieszkańców miasta Kowal oraz gmin Fabianki, Lubanie i Włocławek dojeżdżała do pracy do innych jednostek, najczęściej miasta Włocławek. Warto przy tym zwrócić uwagę, że większość pracujących (59,6%) planujących zmieniać pracę w ciągu najbliższych 3 lat, przewidywała jej podjęcie we Włocławku lub jego okolicach.

Osoby niepracujące

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2013 r. stopa bezrobocia⁹ w OSI Włocławka wynosiła 16,4% i była wyższa niż w województwie (o 5,1 punktu procentowego), w Polsce (o 7,6 pp.) i Unii Europejskiej (o 5,5 pp.). Jej wartość w latach 2007-2013 w analizowanym obszarze wzrosła o 3,5 punktu procentowego.

---

⁹ Dane dotyczące liczby ludności aktywnej ekonomicznie gromadzone są na poziomie NUTS4 – powiatowym. Uniemożliwia to zmierzenie dokładnej wysokości stopy bezrobocia, w klasycznej jej definicji, w obszarach wykraczających poza granice powiatów - tak jak ma to miejsce w przypadku OSI Włocławka. W związku z tym, w odróżnieniu od klasycznej definicji stopy bezrobocia mierzącej udział bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej ekonomicznie, zmierzony został udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten jest stosowany w celu zachowania dokładności na poziomie NUTS 5 – gmin (patrz np. Potencjał społeczno-ekonomiczny jednostek samorządowych województwa pomorskiego, Pomorskie Studia Regionalne, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2008).

Wykres 17. Stopa bezrobocia w OSI Włocławka (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W 2013 r. najwyższa stopa bezrobocia została odnotowana w gminie Bobrowniki, gdzie wyniosła 21,4%. Więcej niż 1/5 mieszkańców była również bezrobotna w gminie Chocień (20,4%). Najniższa stopa bezrobocia występowała w gminie Lubanie (12,8%) i mieście Włocławek (14%).

Tabela 18. Stopa bezrobocia (%)

Jednostka terytorialna	ogółem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bobrowniki	16,7	17,3	19,5	20,2	20,7	21,2	21,4
Dobrzyń nad Wisłą	13,4	13,0	16,3	17,7	16,9	17,2	18,0
m. Kowal	15,8	12,9	14,9	15,6	15,0	18,1	16,7
Brześć Kujawski	11,4	11,9	14,5	15,1	15,4	16,1	15,5
Chocień	14,4	12,4	15,4	16,8	18,1	20,5	20,4
Fabianki	11,1	10,3	12,4	13,9	14,7	15,2	14,6
gm. Kowal	12,3	9,2	10,9	12,0	13,5	15,4	14,2
Lubanie	11,4	9,4	11,9	13,5	14,7	14,0	12,8
gm. Włocławek	12,4	12,0	15,6	15,4	15,8	17,7	16,5
m. Włocławek	10,4	9,5	11,9	13,3	13,8	14,8	14,0
OSI Włocławka	12,93	11,79	14,33	15,35	15,86	17,02	16,41
Polska	7,1	6,0	7,7	7,9	8,0	8,7	8,8
Kujawsko-pomorskie	9,2	8,2	10,0	10,3	10,3	11,1	11,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2013 r. w OSI Włocławka bezrobotnych zarejestrowanych było 16 515 osób, z czego 61,41% stanowili mieszkańcy Włocławka. Na kolejnych miejscach znajdowały się gminy Brześć Kujawski (7%) i Chocień (6,3%). Liczba osób bezrobotnych w okresie 2007-2013 w OSI Włocławka ulegała wahaniom ostatecznie odnotowując wzrost o 28,9%, tj. o 3 704 osoby. W województwie kujawsko-pomorskim i Polsce nastąpił wzrost o odpowiednio 21,8% i 23,5%.

Tabela 19. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w OSI Włocławka

Jednostka terytorialna	ogółem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bobrowniki	310	322	368	399	411	425	433
Dobrzyń nad Wisłą	670	654	828	912	861	883	914
m. Kowal	351	292	342	365	356	434	401
Brześć Kujawski	798	851	1049	1117	1151	1202	1157
Choceń	715	620	782	867	941	1056	1048
Fabianki	648	620	759	871	933	971	937
gm. Kowal	306	226	270	302	339	386	354
Lubanie	331	275	354	402	438	419	382
gm. Włocławek	491	480	626	693	717	799	746
m. Włocławek	8 191	7 381	9 156	10 226	10 425	10 927	10 143
OSI Włocławka	12 811	11 721	14 534	16 154	16 572	17 502	16 515

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Wśród bezrobotnych Włocławka w roku 2014 przeważały kobiety (54,2%), osoby w wieku 35-44 lat (25,7%) i osoby posiadające wykształcenie zawodowe (28%) oraz gimnazjalne, podstawowe lub bez żadnego wykształcenia (34,2%). Podobnie sytuacja w tym zakresie kształtowała się na terenie województwa i kraju, gdzie wśród bezrobotnych przeważały również kobiety (odpowiednio 55,1% i 51,5%), osoby posiadające wykształcenie zawodowe (30,4% i 27,6%) oraz gimnazjalne, podstawowe lub bez żadnego wykształcenia (32,4% i 27,5). Wśród bezrobotnych województwa i kraju, odmiennie niż w analizowanym obszarze, przeważały osoby w wieku 25-34 lata (odpowiednio 27,6% i 27,9%).

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy we Włocławku, szczególnie narażonymi na bezrobocie grupami były osoby bez wykształcenia średniego i długotrwale bezrobotni. W mieście Włocławek w 2013 r. bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok stanowili 48% wszystkich osób, które nie miały pracy, w powiecie włocławskim 47,7%, w powiecie lipnowskim 39,5%. Na poziomie województwa i kraju wskaźnik ten kształtował się odpowiednio 39,9% i 38,3%, natomiast na poziomie Unii Europejskiej 42,1%.

Według danych z badania CATI wśród mieszkańców, 60% niepracujących było zainteresowanych udziałem w praktykach i stażach, natomiast 68% chciało uczestniczyć w szkoleniach i kursach. Najwięcej osób było zainteresowanych tematyką handlową, hotelarską i gastronomiczną oraz związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją. Uczestnictwo w ciągu ostatnich 3 lat (2011-2013) w praktykach lub stażach oraz kursach i szkoleniach została zadeklarowana przez odpowiednio 14% i 20% niepracujących respondentów.

Ponad połowa przebadanych niepracujących (66,5%) nie dopuszczała możliwości podjęcia pracy poza OSI Włocławka. Możliwość rozpoczęcia pracy na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (poza OSI Włocławka), innego województwa lub za granicą deklarowało odpowiednio 10,4%, 9,8% oraz 13,3% respondentów.

Warto również zaznaczyć, że tylko 63% przebadanych niepracujących deklarowało korzystanie z pomocy Powiatowego Urzędu Pracy.

Oczekiwania pracodawców

Zgodnie z wynikami badania CATI wśród firm, większość przedsiębiorców wymagała od swoich pracowników przede wszystkim umiejętności branżowych (70,8%) oraz doświadczenia w pracy na podobnym stanowisku (62,0%). Wśród innych wymaganych kwalifikacji pojawiały się także: umiejętność obsługi komputera, uczestnictwo w kursach lub szkoleniach branżowych oraz posiadanie prawa jazdy kategorii B. W opinii pracodawców, pracownicy często spełniają oczekiwania dotyczące umiejętności obsługi komputera i posiadania prawa jazdy. Krytycznie natomiast ocenione były brak odbytych szkoleń i kursów branżowych, nieznanostwo języków obcych, brak doświadczenia w pracy na podobnym stanowisku oraz brak umiejętności branżowych. Należy przy tym zaznaczyć, że dwa ostatnie kryteria stanowią najczęściej deklarowane kryteria rekrutacyjne, przez co ich niska ocena jest szczególnie istotna.

Większość przedsiębiorców (79,2%) deklarowała, że ma trudności z pozyskiwaniem nowych pracowników. Jako główny problem pracodawcy wskazywali właśnie brak odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia. Warto zauważyć, że zdecydowanie większe trudności odczuwały przedsiębiorstwa z sektora przemysłowego i budowlanego.

W opinii pracujących mieszkańców OSI Włocławka, wyrażonej w badaniu CATI, pracodawcy poszukiwali przede wszystkim pracowników posiadających umiejętności i kompetencje związane z określonym stanowiskiem (64,8%), doświadczonych (56,8%), podnoszących swoje kwalifikacje na kursach i szkoleniach (49,7%). Mniej istotne było natomiast formalne wykształcenie czy posiadanie prawa jazdy. Zestaw kryteriów, w szczególności dwóch najważniejszych, jest więc zbliżony z wskazywanym przez przedsiębiorców. Należy jednak zwrócić uwagę, że pracownicy wyżej oceniali swoje kwalifikacje, w ramach poszczególnych kategorii, niż robili to względem nich pracodawcy. W przypadku osób niepracujących, stopień oceny własnych kwalifikacji był wyraźnie niższy niż w przypadku pracujących.

Dostępność miejsc pracy

Zarówno pracujący, jak i niepracujący, mieszkańcy OSI Włocławka, słabo oceniali w badaniu CATI dostępność miejsc pracy w branży, w której są zatrudnieni lub poszukują zatrudnienia. W przypadku rynku lokalnego pozytywne oceny wystawiło 12,3% pracujących i 2,8% niepracujących, a w przypadku rynku regionalnego – 26,6% pracujących i 13,6% niepracujących. Zdaniem pracujących, dużą dostępnością miejsc pracy cechowała się przede wszystkim branża reklamowa (66,7% ocen pozytywnych), finansowa i ubezpieczeniowa (33,3%) oraz hotelarsko-gastronomiczna (28,6%).

Powiatowe Urzędy Pracy w Lipnie oraz we Włocławku pozyskały w 2013 r. 5 086 wolnych miejsc pracy i 3 580 miejsc aktywizacji zawodowej – łącznie 8 666 miejsc, co stanowiło 13,8% ogółu dla województwa kujawsko-pomorskiego. Należy zaznaczyć, że w okresie 2007-2013 ich liczba spadła, co szczególnie widoczne było w przypadku miasta Włocławek – spadek wyniósł 65%.

Na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy w Lipnie oraz we Włocławku, w 2012 r. i 2013 r. w OSI Włocławka można było zidentyfikować zawody deficytowe¹⁰ i nadwyżkowe¹¹. Stwierdzone

¹⁰ Zawodami deficytowymi są te, na które występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tych zawodach

zostało występowanie silnego deficytu sprzedawców, robotników budowlanych oraz operatorów maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych. Zawodami maksymalnie deficytowymi były m.in. technik energetyk, spedytor, inspektor budowlany, monter rusztowań. Poszukiwani na rynku pracy byli pracownicy o konkretnych umiejętnościach, często także posiadający uprawnienia do wykonywania zawodu. Dużym zainteresowaniem na rynku pracy cieszyły się osoby z wykształceniem technicznym, zarówno średnim jak i wyższym.

Wśród zawodów nadwyżkowych zidentyfikowano techników i średni personel (zwłaszcza średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych oraz średni personel do spraw biznesu i administracji) oraz robotników przemysłowych i rzemieślników (zwłaszcza robotników budowlanych i pokrewnych, z wyłączeniem elektryków; robotników obróbki metali, mechaników maszyn i urządzeń i pokrewnych oraz robotników w przetwórstwie spożywczym, obróbce drewna, produkcji wyrobów tekstylnych i pokrewnych).

Jak zostało to wcześniej zauważone, zdecydowana większość przedsiębiorców (79,2%) deklaruwała, że ma trudności z pozyskiwaniem nowych pracowników, przy czym jako główny problem pracodawcy wskazywali brak odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia wśród kandydatów. Odzwierciedleniem tego jest fakt, że część zawodów została zdiagnozowana zarówno wśród zawodów deficytowych jak i nadwyżkowych, co wiązało się m.in. z niedopasowaniem kwalifikacji potencjalnych pracowników względem oczekiwań pracodawców. Dotyczyło to zwłaszcza:

- robotników budowlanych i pokrewnych (z wyłączeniem elektryków);
- robotników obróbki metali, mechaników maszyn i urządzeń i pokrewnych;
- średniego personelu do spraw biznesu i administracji.

Występowanie niektórych zawodów, zarówno w grupie deficytowych, jak i nadwyżkowych było związane z niedopasowaniem kwalifikacji potencjalnych pracowników do oczekiwań pracodawców oraz z dużą rotacyjnością pracowników niektórych branż.

Według danych z analizy ofert pracy w okresie marzec-maj 2014 r. największy popyt na nowych pracowników występował w branżach: handel, budownictwo, finanse i bankowość, produkcja przemysłowa i edukacja. Wśród stanowisk na które zgłaszano zapotrzebowanie dominowały oferty dla handlowców, doradców finansowych oraz sprzedawców.

Spośród przebadanych w badaniu CATI przedsiębiorców, nieco ponad połowa (50,5%) zatrudniła w ostatnim roku nowych pracowników – w większości przypadków była to jednak rekrutacja jednego lub dwóch pracowników. Zdecydowana większość ankietowanych firm (80,3%) nie zatrudnia pracowników sezonowych. Przedsiębiorstwa zatrudniające w trybie tymczasowym działały głównie w branżach usługowych (73,4%), np. gastronomii, handlu, rolnictwie i budownictwie oraz w gminach: Chocień (36%), Fabianki (33%) i Lubanie (33%). Przebadane przedsiębiorstwa w większości przypadków nie planowały przeprowadzać nowych rekrutacji w najbliższym roku (70,4%).

Redukcja zatrudnienia w ostatnim roku została zadeklarowana przez 70,3% badanych firm, przy czym analogicznie do rekrutacji – zwolnienia dotyczyły w większości przypadków jednej lub dwóch osób.

---

¹¹ Zawodami nadwyżkowymi są te, na które występuje na rynku pracy niższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tych zawodach

Brak planów redukcji zatrudnienia w ciągu najbliższego roku został wyrażony przez 79,1% respondentów.

Dostępność kursów, szkoleń, praktyk zawodowych

Niewielka część przebadanych w badaniu CATI przedsiębiorców (23,3%) oceniała pozytywnie dostępność kursów i szkoleń dotyczących pracy w ich branży. Opinie pozytywne wyrażały częściej firmy działające w sektorach innych niż przemysł i budownictwo oraz podmioty zatrudniające 10 i więcej pracowników. Warto przy tym zauważyć, że większość przedsiębiorców (70%) deklaruowała, że szkolenia i kursy dla swoich pracowników organizuje we własnym zakresie – w grupie tej przeważały firmy z sektora przemysłu i budownictwa oraz przedsiębiorstwa zatrudniające 10 i więcej pracowników.

Odsetek firm prowadzących praktyki i staże był zróżnicowany względem wielkości zatrudnienia przedsiębiorstwa – wśród firm o zatrudnieniu 1-9 osób wyniósł on 30,5%, 10-49 - 56,3%, 50-249 - 68,1%, 250 i więcej - 100%. Należy przy tym zaznaczyć, że w zdecydowanej większości przypadków były to praktyki bezpłatne.

Wśród przebadanych w badaniu CATI pracujących mieszkańców, tylko 5,5% uznawało dostępność kursów i szkoleń za pełną. Ich użyteczność została oceniona pozytywnie przez studentów i osoby pracujące. Negatywne oceny w tym temacie wyrażali uczniowie oraz przebadani w badaniu CATI przedsiębiorcy.

Pracujący dość dobrze oceniali użyteczność praktyk, natomiast bardzo nisko oceniali ich dostępność – co piąty badany uznał, że nie ma dostępu do tego typu form doskonalenia. Należy przy tym zauważyć, że zdecydowana większość uczniów i studentów (odpowiednio: 71,6%, 60,3%) wykazała zainteresowanie udziałem w praktykach organizowanych we Włocławku lub okolicach.

VIII. Gospodarka

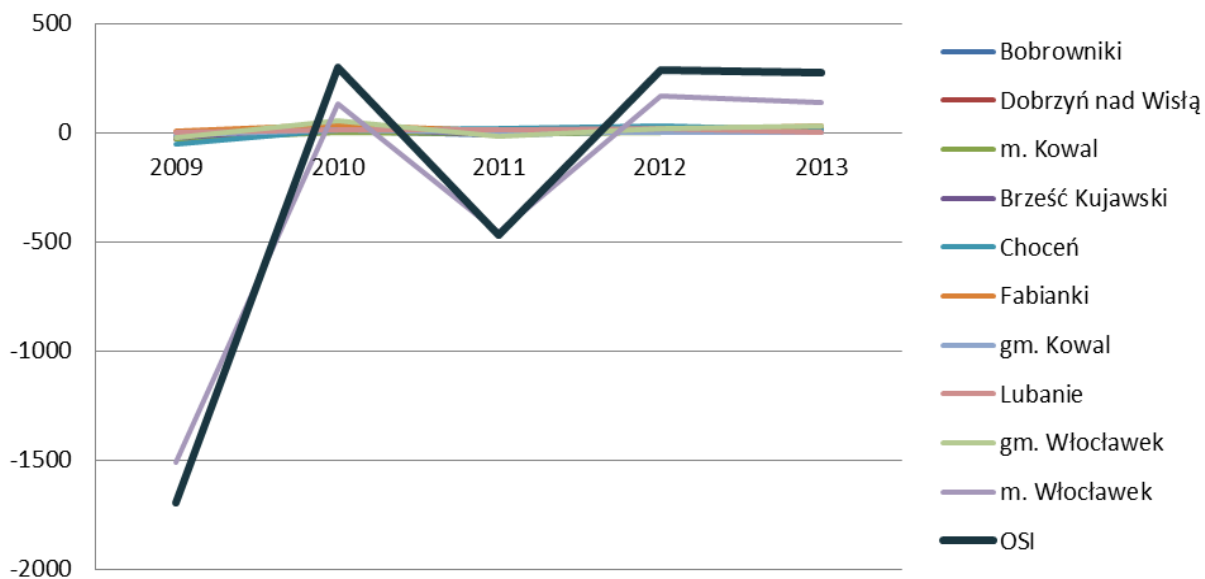
Liczba przedsiębiorstw

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2013 r. liczba firm w OSI Włocławka wynosiła 16 265, z czego prawie 73% (11 950) zlokalizowanych było w mieście Włocławek. W latach 2009-2013 liczba przedsiębiorstw w OSI Włocławka podlegała wahaniom. Do 2010 r. liczba firm rosła, po czym w 2011 r. nastąpił spadek o ok. 3%. Sytuacja ta była zbieżna z tendencją występującą w Polsce (w całym kraju zanotowano spadek liczby przedsiębiorstw w stosunku do roku poprzedniego¹²). Od 2011 r. w analizowanym obszarze utrzymuje się tendencja wzrostowa. W ciągu dwóch ostatnich lat liczba podmiotów wzrosła o 3%, czyli osiągnęła podobną wartość jak w 2010 r.

W analizowanych latach wzrost liczby przedsiębiorstw nastąpił we wszystkich gminach badanego obszaru poza miastem Włocławek – w ciągu 5 lat liczba firm spadła tam o 2% (mimo utrzymującej się od 2011 r. tendencji wzrostowej). Największy wzrost nastąpił w gminie wiejskiej Włocławek – prawie 20% i gminie Lubanie – ok. 16%.

¹²http://www.efs.gov.pl/analizyraportypodsumowania/baza_projektow_badawczych_efs/documents/raport_przedsiębiorczosc02052013.pdf

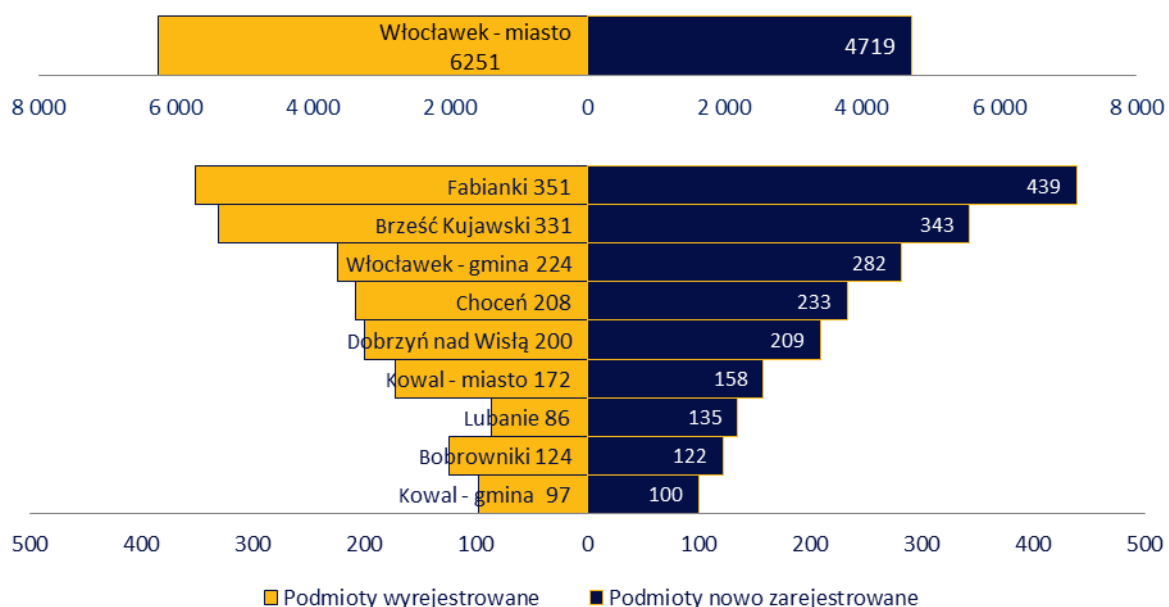
Wykres 18. Bilans podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w OSI Włocławka w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Analiza okresu 2009-2013 w OSI Włocławka wskazuje na spadek liczby podmiotów gospodarczych wynoszący 16,2% (wyrejestrowano 8 044 firm oraz zarejestrowano 6 740 nowych). Niekorzystna koniunktura gospodarcza była szczególnie widoczna we Włocławku, w którym w analizowanym okresie liczba firm wyrejestrowanych była wyższa od liczby firm zarejestrowanych o 1 532. Negatywne znaczenie ma również odpływ dużych przedsiębiorców (np. Akzo Nobel Decorative Paints Sp. z o.o.).

Wykres 19. Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w gminach OSI Włocławka w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W województwie kujawsko-pomorskim w latach 2009-2013 liczba podmiotów zarejestrowanych i wyrejestrowanych była do siebie zbliżona (z niewielką przewagą tych pierwszych – zarejestrowano 92 317 podmiotów, a wyrejestrowano 92 097). Przedsiębiorstwa zarejestrowane w OSI Włocławka stanowiły 7% wszystkich nowych podmiotów w regionie, a wyrejestrowane – 9% firm zlikwidowanych w województwie.

Z ogólnej liczby podmiotów gospodarczych OSI Włocławka 58% zarejestrowanych jest w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG - rejestr przedsiębiorców, będących osobami fizycznymi) przy 63% w województwie kujawsko-pomorskim. Pozostałe firmy wpisane są do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) z czego 76% tych firm działa na obszarze miasta Włocławek.

Liczba podmiotów gospodarczych w 2014 roku w obszarze OSI Włocławka w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wynosi 1189,9 w porównaniu do województwa kujawsko-pomorskiego 1453,0 i kraju 1700,2. W Unii Europejskiej w 2012 roku wartość wskaźnika wynosiła 443,3¹³.

Tabela 20. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców wg. klas wielkości

	Ogółem	0-9	10-49	50-249	250 i więcej
Obszar OSI Włocławek	1189,9	1133,6	50,1	5,7	0,5
Województwo	1453,0	1386,7	52,7	12,0	1,6
Kraj	1700,2	1625,5	60,6	12,2	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Analizując strukturę podmiotów według klas wielkościowych stwierdza się, iż najwięcej bo aż 95,27 % działających na rynku firm zatrudnia od 0-9 pracowników, podobnie jak w województwie 95,44 % i kraju 95,61 %

W 2013 r. na terenie OSI Włocławka zarejestrowanych w rejestrze REGON było 91 aktywnych przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego, z czego 80 prowadziło działalność na terenie Włocławka. Firmy te działały głównie w branżach: spożywczej, chemicznej i precyzyjnej, a ich kapitał pochodził m.in. z Niemiec, Szwecji, Tajlandii.

Zgodnie z badaniem CATI¹⁴, przedsiębiorstwa OSI Włocławka działają przede wszystkim na rynku lokalnym (od 51% podmiotów zatrudniających 10 i więcej osób do 65,2% podmiotów niezatrudniających pracowników). W przypadku przedsiębiorstw, które zatrudniają mniej niż 10 osób istnieje prawidłowość – im większy zasięg rynku, tym mniejszy udział funkcjonujących na nim firm. Reguła ta nie obejmuje podmiotów największych (zatrudniających powyżej 10 pracowników), których aktywność częściej koncentrowała się na rynku krajowym niż regionalnym.

¹³ Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

¹⁴ CATI (ang. Computer Aided Telephone Interview) – ankieta telefoniczna. Metoda ta polega na realizacji ankiet w formie kwestionariuszowego wywiadu telefonicznego z badanym respondentem. Badanie przeprowadzone zostało na potrzeby opracowania dokumentu pt. „Strategia rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego Włocławka na lata 2014 - 2020. Część 1 - Diagnoza”, AGERON Polska za zlecenie Gminy Miasta Włocławek, październik 2014, str. 8.

W 2013 r. na terenie OSI Włocławka zarejestrowanych w rejestrze REGON było 91 aktywnych przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego, z czego 80 prowadziło działalność na terenie Włocławka. Firmy te działały głównie w branżach: spożywczej, chemicznej i precyzyjnej, a ich kapitał pochodził m.in. z Niemiec, Szwecji, Tajlandii.

Zdecydowana większość przedsiębiorców uważała swoje firmy za konkurencyjne na rynku lokalnym (od 67,1% do 70,8%). Przeświadczenie to czytelnie słabło wraz z zasięgiem rynku - im większy zasięg rynku, tym mniej firm, które postrzegały siebie jako konkurencyjne (niezależnie od wielkości zatrudnienia).

Profil gospodarczy

Struktura przedsiębiorstw według PKD w OSI Włocławka w 2013 r. była zbliżona do struktury podmiotów w województwie kujawsko-pomorskim i w Polsce. Do sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) należało 265 firm, czyli 1,6% wszystkich; do sekcji B-F (przemysł i budownictwo) – 3 395 firm, czyli 20,9%; do sekcji G-J (handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) – 6 985 firm, czyli 42,9%; do sekcji K-L (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości) – 1 097 firm, czyli 6,7%; do sekcji M-U (pozostałe usługi) – 4 523 firm, czyli 27,8%. Najwięcej firm zostało zaklasyfikowanych do sekcji G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych) – ponad 30%, sekcji F (budownictwo) – 12% i sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) – 8,2%.

W ramach poszczególnych gmin OSI Włocławka występowało zróżnicowanie pod względem udziału firm należących do poszczególnych sekcji PKD. Największym udziałem firm należących do sekcji A w ogólnej liczbie firm danej gminy charakteryzowała się gmina Włocławek, w przypadku sekcji B-F – Bobrowniki, w przypadku sekcji G-J – Chocień, w przypadku sekcji K-L – miasto Włocławek, w przypadku sekcji M-U – miasto Kowal.

Najliczniejszą grupę przedsiębiorstw, uznawanych przez przebadanych w badaniu CATI mieszkańców i przedsiębiorców za najważniejsze z działających w ramach OSI Włocławka, stanowiły firmy zajmujące się budownictwem, produkcją produktów wykorzystywanych lub powiązanych z budownictwem oraz firmy związane z przetwórstwem spożywczym.

Warunki prowadzenia działalności

W 2013 roku co piąty dorosły Polak planował założyć działalność gospodarczą w ciągu kolejnych 3 lat, jest to wynik lepszy od średniej dla UE, gdzie tylko 15,9% dorosłych mieszkańców miało taki zamiar. Polacy wysoko oceniają własne umiejętności i wiedzę do prowadzenia firmy, co drugi uważa, że jest dobrze przygotowany do tego celu (52%), w UE średnio sądzi tak nieco ponad 42% dorosłych osób. W Polsce większość przedsiębiorstw we wczesnej fazie rozwoju powstaje z konieczności, a nie z powodu dostrzeżenia szansy rozwojowej. Wyniki te odróżniają nas od innych krajów Europy. Aż 47,4% przedsiębiorstw w Polsce zakładanych jest z konieczności, podczas gdy w UE 22,7%¹⁵.

¹⁵ Global Entrepreneurship Monitor. Polska. Raport badań 2013

Przedsiębiorstwa przebadane w badaniu CATI najczęściej jako bariery prowadzenia biznesu wskazywały czynniki finansowe: koszty zatrudnienia (od 45,5% do 68% firm, w zależności od wielkości zatrudnienia) i podatki (od 50% do 59%). Warto przy tym zauważyć, że firmy zatrudniające od 1 do 9 pracowników wskazywały większą liczbę barier niż firmy pozostałe.

Szanse prowadzenia biznesu były przez przedsiębiorców wymieniane zdecydowanie rzadziej niż bariery. Ankietowani najczęściej jako szansę wskazywali położenie Włocławka (od 29,8% do 38,9%), dostępność wykwalifikowanych pracowników (od 22,6% do 37%) oraz jakość środowiska (od 28,4% do 31,7%). Grupą, która w przypadku większości czynników częściej dostrzegała związane z nimi korzyści, były firmy zatrudniające 10 i więcej pracowników.

Koszty prowadzenia działalności gospodarczej na terenie OSI Włocławka zostały przez większość przebadanych w badaniu CATI przedsiębiorców ocenione jako wyższe niż w województwie i kraju – tylko około 25% firm uznało, że koszty te są niższe. Jedną ze składowych kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, charakteryzującą się znaczącym zróżnicowaniem terytorialnym w skali kraju, jest wysokość wynagrodzenia pracowników. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2013 r. dla powiatów włocławskiego, lipnowskiego oraz miasta Włocławek wynosiło 3063,24 zł i było niższe niż średnia wojewódzka – o 8,4% (3322,09 zł) oraz średnia krajowa – o 26,5% (3877,43 zł). Należy zauważyć, iż przeciętne miesięczne wynagrodzenie w mieście Włocławek wynosiło 3419,98 zł i było wyższe od średniej wojewódzkiej (o 2,8%) oraz niższe od średniej krajowej (o 13,3%).

Na podstawie badania CATI wśród mieszkańców należy stwierdzić, że pracujący mieszkańcy OSI Włocławka najczęściej zarabiali 1000-2000 zł (od 42,2% pracujących w wieku 30-49 lat do 56,5% pracujących w wieku 20-29 lat). Warto podkreślić, że niższe pensje otrzymywały częściej osoby w wieku 20-29 lat, a wyższe – osoby w wieku 30-49 lat i powyżej 50 roku życia.

Wśród przebadanych, najwięcej pracujących chciałoby zarabiać w przedziale 2000-5000 zł miesięcznie (od 49,7% pracujących w wieku powyżej 50 lat do 61,1% pracujących w wieku 20-29 lat). Należy zaznaczyć, że niższymi pensjami zainteresowane były częściej osoby młode, natomiast osoby starsze, a co za tym idzie bardziej doświadczone, miały wyższe wymagania finansowe.

Tereny inwestycyjne

W OSI Włocławka dostępne są tereny przeznaczone dla inwestorów, charakteryzujące się specjalnymi warunkami prowadzenia działalności gospodarczej, dogodną lokalizacją oraz dobrym skomunikowaniem z otoczeniem. Obszary inwestycyjne znajdują się przede wszystkim w mieście Włocławek, w Brześciu Kujawskim, oraz gminie Kowal.

Włocławska Strefa Rozwoju Gospodarczego – Park Przemysłowo-Technologiczny o powierzchni ok. 33 ha położona jest w północnej, przemysłowej części Włocławka, w sąsiedztwie dużych przedsiębiorstw, z dala od zabudowy mieszkaniowej. Komunikację z otoczeniem zapewnia droga krajowa nr 91 (łącząca Gdańsk z Częstochową), droga wojewódzka nr 252 (łącząca Włocławek z Inowrocławiem) oraz autostrada A1 (węzeł Włocławek Północ - w odległości 11 km od terenu)¹⁶. Obszar inwestycyjny stanowi własność miasta i jest objęty miejscowym planem zagospodarowania

¹⁶<http://www.wloclawek.pl/strefa/>

przestrzennego z przeznaczeniem pod rozwój przemysłu z dopuszczeniem zabudowy magazynowej i usługowej. Teren Strefy uzbrojony w infrastrukturę – drogową, kanalizacyjną, wodociągową, gazową, elektryczną, teletechniczną¹⁷. Ponadto teren jest atrakcyjny również ze względu na sąsiedztwo znanych zakładów przemysłowych, tj.: Anwil SA oraz Indorama Ventures Poland Sp. z o. o., co stwarza dobre warunki do kooperacji. Do zainwestowania pozostało ok. 11 ha terenu, które można kupić, wydzierżawić lub nabyć w formie leasingu¹⁸.

Na omawianym obszarze oferowane jest wsparcie dla inwestorów w postaci:

- pomocy administracyjnej ze strony Urzędu Miasta Włocławek podczas przygotowania oraz prowadzenia inwestycji;
- zwolnień podatkowych: od nieruchomości (w ramach pomocy de minimis oraz pomocy regionalnej) i od podatku dochodowego (ze względu na położenie w obszarze specjalnej strefie ekonomicznej);
- pomocy ze strony instytucji otoczenia biznesu (np. Kujawskie Poręczenia Kredytowe Sp. z o.o., Kujawsko-Pomorski Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o., Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o., Włocławski Inkubator Innowacji i Przedsiębiorczości, Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego SA)¹⁹.

W południowej części Włocławka położony jest obszar inwestycyjny „Papieżka” o powierzchni ok. 17 ha. w sąsiedztwie drogi krajowej nr 62. Teren jest własnością Gminy Miasto Włocławek oraz Skarbu Państwa, objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, który jako przeznaczenie podstawowe wskazuje przemysł, produkcję oraz zabudowę składową i magazynową. Wszystkie media dostępne są w pasie drogowym ul. Papieżka, która wymaga przebudowy. Budowy wymagają również drogi publiczne łącznie z infrastrukturą techniczną (wod-kan., gaz, elektryka, teletechnika) zapewniające dojazd do całości terenu. Planowane jest objęcie obszaru PSSE. W obszarze funkcjonuje zwolnienie inwestorów od podatku od nieruchomości²⁰.

Brzeska Strefa Gospodarcza położona jest na wschód od Brześcia Kujawskiego, przy skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych – autostrady A1 (bezpośrednio przy węźle Włocławek Zachód oraz w pobliżu węzła Włocławek Północ) i drogi krajowej 62 (łączącej Strzelno i Siemiatycze). Obecność szlaków transportowych wpływa na dobre połączenie Brzeskiej Strefy Gospodarczej z innymi miastami regionu, stolicami sąsiednich województw oraz lotniskami międzynarodowymi, co stanowi istotny aspekt zarówno dla inwestorów polskich, jak i zagranicznych²¹.

Obszar inwestycyjny ma łączną powierzchnię 470 ha, a jego poszczególne części należą do: osób prywatnych, Agencji Nieruchomości Rolnych oraz gminy²². Brzeska Strefa Gospodarcza jest objęta planem zagospodarowania przestrzennego. Teren posiada infrastrukturę techniczną, niezbędną dla

¹⁷http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/parki_przemyslowne_i_tehnologiczne/wloclawek#

¹⁸ <http://www.wloclawek.pl/strefa/>

¹⁹ Ibidem

²⁰ <http://www.slideshare.net/UMWloclawek/oferta-inwestycyjna>

²¹<http://inwestuj.brzesckujawski.pl/index.php?lang=pl>

²²<http://inwestuj.brzesckujawski.pl/index.php?lang=pl>

sprawnego funkcjonowania przedsiębiorstw – sieć drogową, wodociągową, kanalizacyjną, energetyczną, gazową oraz dostęp do szerokopasmowego internetu²³.

Przedsiębiorcy, którzy zdecydują się na prowadzenie działalności w Brzeskiej Strefie Gospodarczej mogą liczyć na różne udogodnienia i wsparcie dla ich inwestycji:

- zwolnienie z podatku od nieruchomości (na mocy uchwały Rady Miejskiej);
- udzielanie profesjonalnej pomocy dotyczącej planowania i prowadzenia działalności inwestycyjnej²⁴.

Obecnie w Brzeskiej Strefie Gospodarczej zlokalizowana jest firma Raben – centrum logistyczne, która zajmuje 10 ha powierzchni.

W Brześciu Kujawskim dostępne są także inne tereny inwestycyjne, ale wymagające uzbrojenia:

- obszar po zlikwidowanej cukrowni położony jest na peryferiach miasta, w jego północnej części, o powierzchni ok. 31 ha powierzchni, własności Krajowej Spółki Cukrowej oraz gminy. Zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego przeznaczony jest pod budowę obiektów i urządzeń produkcyjnych oraz składów materiałów. Zgodnie z porozumieniem z Zarządem Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej z listopada 2013 r., w przypadku znalezienia inwestora, zostanie uruchomiona procedura objęcia gruntów granicami Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
- obszar inwestycyjny przy ul. Krakowskiej położony jest w południowej części Brześcia Kujawskiego o powierzchnię ok. 3,5 ha i stanowi własność Skarbu Państwa oraz gminy. Nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego²⁵. Teren przy ul. Krakowskiej uzbrojony jest w sieć elektryczną, w przypadku pozostałych sieci (gazowej, wodociągowej, kanalizacyjnej, telefonicznej) przyłącza znajdują się w odległości 20-200 m od jego granicy.

Do oferty terenów inwestycyjnych OSI Włocławka zaliczyć należy również obszary inwestycyjne w miejscowościach przyległych i sąsiadujących z węzłem autostradowym Kowal oraz drogą krajową nr 91 (miejscowości: Dąbrówka, Unisławice). Samorząd gminy Kowal jest w fazie opracowywania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego przeznaczającego tereny przylegające do węzła autostradowego Kowal oraz drogi krajowej nr 91 na potrzeby inwestycyjne.

Ponadto na terenie OSI Włocławka tereny przeznaczone pod inwestycje zlokalizowane są także w gminach Włocławek, Chocień, Lubanie oraz w mieście Kowal, wyznaczone głównie na gruntach prywatnych i Skarbu Państwa, z przeznaczeniem produkcyjno-usługowym, magazynowym, mieszkaniowym.

²³<http://stowarzyszenie1.pl/?a=41&id=86>

²⁴<http://inwestuj.brzesckujawski.pl/index.php?lang=pl>

²⁵<http://stowarzyszenie1.pl/files/36.pdf>

IX. Branże przyszłości

Na podstawie przeprowadzonej w 2014 r. analizy²⁶ zdiagnozowano pięć branż przyszłości w rozwoju miasta – branż charakteryzujących się znaczącym potencjałem rozwojowym, który odpowiednio rozwinięty i wykorzystany może pozytywnie wpłynąć na rozwój OSI Włocławka:

▪ Budownictwo i produkcja materiałów budowlanych

Istotną część przemysłu OSI Włocławka stanowią przedsiębiorstwa skupiające swoją działalność wokół robót drogowych i budowlanych oraz produkcji materiałów do nich wykorzystywanych. Grupa ta jest znacząco rozproszona tematycznie, jednak ze względu na wspólny podstawowy przedmiot działalności, należy uznać w niej potencjał specjalizacyjny OSI Włocławka. Wśród firm tej grupy wyróżniają się m.in. Budizol Sp. z o.o. S.K.A, firma budowlana; Firma Inżynieryjno – Drogowa "DROGTOM" Sp. z o.o.; HUSAR Budownictwo Inżynieryjne S.A.; INSTAL-PROJEKT Gawłowski, Ścierzyński Spółka Jawna, producent grzejników; Sanitec KOŁO Sp. z o.o., wiodący producent i dystrybutor ceramiki łazienkowej w Polsce; ANWIS Polska Sp. z o.o., producent przesłon okiennych; Brüggmann S.A., producent okiennie-drzwiowych profili z PCW.

▪ Przetwórstwo chemiczne i metalowe

Drugim znaczącym elementem przemysłu OSI Włocławka są firmy przetwórstwa chemicznego i metalowego. Branże te prosperują w analizowanym obszarze od wielu lat, przez co stanowią korzystny punkt wyjścia do poprawy sytuacji gospodarczej OSI Włocławka. Spośród firm branży chemicznej są to m.in. Anwil S.A., producent nawozów azotowych, tworzyw sztucznych oraz chemikaliów; Zakłady Wytwórcze Cheko Sp. z o.o., producent opakowań z tworzyw sztucznych; D&R Dispersions&Resins Sp. z o.o., producent surowców chemicznych; Brüggmann S.A. (patrz Budownictwo i produkcja materiałów budowlanych), producent okiennie-drzwiowych profili z PCW; Indorama Ventures Poland Sp. z o.o., producent granulatu PET. Branża przetwórstwa chemicznego jest silnie zdominowana przez Anwil S.A., jednak uwzględniając potencjał rozwojowy i wpływ firmy Anwil S.A. na rozwój OSI Włocławka należy potraktować ją jako branżę przyszłości i dążyć do jej rozwoju w oparciu o potencjał rozwojowy Anwilu S.A. W przypadku przetwórstwa metalowego, spośród najważniejszych firm wymienić można m.in.: Guala Closures DGS Poland S.A., producent zakrywek do opakowań szklanych; DRUMET Liny i Druty sp. z o.o., producent lin i drutów stalowych; Wika Polska Sp. z o.o., producent aparatury kontrolno-pomiarowej.

▪ Transport i logistyka

Znaczącą szansą rozwojową, która ma potencjał pozytywnie wpłynąć w najbliższej przyszłości na rozwój OSI Włocławka jest ukończona w tym roku autostrada A1. Trzy węzły zlokalizowane na terenie OSI Włocławka, stwarzają szansę na utworzenie z Włocławka centrum logistycznego o wymiarze regionalnym i ponadregionalnym. Należy mieć na uwadze, że wiąże się to z rozwojem nie tylko centrów logistycznych, ale i z rozwojem bazy usługowej świadczącej usługi dla nowo rozwijającej się branży. Za najważniejszą funkcjonującą obecnie na terenie OSI Włocławka firmę z branży transport i logistyka należy uznać Raben Polska sp. z o.o. - międzynarodowe przedsiębiorstwo logistyczne, posiadające na terenie OSI Włocławka swój oddział.

²⁶ W ramach realizacji opracowania pt. Analiza rynku pracy miasta Włocławek i jego obszaru funkcjonalnego oraz branże przyszłości w rozwoju miasta, AGERON Polska za zlecenie Gminy Miasta Włocławek, sierpień 2014

▪ **Produkcja i przetwórstwo spożywcze**

Branżą tradycyjnie i trwale związaną z OSI Włocławka jest produkcja i przetwórstwo spożywcze. Spośród głównych przedsiębiorstw należy wymienić firmy takie jak Bakalland S.A.²⁷, PPHU Bomilla Sp. z o. o., producent słodczy, Kujawska Spółdzielnia Mleczarska (KeSeM), Brześć S.J. Zakład Produkcji Cukierniczej Wiesław Sipa i Wspólnicy, RUN-CHŁODNIA we Włocławku Sp. z o.o. producent i usługodawca w dziedzinie głębokiego mrożenia oraz Polskie Przetwory Sp. z o.o.²⁸. Uwzględnienie produkcji i przetwórstwa spożywczego w grupie branż przyszłości pozwoli na stabilizację rozwoju całego OSI Włocławka.

▪ **Zrównoważona turystyka**

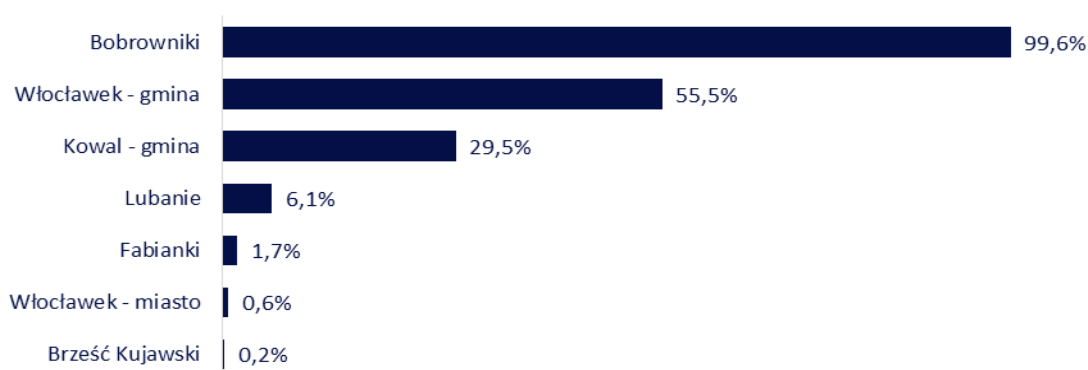
Wyróżniająca się jakość środowiska przyrodniczego, w tym dostępność Zalewu Włocławskiego i zasobów uzdrowiska Wieniec-Zdrój, stanowi istotny atut i potencjał rozwojowy OSI Włocławka. Zalew Włocławski stanowi połowę długości odcinka Wisły znajdującego się w granicach OSI Włocławka (pomiędzy 618 a 672,85 km rzeki). Jest to sztuczny zbiornik, którego górna i środkowa część położona jest na terenie województwa mazowieckiego, a dolna na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Zbiornik ma powierzchnię 75 km², długość ok. 57 km i średnią głębokość ok. 5,5 m. Pełni on funkcje retencyjną, energetyczną i rekreacyjną. Wieniec Zdrój jest miejscowością uzdrowską położoną w gminie Brześć Kujawski. Jej atrakcyjność turystyczna opiera się głównie na atutach przyrodniczych i łagodnym klimacie. Na terenie uzdrowiska występują bogate złoża borowiny oraz źródło wody siarczanowej. Pełne wykorzystanie potencjału zarówno obydwu powyższych elementów jak i innych atrakcji turystycznych OSI Włocławka, w tym lotniska w Kruszynie, uzależnione będzie od rozbudowy infrastruktury turystycznej z nimi związanej. Inwestycją wpisującą się w te założenie jest zakończona w 2015 roku rozbudowa bazy noclegowej uzdrowiska Wieniec—Zdrój, która przyczyniła się do wzrostu liczby miejsc noclegowych z obecnych ok. 200 do ponad 1100.

X. Turystyka

OSI Włocławka posiada liczne walory przyrodnicze, które wpływają na zwiększenie atrakcyjności turystycznej tego terenu. Należy do nich zaliczyć obszary prawnie chronione, wśród których występują: rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu i użytki ekologiczne. W 2013 r. znajdowały się one w granicach administracyjnych 7 gmin i zajmowały łączną powierzchnię 25 770,5 ha, co stanowiło 25% całej powierzchni OSI Włocławka. Jest to wartość niższa niż dla województwa kujawsko-pomorskiego i Polski, gdzie wskaźnik ten wynosił odpowiednio 31,8% i 32,5%. Największym udziałem obszarów prawnie chronionych charakteryzowała się gmina Bobrowniki – 99,6%, najmniejszym natomiast dwie gminy miejskie: Brześć Kujawski i Włocławek, gdzie odsetek ten wynosił odpowiednio 0,2% i 0,6%.

²⁷ Bakalland w drugim kwartale 2014 r. przejął zakłady Delecta stanowiące własność Rieber Foods

²⁸ Polskie Przetwory Sp. z o.o. w pierwszym kwartale 2014 r. przejęły od Agros-Nova Sp. z o.o. zakłady KZPOW

Wykres 20. Udział obszarów prawnie chronionych w OSI Włocławek w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

OSI Włocławek cechuje się lesistością na poziomie 26%, jest to wielkość poniżej średniej lesistości w kraju (29,4%), ale powyżej wartości dla województwa kujawsko-pomorskiego (23,4%).

Część terenów leżących w granicach administracyjnych gmin Bobrowniki, Fabianki i Lubanie znajduje się w Obszarze Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej. Został on utworzony w celu ochrony walorów krajobrazowych i przyrodniczych terenów nadwiślańskich oraz mikroklimatu występującego w Ciechocinku i jego okolicach. Jako główny walor Obszaru traktowana jest obecność rzek (Wisły, Tążyny i Mieni) oraz lasów²⁹.

Część powierzchni gmin Kowal i Włocławek znajduje się w obszarze Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego. Park stanowi część korytarza ekologicznego, który łączy Kampinoski Park Narodowy z Puszcą Bydgoską i Borami Tucholskimi oraz posiada liczne walory krajobrazowe i kulturowe (zabytki, architektura). Cechą charakterystyczną Parku są wydmy, na których występują zbiorowiska leśne. Ważnym elementem decydującym o atrakcyjności Parku jest sieć hydrologiczna – 43 jeziora, w tym jezioro Gościąg³⁰.

Na terenie OSI Włocławek i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie zlokalizowanych jest sześć rezerwatów przyrody:

- Rezerwat przyrody Jezioro Rakutowskie – faunistyczny, obejmujący jezioro i przyległe tereny podmokłe, stanowiący miejsce bytowania około 98 gatunków ptaków;
- Rezerwat przyrody Dębice – leśny, chroniący lasy dębowe, zarośla i łąki;
- Rezerwat przyrody Wójtowski Grąd – leśny, chroniący grąd i bory mieszane na zboczu wydmy;
- Rezerwat przyrody Gościąg – geomorfologiczny, chroniący osady denne w Jeziorze Gościąg oraz otaczające je torfowiska i lasy;
- Rezerwat przyrody Jazy – leśny, chroniący starodrzew sosnowy;
- Rezerwat Kulin – florystyczny, chroniący roślinność charakterystyczną dla lasostepów - dyptam (krzew Mojżesza).

²⁹<http://www.bip.czernikowo.pl/plik,17631,prognoza-oddzialywania-na-srodowisko.pdf>

³⁰<http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/przyroda/parki-krajobrazowe/gostynisko-wocawski-park-krajobrazowy.html>

W gminach Brześć Kujawski, Kowal, Włocławek, Lubanie i mieście Włocławek występują użytki ekologiczne. Należą do nich obszary, które są istotne ze względu na zachowanie różnorodności biologicznej, a ich wyznaczenie służy ochronie konkretnych ekosystemów. Przykładami użytków mogą być: naturalne zbiorniki wodne, oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska³¹.

Na terenie OSI Włocławka występuje sześć obszarów Natura 2000:

Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk:

- Błota Kłócieńskie - obszar o powierzchni 3 899,28 ha obejmujący tzw. Nieckę Kłócieńską, leżącą w mezoregionie Kotliny Płockiej. W centrum obszaru znajduje się jezioro Rakutowskie. Jezioro charakteryzuje się bogatą roślinnością wodną. Wokół jeziora rozciąga się kompleks ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk. Brzegi jeziora są w znacznej części porośnięte wilgotnymi lasami łęgowymi i olsami. Na obszarze Błot Kłócieńskich zidentyfikowano 12 typów siedlisk przyrodniczych.
- Włocławska Dolina Wisły - obszar o powierzchni 4 763,76 ha obejmujący fragment doliny Wisły o długości ok. 30 km między tamą we Włocławku, a miejscowością Nieszawa. Obszar ma znaczenie głównie ze względu na występujące tu lasy łęgowe i cenne siedliska przyrodnicze charakterystyczne dla dolin dużych rzek. Łącznie stwierdzono tu 8 rodzajów siedlisk z I Załącznika Dyrektywy Siedliskowej, 5 gatunków zwierząt z Dyrektywy Siedliskowej, 22 gatunki roślin i zwierząt wymienione na lokalnych i krajowych czerwonych listach. Ponadto stwierdzono tu 52 gatunki ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej.
- Cyprianka - obszar o powierzchni 109,28 ha, obejmujący zespół torfianek i naturalnych dystroficznych zbiorników wodnych położonych na północny-zachód od wsi Cyprianka. Zbiorniki wodne stanowią jedyne w województwie siedlisko strzebli błotnej. Brzegi zbiorników porośnięte są zaroślami wierzbowymi.

Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków:

- Błota Rakutowskie - obszar o powierzchni 4 437,9 ha obejmujący Jezioro Rakutowskie wraz z przybrzeżnym pasem zalewowych łąk turzycowych oraz przylegający do nich kompleks leśny. Obszar stanowi ostoję ptasią o randze europejskiej E 42. Występują tu co najmniej 24 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady i 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Licznie występują błotniak łąkowy, rybitwa czarna i dzięcioł średni. W okresie wędrówek występują tu: głowienka, cyraneczka, czernica, płaskonos, łyska, krwawodziób, czajka i rybitwa czarna.
- Dolina Dolnej Wisły - obszar o powierzchni 33 559,04 ha rozciągający się wzdłuż 260 kilometrowego odcinka Wisły. Występuje tu co najmniej 28 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej i 9 gatunków z polskiej czerwonej księgi. W okresie łęgowym występują tu: błotniak stawowy, bielik, rybitwa rzeczna, rybitwa białoczelna, zimorodek, jarzębatka, sieweczka rzeczna, brodziec piskliwy i wiele innych.
- Żwirownia Skoki - obszar o powierzchni 166,32 ha, obejmujący wypelnione wodą doły po żwirowni. Na zbiornikach znajdują się liczne wyspy, które stanowią kolonie łęgowe mewy śmieszki, rybitwy rzecznej, mewy siwej i czarnogłowej. W zachodniej części obszaru nadal funkcjonuje kopalnia kruszywa.

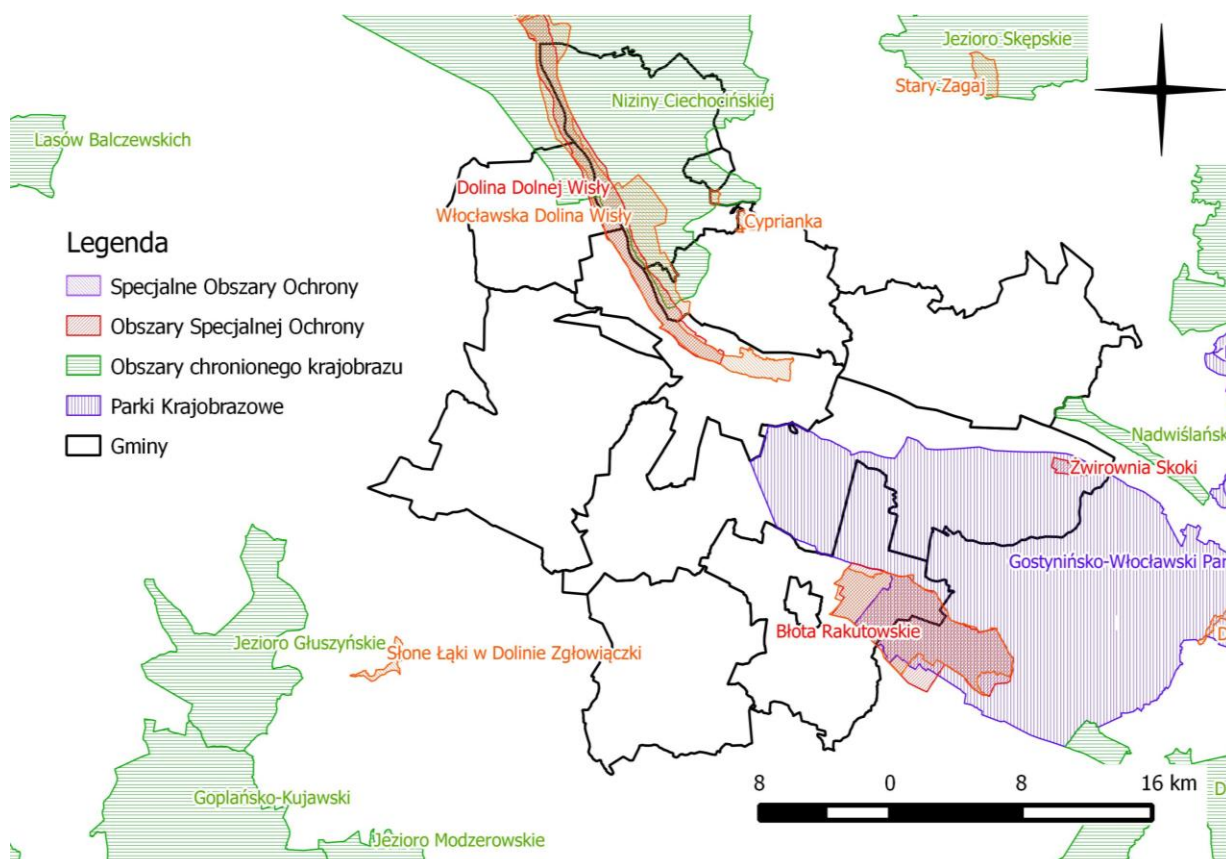
³¹<http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/przyroda/uzytki-ekologiczne.html>

Tabela 21. Obszary chronione w OSI Włocławka według formy ochrony prawnej

Forma ochrony	Obszar chroniony	Gmina
Park krajobrazowy	Gostynińsko-Włocławski Krajobrazowy	Park gmina Kowal
		gmina Włocławek
Rezerwat przyrody	Rezerwat przyrody Jezioro Rakutowskie	gmina Kowal
	Rezerwat przyrody Dębice	gmina Włocławek
	Rezerwat przyrody Wójtowski Grąd	gmina Włocławek
	Rezerwat przyrody Gościąż	gmina Włocławek
	Rezerwat przyrody Jazy	gmina Włocławek
	Rezerwat przyrody Kulin	miasto Włocławek
Obszar chronionego krajobrazu	Obszar Chronionego Niziny Ciechocińskiej	Krajobrazu Bobrowniki
		Fabianki
		Lubanie
Użytek ekologiczny	–	Brześć Kujawski
		gmina Kowal
		gmina Włocławek
		Lubanie
Obszar Natura 2000	Błota Kłócieńskie	miasto Włocławek
		Bobrowniki
	Włocławska Dolina Wisły	Fabianki
		miasto Włocławek
		Lubanie
	Cyprianka	Fabianki
	Błota Rakutowskie	gmina Kowal
	Dolina Dolnej Wisły	Bobrowniki
		Fabianki
		miasto Włocławek
	Lubanie	
Żwirownia Skoki	gmina Włocławek	

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/>

Rysunek 2. Położenie OSI Włocławka na tle obszarów chronionych

Źródło: Prognoza Oddziaływania na Środowisko „Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego Włocławka na lata 2014-2020”

Zatrzymanie utraty bioróżnorodności jest jednym z kluczowych zadań realizowanych na obszarach Natura 2000, które służą ochronie najcenniejszych gatunków roślin i zwierząt oraz siedlisk. Ochroną obejmuje się nie tylko obszary naturalne, już chronione, ale co jest bardzo ważne również tereny, które od wielu lat użytkowane są przez człowieka, a mimo wszystko na których spotkać można towarzyszące człowiekowi gatunki cennych roślin i zwierząt. Głównym zadaniem jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień, utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody oraz kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Walory turystyczno - przyrodnicze

System zieleni miejskiej Włocławka oparty jest o dolinę Wisły, otaczający miasto kompleks leśny i system terenów leśnych i zieleni nad Zgłowiączką. Najcenniejszym walorem przyrodniczym terenów otwartych nad Zgłowiączką jest rzeka, która wraz z pasem przyległych terenów stanowi wartość przyrodniczą i estetyczną, unikalną w warunkach miejskich, nadającą terenom położonym w jej dolinie rolę korytarza ekologicznego łączącego tereny leśne poza miastem, poprzez Park H. Sienkiewicza z ujściem rzeki Zgłowiączki do Wisły.

Park im. H. Sienkiewicza stanowi ważny element w strukturze przestrzennej miasta, będący miejscem spacerów i wypoczynku. Na bieżąco prowadzi się szereg działań, pielęgnujących zasoby i

podnoszących walory estetyczne parku. Park ten jest wpisany do rejestru zabytków ze względu na jego wyjątkową wartość historyczną (powstanie parku datuje się ok. 1870 r.).

Istotne z punktu widzenia turystyki uzdrowiskowej i wypoczynkowej jest uzdrowisko Wieniec Zdrój położone w gminie Brześć Kujawski, w którego skład wchodzi: Zakład Przyrodolecznicy, Pensjonat Medical Spa Jutrzenka, Zakład Pielęgnacyjno- Opiekuńczy, Sanatorium Hutnik, Uzdrowiskowy Zespół Szpitalny Zacisze-Hel, Pijalnia wód mineralnych, Park zdrojowy. W czerwcu 2015 roku oddana została do użytkowania przebudowana w części dotychczasowa baza sanatoryjna oraz wybudowany nowy pensjonat Medical SPA Jutrzenka. Do dyspozycji kuracjuszy powstał duży, nowoczesny pensjonat ze SPA, jacuzzi, aquaparkiem, fitness, restauracjami, bowlingiem i szeregiem innych atrakcji. Odwiedzający Medical SPA Jutrzenka będą mogli wypoczywać w prawie 500 komfortowo wyposażonych pokojach.

Atrakcyjność turystyczna uzdrowiska Wieniec Zdrój opiera się głównie na atutach przyrodniczych i łagodnym mikroklimacie miejscowości i jej okolic. Jedną z atrakcji turystycznych jest pomnik przyrody – dąb szypułkowy Siostry Amelii. Na terenie uzdrowiska występują także bogate złoża borowiny oraz źródło wody siarczanowej. Do infrastruktury turystycznej w uzdrowisku można zaliczyć ścieżki spacerowe: przyrodniczą i nordic walking, wyposażone w miejsca odpoczynku. Wieniec Zdrój kieruje swoją ofertę głównie do pacjentów. Może też pełnić rolę miejsca rekreacji i turystyki weekendowej dla mieszkańców OSI Włocławka. Jako produkty turystyczne uzdrowiska Wieniec Zdrój można wskazać:

- lecznictwo uzdrowiskowe w szpitalu i sanatorium;
- wodę mineralną „Selenka”, która pochodzi z miejscowej rozlewni wód;
- borowinę pozyskiwaną z lokalnych złóż³².

Rolę atrakcji turystycznej może pełnić lotnisko Aeroklubu Włocławskiego im. Stanisława Skarżyńskiego, które znajduje się we wsi Kruszyn (gmina Włocławek) i jest oddalone o 11 km od centrum Włocławka. Na lotnisku odbywają się różnego rodzaju szkolenia lotnicze, które umożliwiają m.in. uzyskanie licencji pilota turystycznego. Lotnisko w Kruszynie jest również miejscem odbywania się festynów, pokazów i zawodów lotniczych – rangi międzynarodowej, ogólnopolskiej i regionalnej. Wśród nich można wyróżnić np. zawody szybowcowe, balonowe, spadochronowe, modelarskie i latawcowe.

W obrębie OSI Włocławka znajduje się 21 jezior o powierzchni powyżej 10 ha. Bardzo sprzyjającym dla rozwoju różnych form turystyki jest występowanie w sąsiedztwie jezior terenów leśnych. Jedenaście jezior zlokalizowanych jest w gminie Włocławek, wśród których największe to: Wikaryjskie (50,9 ha), Zbiornik Skoki Duże (47,7 ha) i Gościąż (45,5 ha). W gminie Choceń znajdują się cztery jeziora: Borzymowskie 175,0 ha, Krukowskie 42,6 ha, Szczutkowskie 20,9 ha i Szczytnowskie 67,7 ha. Na terenie gminy Kowal występują trzy jeziora: Rakutowskie Wielkie (300,5 ha), Krzewent (37,5 ha) i Lubiechowskie (16,6 ha). W gminie Dobrzyń nad Wisłą występują dwa jeziora, Chalińskie o powierzchni 122,5 ha i Lenie 20,3 ha. W gminie Fabianki zlokalizowane jest jezioro Chełmca o powierzchni 81,1 ha. W mieście Włocławek zlokalizowane są jeziora o powierzchni poniżej 10 ha, należą do nich: Rybnica (7,6 ha) i Czarne (1,0 ha).

³²<http://www.uzdrowisko-wieniec.pl/>,

Jedną z największych atrakcji turystycznych analizowanego obszaru jest Zbiornik Włocławski, który stanowi połowę długości odcinka Wisły znajdującego się w granicach OSI Włocławka (pomiędzy 618 a 672,85 km rzeki). Jest to sztuczny zbiornik, którego górna i środkowa część położona jest na terenie województwa mazowieckiego, a dolna na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Zbiornik ma powierzchnię 75 km², długość ok. 57 km i średnią głębokość ok. 5,5 m. Pełni funkcje: retencyjną, energetyczną i rekreacyjną. Ze Zbiornikiem graniczą bezpośrednio 4 gminy analizowanego obszaru: miasto Włocławek, gmina Włocławek, Fabianki i Dobrzyń nad Wisłą³³.

Zbiornik Włocławski uznawany jest za jeden z najbardziej atrakcyjnych rejonów w środkowej Polsce. O jego potencjale turystyczno-rekreacyjnym decydują zasoby wodne, umożliwiające uprawianie żeglarstwa i sportów wodnych oraz szata roślinna (lasy sosnowe) i rzeźba terenu (skarpa wiślana, liczne punkty widokowe). Rejon ten odznacza się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, które chronione są w ramach wskazanych wcześniej obszarów: Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego, Rezerwatu przyrody Kulin, obszarów Natura 2000. Okolice Zbiornika charakteryzują się również występowaniem walorów kulturowych. Szczególną uwagę należy zwrócić na dwa miasta – Włocławek i Dobrzyń nad Wisłą, w których zachowany został historyczny układ urbanistyczny, liczne zabytki architektury sakralnej i miejskiej. W okolicznych wsiach można natomiast podziwiać zespoły dworsko-parkowe oraz drewniane chaty, gajówki, osady leśne, kościoły, cmentarze. Charakter rejonu Zbiornika Włocławskiego i jego zagospodarowanie umożliwia uprawianie różnych typów turystyki: wypoczynkowo-pobytovej, krajoznawczej, pielgrzymkowej, edukacyjnej i wodnej³⁴.

Należy podkreślić, że „*pomimo zagospodarowania turystycznego wszystkich najbardziej atrakcyjnych miejsc w obrębie rejonu, funkcjonująca tu infrastruktura turystyczna jest ukierunkowana na niewielkie grupy odbiorców i nie generuje ruchu turystycznego o istotnym znaczeniu gospodarczym*”³⁵. Do istniejących obiektów, które pełnią funkcje turystyczne, rekreacyjne i sportowe można zaliczyć mariny, port wodny, punkt surfingowy, ośrodki wypoczynkowe. W sąsiedztwie Zbiornika funkcjonuje 8 obiektów, których wyposażenie umożliwia uprawianie sportów wodnych. Większość z nich zlokalizowana jest w gminie Włocławek, w pozostałych gminach znajdują się pojedyncze obiekty. Wśród nich tylko 3 posiadają bazę noclegową, a w 5 organizowane są różnego rodzaju przedsięwzięcia, np. imprezy masowe, regaty, rejsy. Warto zaznaczyć, że infrastruktura jest wykorzystywana sezonowo, głównie przez mieszkańców Włocławka oraz Warszawy i Łodzi, którzy wybierają Zbiornik Włocławski jako miejsce wypoczynku weekendowego. Poza wskazanymi obiektami należy zwrócić uwagę na jeszcze jeden – pomnik pamięci ks. Jerzego Popiełuszki przy stopniu wodnym we Włocławku. Stanowi on cel dla wielu grup pielgrzymkowych oraz jest jednym z elementów (obok Punktu Informacji Pielgrzymkowej, Muzeum męczeństwa błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki) wpływających na rozwój tego typu turystyki w rejonie Zbiornika.

Tabela 22. Obiekty infrastruktury turystycznej w rejonie Zbiornika Włocławskiego

Obiekt	Wyposażenie, zakres działalności	Gmina
	▪ stanowisko postojowe dla jednostki spacerowej,	miasto

³³Koncepcja rozwoju i zagospodarowania przestrzennego terenów wokół Zbiornika Włocławskiego, Kujawsko – Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, kwiecień 2013

³⁴Ibidem

³⁵ Ibidem, str. 29

Obiekt	Wyposażenie, zakres działalności	Gmina
Marina przy stopniu wodnym we Włocławku	stanowiska cumownicze i slip dla małych jednostek pływających, <ul style="list-style-type: none"> ▪ wypożyczalnia kajaków i rowerów wodnych, ▪ bosmanat i sanitariaty, ▪ organizacja imprez masowych – regaty, pokazy na wodzie, rejsy statkiem pasażerskim. 	Włocławek
Przystań wioślarska Włocławskiego Towarzystwa Wioślarskiego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zadaszony basen postojowy, ▪ pomosty cumownicze, ▪ slip, ▪ taras widokowy. 	miasto Włocławek
Port w Dobrzyniu nad Wisłą	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stanowiska cumownicze dla małych jednostek pływających, ▪ boisko do piłki plażowej, ▪ sanitariaty, ▪ organizacja regat. 	Dobrzyń nad Wisłą
Marina w Zarzeczewie, stanowiąca własność Yacht Clubu Anwil	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stanowiska cumownicze i slip dla małych jednostek pływających, ▪ wypożyczalnia jachtów i innych jednostek pływających, warsztat, ▪ budynek klubu z sanitariatami, bar, tereny piknikowe, parking, ▪ organizacja regat, rejsów, imprez okolicznościowych, prowadzenie szkoleń. 	Fabianki
Marina w Dobiegniewie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stanowiska cumownicze i slip dla małych jednostek pływających, hangar remontowy, ▪ plaża piaszczysta, ▪ zaplecze hotelowe i gastronomiczne, kemping, parking, ▪ organizacja rejsów jachtami motorowymi. 	gmina Włocławek
Gościniec „Pod Żaglami” w Skokach Dużych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stanowiska cumownicze dla małych jednostek pływających, ▪ wypożyczalnia sprzętu rekreacyjnego, plaża trawiasta z możliwością rozbijania namiotów, miejsca piknikowe, plac zabaw, ▪ zaplecze hotelowo-gastronomiczne, parking. 	gmina Włocławek
Ośrodek Wypoczynkowy w Wistce Szlacheckiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przystań dla małych jednostek pływających, ▪ plaża piaszczysta, 	gmina Włocławek

Obiekt	Wypożyczenie, zakres działalności	Gmina
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ domki kempingowe, ▪ organizacja imprez turystyczno-rekreacyjnych i rejsów. 	
Punkt surfingowy w Modzerowie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak infrastruktury. 	gmina Włocławek

Źródło: opracowanie własne na podstawie koncepcji rozwoju i zagospodarowania przestrzennego terenów wokół Zbiornika Włocławskiego

W gminie Włocławek dostępna jest baza noclegowa zlokalizowana w rejonie Zbiornika Włocławskiego, w skład której wchodzi trzy obiekty noclegowe wymienione w Tabeli 22. Oferują one 100 miejsc noclegowych w domkach letniskowych oraz 120 miejsc w pokojach gościnnych.

W 2013 r. na terenie OSI Włocławka wg danych GUS działało 16 obiektów noclegowych, które stanowiły 0,16% wszystkich obiektów w Polsce, 4,8% w województwie kujawsko-pomorskim. Znajdowały się one w 4 gminach analizowanego obszaru. Warto podkreślić, że większość obiektów (9, czyli 56,3%) była zlokalizowana w mieście Włocławek. W pozostałych gminach ich liczba wynosiła: 4 w przypadku Brześcia Kujawskiego, 2 w przypadku Dobrzynia nad Wisłą i 1 w przypadku gminy Kowal. Przeważającą część stanowiły obiekty hotelowe, czyli hotele, motele i pensjonaty. We Włocławku i Dobrzyniu nad Wisłą działały także schroniska młodzieżowe, a w Brześciu – zakłady uzdrowiskowe, powiązane z miejscowością uzdrowiskową Wieniec Zdrój. Wszystkie wskazane obiekty, poza jednym, należały do grupy obiektów całorocznych

Tabela 23. Liczba obiektów noclegowych w OSI Włocławka w 2013 r.

Obiekt noclegowy	Gmina	Liczba obiektów w gminie
Obiekt hotelowy	miasto Włocławek	8
	Brześć Kujawski	1
	gmina Kowal	1
Schronisko młodzieżowe	miasto Włocławek	1
	Dobrzyń nad Wisłą	1
Zakład uzdrowiskowy	Brześć Kujawski	3
Inne	Dobrzyń nad Wisłą	1

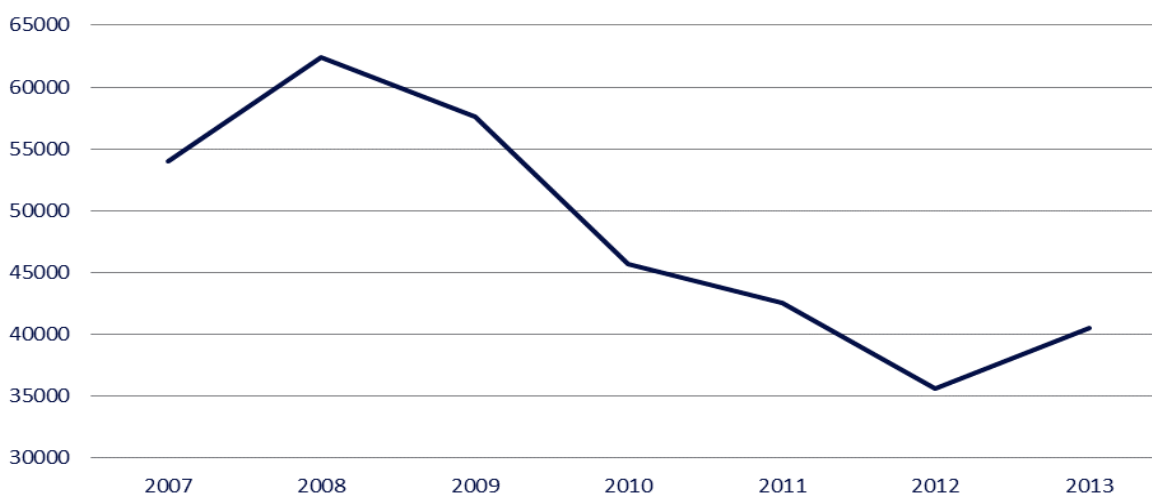
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Wskazane obiekty w 2013 r. dysponowały 940 miejscami noclegowymi, które stanowiły 0,13% wszystkich miejsc w Polsce oraz 3,6% w województwie kujawsko-pomorskim. Różnice między ich liczbą w 4 wymienionych wcześniej gminach były znaczące. Ponad połowa miejsc (539, czyli 57,3%) znajdowała się we Włocławku, a około 1/3 (322, czyli 34,3%) w Brześciu Kujawskim. W pozostałych gminach ich liczba była zdecydowanie mniejsza i wynosiła 44 w przypadku Dobrzynia nad Wisłą (4,7%) i 35 w przypadku gminy Kowal (3,7%). Można zatem stwierdzić, że miejsca noclegowe dla turystów odwiedzających analizowany obszar zapewnia głównie miasto Włocławek.

Wykres 21. Liczba miejsc noclegowych w OSI Włocławka w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2007-2013 analizowany obszar odwiedziło 338 363 turystów, z których przeważającą większość stanowili turyści krajowi (311 994, czyli 92,2%), a tylko niewielką część turyści zagraniczni (26 369, czyli 7,8%). Osoby odwiedzające teren OSI Włocławka stanowiły 6% wszystkich turystów w województwie. W analizowanym okresie liczba turystów podlegała wahaniom, jednak przez większość czasu zauważalna była tendencja spadkowa. Do 2008 r. liczba turystów rosta, osiągając najwyższą wartość w ciągu 7 lat – 62 389. Następnie systematycznie zaczęła spadać w 2012 r. wyniosła 35 625 – była więc niższa od najwyższej wartości o 42,9 %. Po 2012 r. zanotowano ponowny wzrost liczby turystów o 13,8% w stosunku do roku poprzedniego. Na tle całego województwa OSI Włocławka prezentuje się gorzej – w regionie od 2009 r. utrzymywała się tendencja wzrostowa.

Wykres 22. Liczba turystów OSI Włocławka w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W 2013 r. w OSI Włocławka znajdowały się ścieżki rowerowe o łącznej długości 48,3 km. Były zlokalizowane w 5 gminach – mieście Włocławek oraz gminach Włocławek, Brześć Kujawski, Choceń i Lubanie. Warto zaznaczyć, że przez Włocławek i jego okolice przebiegają znakowane szlaki rowerowe, których skalę trudności można określić jako łatwą lub bardzo łatwą. Należą do nich:

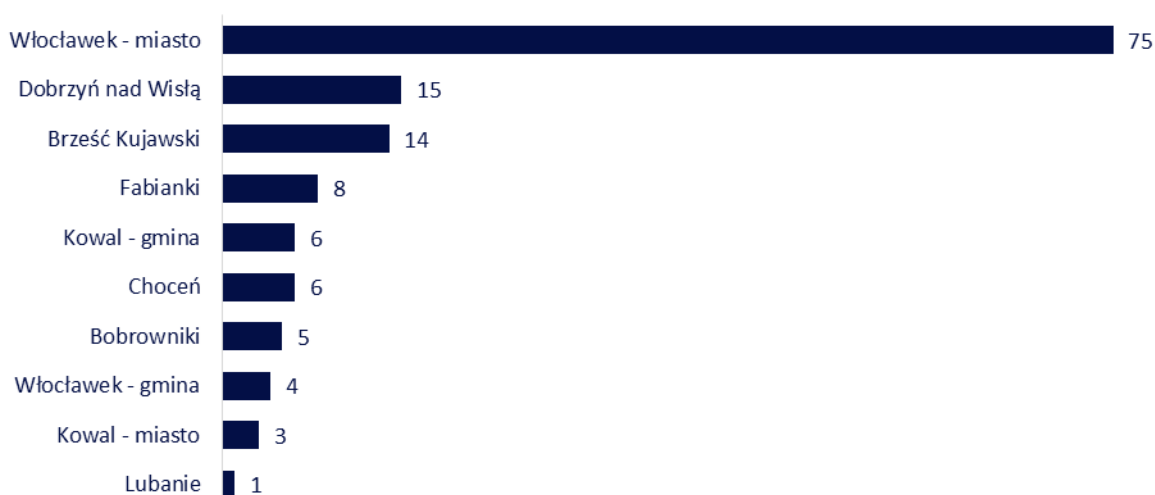
- czarny szlak rowerowy: Jezioro Wikaryjskie – Włocławek – Wieniec Zdrój, o długości 20 km,
- czerwony szlak rowerowy: Włocławek – Nieszawa – Ciechocinek, o długości 38 km,
- szlak czerwony w Gostynińsko-Włocławskim Parku Krajobrazowym: Włocławek – Józefowo – Smólnik – Goreń – Skrzyńki – Gostynin – Gorzewo – Łąck – Góry – Płock, o długości 56 km,

- szlak niebieski w Gostynińsko-Włocławskim Parku Krajobrazowym: Smólnik – Goreń – Baruchowo, o długości 24 km.

Przez teren miasta Włocławek, gminy Włocławek, Lubanie, Fabianki, Dobrzyń nad Wisłą i Bobrowniki przebiega Wiślana Trasa Rowerowa, będąca ogólnopolskim projektem dotyczącym utworzenia szlaku rowerowego wzdłuż Wisły. Łączy ona Beskidy z Bałtykiem, przebiega przez obszar 8 województw i liczy ok. 1200 km długości. W granicach województwa kujawsko-pomorskiego składa się z dwóch części: lewobrzeżnej i prawobrzeżnej³⁶. Włocławek jest również jednym z istotnych punktów planowanego fragmentu Międzynarodowego Szlaku Rowerowego EuroVelo 2 – Szlaku Stolic. Jest to trasa przebiegająca przez Irlandię, Wielką Brytanię, Holandię, Niemcy, Polskę, Białoruś i Rosję, a jej łączna długość wynosi 5 500 km³⁷.

W OSI Włocławka i obszarze powiązanim z nim funkcjonalnie znajduje się 137 obiektów wpisanych do rejestru zabytków (stan na dzień 30 czerwca 2014 r.). Są one zlokalizowane we wszystkich gminach analizowanego obszaru. Największą liczbą zabytków charakteryzuje się miasto Włocławek – jest ich 75, czyli 54,7% wszystkich. W pozostałych gminach ich liczba wynosi od 1 w przypadku gminy Lubanie do 15 w przypadku gminy Dobrzyń nad Wisłą.

Wykres 23. Liczba zabytków w OSI Włocławka w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Wśród najczęściej występujących obiektów należy wskazać kościoły, katedry, cmentarze, zespoły dworskie i pałacowe, parki, kamienice, domy oraz budynki przemysłowe (np. spichlerze, fabryki, młyn).

Do grupy zabytków zaliczane są m.in.:

- dzielnica Starego Miasta we Włocławku – XIII-XIX wiek,
- gotycka katedra Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny we Włocławku, z przełomu XIV i XV wieku,
- park miejski im. H. Sienkiewicza we Włocławku, z przełomu XIX i XX wieku,

³⁶<http://wtr.kujawsko-pomorskie.pl/>

³⁷<http://www.eurovelo.com/en/eurovelos>

- kanonia z 1649 r. we Włocławku,
- pałacyk Müshama z 1921 r. we Włocławku,
- zespół browaru Bojańczyka we Włocławku – 1832-1878 r.,
- ratusz z 1824 r. w Brześciu Kujawskim,
- park sanatoryjny z 1923 r. w miejscowości Wieniec Zdrój,
- zespół dworski i folwarczny z przełomu XIX i XX wieku w gminie Choceń,
- dwór w gminie Fabianki – 1908-1910 r.,
- drewniany kościół p.w. św. Marka Ewangelisty z 1765 r. w gminie Kowal,
- młyn gospodarczy w mieście Kowal – 1915-1918 r.,
- zespół kościoła p.w. św. Mikołaja z 1909 r. w Lubaniu,
- zespół dworski z pocz. XIX wieku w gminie Włocławek,
- ruiny zamku w Bobrownikach – XIV/XV wiek, poł. XVII wieku,
- kościół klasztorny franciszkanów z XV wieku w Dobrzyniu nad Wisłą³⁸.
- zespół folwarczny w Chełmicy Dużej, obejmujący: oficynę (stajnia) z pierwszej połowy XIX w.; oficynę (wozownia) z pierwszej połowy XIX w. oraz park dworski z końca XVIII w.

Stan zachowania poszczególnych zabytków OSI Włocławka jest w znaczącym stopniu zróżnicowany. Skrajnym przykładem mogą być ruiny zamku w Bobrownikach, które pomimo swojego atrakcyjnego położenia i możliwego do wykorzystania potencjału turystycznego pozostają niezagospodarowane, co nie sprzyja ich zachowaniu. Zabytkami zachowanymi w stopniu najwyższym są obiekty, które utrzymały lub którym przywrócono/nadano nowe funkcje użytkowe. Przykładami mogą być kościoły w całym obszarze OSI Włocławka, park sanatoryjny w miejscowości Wieniec Zdrój lub zespół browaru Bojańczyka we Włocławku funkcjonujący od 2013 r. jako Centrum Kultury „Browar B.”

XI. Jakość środowiska

Zanieczyszczenia powietrza

O jakości powietrza decyduje wielkość i przestrzenny rozkład emisji ze wszystkich źródeł z uwzględnieniem przepływów transgranicznych i przemian fizykochemicznych zachodzących w atmosferze. Przestrzenny rozkład emisji na terenie województwa kujawsko-pomorskiego jest zróżnicowany. Największe skupiska emitorów punktowych, jak i znaczna emisja liniowa związane są z obszarami zurbanizowanymi dużych miast.

Miasto Włocławek, podobnie jak całe województwo kujawsko – pomorskie, objęte jest monitoringiem powietrza prowadzonym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Włocławek podlega pod strefę „miasto Włocławek”³⁹.

W tabeli przedstawiono wyniki badań stężeń zanieczyszczeń powietrza wykonane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska dla strefy miasto Włocławek w 2013 r.

³⁸ Rejestr zabytków udostępniany na stronie: <http://www.nid.pl>

³⁹ W województwie kujawsko - pomorskim wydzielono 4 strefy; aglomerację bydgoską, miasto Toruń, miasto Włocławek i strefę kujawsko - pomorską (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, Dz. U. 2012, poz. 914).

Tabela 24. Wyniki klasyfikacji strefy pod kątem ochrony zdrowia w 2013 r.

STREFA	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												
	SO ₂	NO ₂	PM ₁₀	PM _{2,5}	C ₆ H ₆	CO	Pb	As	Cd	Ni	B/a/P (PM ₁₀)	O ₃ dc	O ₃ dt
Miasto Włocławek	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	C	A	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2013, WIOS Bydgoszcz

Strefę miasto Włocławek dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, kadmu, arsenu, niklu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla i pyłu zawieszonego PM_{2,5} zaliczono do klasy A.

Do klasy C zaliczono strefę ze względu na poziom pyłu zawieszonego PM₁₀ i benzo(a)pirenu⁴⁰. Z uwagi na przekroczenia wartości dopuszczalnych dla stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ i benzo(a)pirenu na terenie miasta obowiązuje „Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Włocławek”.

Strefa miasto Włocławek ze względu na przekroczenia poziomu celu długoterminowego przez stężenia ozonu otrzymała klasę D2⁴¹.

Ocena jakości powietrza na terenie Województwa Kujawsko-Pomorskiego, także Włocławka, wskazuje, że główną przyczyną przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu jest emisja pochodząca z zakładów szczególnie uciążliwych, indywidualnych źródeł ciepła, a w drugim rzędzie emisja komunikacyjna.

Analiza emisji zanieczyszczeń powietrza według sektorów źródłowych w Unii Europejskiej w 2013 roku wskazuje, iż głównymi przyczynami emisji niemetanowych lotnych związków organicznych do powietrza są procesy przemysłowe, dwutlenku siarki – produkcja oraz dystrybucja energii, dwutlenku azotu – transport drogowy, natomiast amoniaku – rolnictwo⁴².

Sytuacje wysokiej emisji benzo(a)pirenu, a co za tym idzie długie okresy bardzo wysokich stężeń benzo(a)pirenu w powietrzu, wzmacniają specyficzne dla naszego kraju warunki meteorologiczne: mroźne zimy (które wymuszają zwiększenie zużycia paliwa), cisze, słabe wiatry oraz inwersje temperatury (które powodują zaleganie powietrza i kumulację zanieczyszczeń), a także specyfika zagospodarowania przestrzennego miast – dzielnice ogrzewane węglem, zazwyczaj dzielnice starych, gęsto zabudowanych kamienic w centrach miast z bardzo słabym przewietrzaniem. Stosowanie innego paliwa lub systemu ogrzewania nie zależy wyłącznie od mieszkańców. Podstawową przeszkodą w realizacji modernizacji systemów ogrzewania jest zabytkowy charakter budynków lub całych jednostek urbanistycznych (często niezbędna jest termomodernizacja obiektów, prowadzenie

⁴⁰ Dla stref, w których został przekroczony poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji albo poziom docelowy (klasa C), zarząd województwa opracowuje projekt uchwały w sprawie programu ochrony powietrza, a sejmik województwa określa w drodze uchwały ten program. Natomiast dla stref, w których poziom substancji w powietrzu mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji (klasa B), zarząd województwa określa przyczyny przekroczenia poziomów dopuszczalnych i informuje ministra właściwego do spraw środowiska o działaniach podejmowanych w celu zmniejszenia emisji substancji powodujących przekroczenia (Dz.U.2001Nr62 poz. 627 art. 91a).

⁴¹ Dla stref w klasie D2 nie jest wymagane opracowanie programu ochrony powietrza. Działania wymagane w tym przypadku to ograniczenie emisji lotnych związków organicznych jako prekursorów ozonu, które to działania powinny być ujęte w wojewódzkich programach ochrony środowiska.

⁴² Eurostat

prac budowlanych w obszarach będących pod ochroną konserwatorską). Mieszkańcy mają wyłącznie całkowity wpływ na wyeliminowanie stosowania paliwa „alternatywnego”, w postaci palnych odpadów komunalnych, które choć bardzo kaloryczne, spalane w warunkach domowych, pod względem emisji benzo(a)pirenu wielokrotnie przewyższają spalanie węgla lub drewna. Nie ma możliwości wpływania na warunki meteorologiczne, natomiast zmiana sposobu zagospodarowania poszczególnych dzielnic jest procesem długotrwałym. W związku z tym największy wpływ na poprawę jakości powietrza w ramach działań krótkoterminowych ma społeczeństwo, poprzez np.:

- używanie lepszego paliwa,
- ograniczanie o ile to możliwe ilości spalanego paliwa,
- zmianę sposobu przemieszczania się (rezygnacja z transportu indywidualnego).

Istotną barierę dla wyboru przez mieszkańców niskoemisyjnych systemów ogrzewania stanowi obecna, niestabilna polityka paliwowa państwa oraz wysokie ceny paliw niskoemisyjnych. Dodatkowo brak w polskim prawie mechanizmów umożliwiających wyegzekwowanie od osób fizycznych użytkownika urządzeń grzewczych spełniających określone wymogi w zakresie wielkości emisji substancji do powietrza.

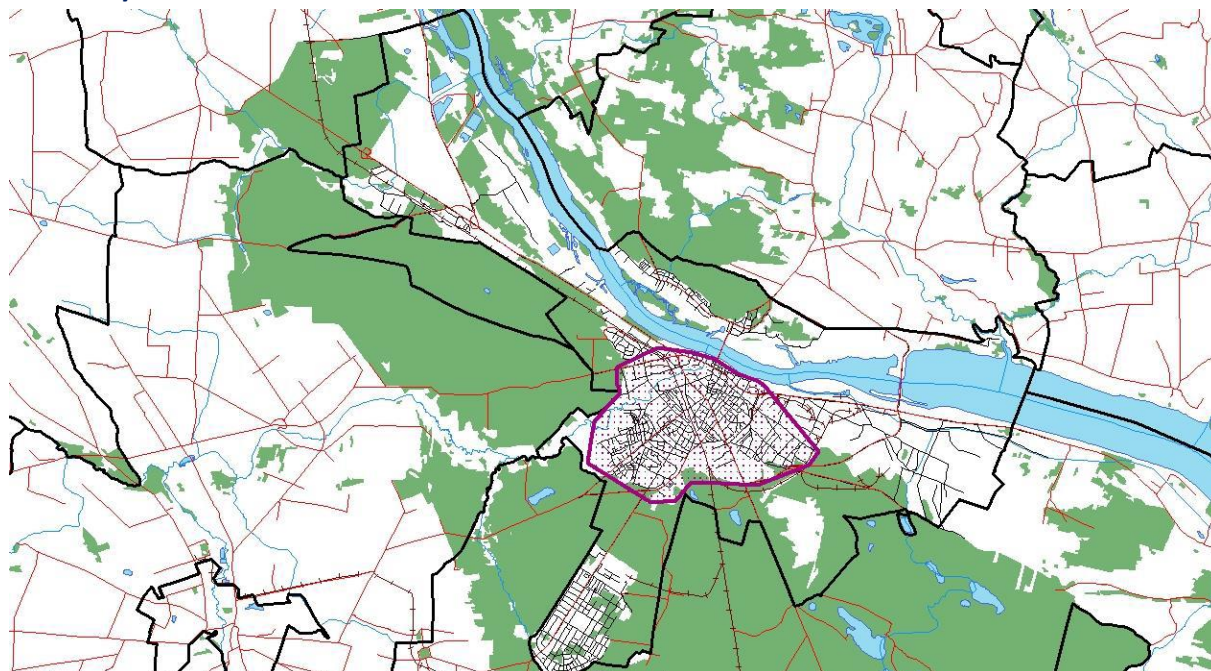
Tabela 25. Informacja o stwierdzonym ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w strefie „miasto Włocławek”

Nazwa strefy	Miasto Włocławek
nazwa substancji, dla której zanotowano ryzyko wystąpienia przekroczenia	BaP w pyłe zawieszonym PM10
wartość poziomu dopuszczalnego, dla którego zanotowano ryzyko wystąpienia przekroczenia	stężenie średnie roczne wyższe od 1,0 ng/m ³
adres i kod krajowy punktu pomiarowego, w którym zanotowano ryzyko wystąpienia przekroczenia	Włocławek, ul. Okrzei, pomiary manualne (kod: KpWlocIOkrzei)
obszar, na którym wystąpiło ryzyko przekroczenia poziomu dopuszczalnego	miasto Włocławek o powierzchni 84,32 km ²
liczba mieszkańców obszaru, na którym wystąpiło ryzyko przekroczenia	116 345
prognozy zmian poziomów substancji w powietrzu oraz przyczyny tych zmian	ryzyko przekroczenia oceniono na podstawie wyników pomiarów z 12 miesięcy: maj 2012 – kwiecień 2013, stężenie średnie roczne wyniosło 1,07 ng/m ³ ; przewiduje się, że analizy wykonane w kolejnych miesiącach utrzymają stan ryzyka
informacje o możliwych przyczynach wystąpienia ryzyka przekroczenia	ruch pojazdów na głównej drodze leżącej w pobliżu stacji, emisja związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków, szczególne lokalne warunki rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2013, WIOS Bydgoszcz

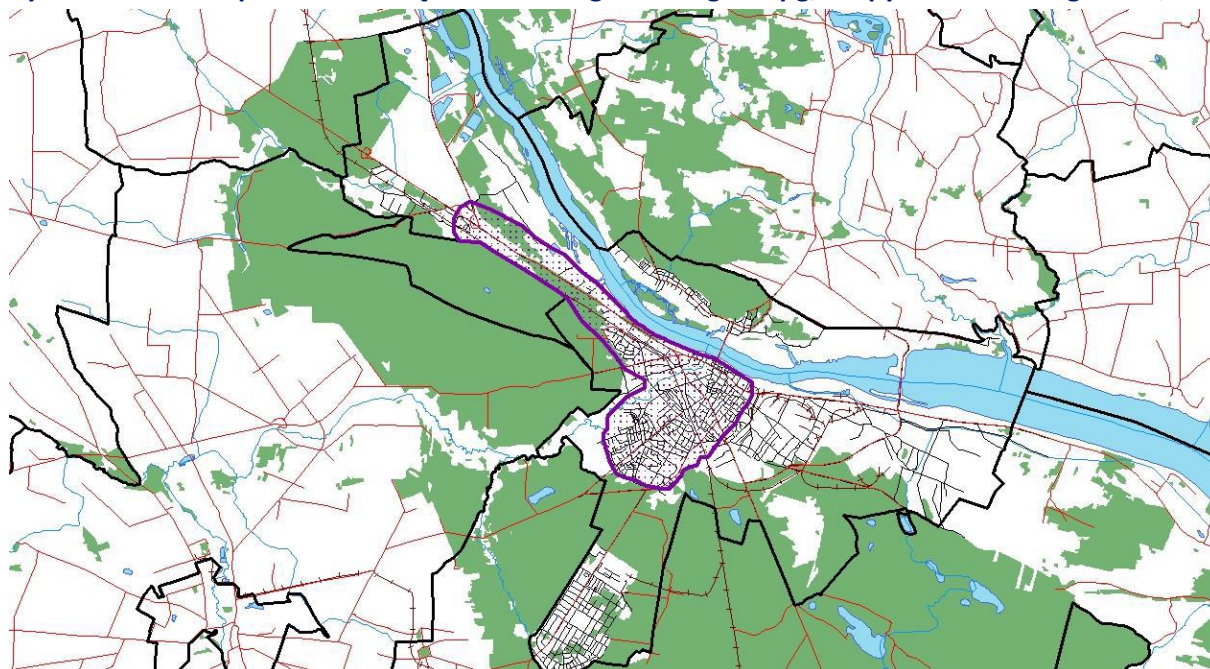
Z pięcioletniej oceny jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko – pomorskim za lata 2009-2013 wykonanej przez WIOŚ w Bydgoszczy wynika, że strefa „Miasto Włocławek” znalazła się w najmniej korzystnej klasie 3 w zakresie zanieczyszczeń spowodowanych dwutlenkiem azotu, pyłem zawieszonym PM10 i PM2,5 i benzop(a)pirenem oraz w klasie 2 w zakresie zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem siarki i benzenem. Z dostępnych danych za rok 2014 wynika, że we Włocławku zanotowano częstość przekroczeń poziomu dopuszczalnego 24-godzinnego $50\mu\text{g}/\text{m}^3$ dla pyłu zawieszonego PM10 oraz stężenie średnie roczne benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 znacznie przekraczające poziom docelowy.

Rysunek 3. Obszar przekroczeń stężenia średniego rocznego $1\text{ ng}/\text{m}^3$ benzo(a)pirenu w pyłe zwieszonym PM10

Źródło: *Roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko - pomorskim za rok 2014 opracowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, kwiecień 2015*

Rysunek 4. Obszar przekroczeń stężenia średniego rocznego 20 µg/m³ pyłu zawieszonego PM_{2,5}

Źródło: *Roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko - pomorskim za rok 2014 opracowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, kwiecień 2015*

Niezbędnym działaniem zmierzającym do poprawy sytuacji w ww. zakresie jest ograniczenie niskiej emisji poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz unowocześnienie taboru publicznej komunikacji miejskiej. Obecnie zaobserwować można przewagę indywidualnych środków transportu nad zbiorowym, co jest powodem nadmiernego zatłoczenia ulic w mieście.

Analiza poziomu emisji zanieczyszczeń pyłowych⁴³ z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni w okresie 2007-2013, wskazuje ciągłą tendencję spadkową, niezależną od ilości ewidencjonowanych źródeł emisji zanieczyszczeń. Tendencja ta wynika z modernizacji istniejących urządzeń, instalacji nowych wysokosprawnych urządzeń oczyszczających, a także likwidacji zakładów przemysłowych. We Włocławku emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni uległa zmniejszeniu na przestrzeni lat o 54,55%, w województwie kujawsko – pomorskim o 36,6%, a w kraju o 46,6%.

Stan powierzchni ziemi

Na terenie miasta Włocławek jak i sąsiednich gmin w ostatnich latach nie były prowadzone badania jakości gleb. Do naturalnych zagrożeń gleb na terenie OSI Włocławka zalicza się procesy erozji wietrznej (deflacja) i wodnej (wymywanie, spłukiwanie), które wskutek nieprzemysłanej działalności człowieka mogą ulec nasileniu powodując znaczne straty przyrodnicze i gospodarcze. Zagrożenie

⁴³ Pył jest to mieszanina cząstek stałych i ciekłych zawieszonych w powietrzu. Pył zawieszony może zawierać substancje toksyczne organiczne i nieorganiczne. Ze względu na wielkość cząsteczki pyłu istnieje podział na: całkowity pył zawieszony TSP (total suspended particulates) – oznacza całkowitą zawartość pyłu w powietrzu, PM 10 (particulate matter 10 – wszystkie cząstki o wielkości 10 mikrometrów lub mniejsze) oraz PM 2.5 (particulate matter 2.5 – odpowiednio – o wielkości 2.5 mikrometra lub mniejsze). Ze względu na swoje małe rozmiary pyły mogą wnikać swobodnie do dróg oddechowych, a stamtąd do krwi, co stanowi zagrożenie dla zdrowia człowieka. Antropogennymi źródłami pyłów w powietrzu są właściwie wszystkie procesy produkcyjne i procesy spalania paliw. Wg Raportu GUS najważniejszą rolę w emisji odgrywają tzw. inne źródła stacjonarne (kotłownie lokalne, paleniska domowe, warsztaty rzemieślnicze, rolnictwo), www.ekoportal.gov.pl

erozją wodną zależy w największym stopniu od nachylenia terenu, długości stoku, natężenia i czasu trwania opadów atmosferycznych, rodzaju podłoża i obecności szaty roślinnej. Poważne zagrożenie dla środowiska glebowego jest związane z: nadmiernym używaniem środków chemicznych do ochrony roślin i konserwowania zbiorów, nieracjonalnym stosowaniem nawozów sztucznych oraz niewłaściwym postępowaniem ze środkami ropopochodnymi w obrębie gospodarstw rolnych. Zagrożeniem dla jakości gleb na analizowanym terenie jest również transport, który przyczynia się także do degradacji pozostałych komponentów środowiska przyrodniczego.

Jakość wód

Wody powierzchniowe

W 2012 WIOŚ w Bydgoszczy przeprowadził w ramach monitoringu badania jakości wód rzeki Zgłowiączki stanowiącą jednolitą część wód powierzchniowych o numerze identyfikacyjnym PLRW2000202789 o nazwie „Zgłowiączka od Lubieńki do ujścia” i Zbiornika Włocławek stanowiącego jednolitą część wód powierzchniowych o numerze identyfikacyjnym PLRW20000275999.

Ocenę wód przeprowadzono określając: stan/potencjał ekologiczny, ocenę elementów biologicznych, ocenę elementów fizyko-chemicznych, ocenę wskaźników z grupy substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska.⁴⁴

Z raportu o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku wynika, że wykonane w ramach monitoringu diagnostycznego na stanowisku przy ujściu Zgłowiączki do Wisły badania elementów biologicznych wykazały stan umiarkowany. O takiej klasyfikacji zdecydowały makrobezkręgowce.

Wartości wskaźników fizykochemicznych również były na poziomie umiarkowanym, co zadecydowało o stwierdzeniu umiarkowanego stanu ekologicznego tej jednolitej części wód.

Badania wskaźników szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (tzw. substancji priorytetowych) oraz innych substancji zanieczyszczających, określających stan chemiczny wód pozwolił uznać stan tej jednolitej części wód za dobry. Natomiast stan sanitarny rz. Zgłowiączki przy ujściu do Wisły był na złym poziomie.

W porównaniu z badaniami z 2008 roku, nastąpiło pogorszenie wartości średniorocznych parametrów fizykochemicznych oraz stanu sanitarnego natomiast stan chemiczny uległ poprawie.

Tabela 26. Ocena jakości wód rzecznych w mieście Włocławek w 2012 roku

RZEKA	LOKALIZACJA STANOWISKA	TYP ABIOTYCZNY ¹	PROGRAM MONITORINGU	KILOMETR RZEKI	OCENA BIOLOGICZNA	KLASA ELEMENTÓW BIOLOGICZNYCH	OCENA FIZYKOCHEMICZNA	KLASA ELEMENTÓW FIZYKOCHEMICZNYCH	STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	OCENA BAKTERIOLOGICZNA
Zgłowiączka	ujście do Wisły, Włocławek	20	MD	0,4	IO / MIR / MMI	III	zas	poniżej stanu dobrego	UMIARKOWANY	dobry	zły

⁴⁴ rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych (Dz. U. Nr 162, poz.1008)

Objaśnienia: ¹**Typ abiotyczny: 20** - rzeka nizinna żwirowa

IO - indeks okrzemkowy, **MIR** - makrofitowy indeks rzeczny, **MMI** - makrobentosowy indeks, **zas** - zasadowość

klasa I	klasa II	klasa III	klasa IV	klasa V
---------	----------	-----------	----------	---------

Źródło: *Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku, WIOŚ Bydgoszcz*

Do oceny JCW Zbiornik Włocławek wykorzystano uśrednione wyniki ze wszystkich punktów pomiarowych. Na podstawie badań w 2012 roku wody Zbiornika Włocławek charakteryzowały się umiarkowanym potencjałem ekologicznym. Klasyfikacji dokonano na podstawie pełnego zakresu badań biologicznych: fitoplanktonu, fitobentosu oraz makrozoobentosu.

Pod względem fizykochemicznym wody odpowiadały dobremu potencjałowi. Zdecydowały o tym parametry określające obciążenie materią organiczną BZT₅ i CHZT, których wartości minimalne przekroczyły normy dla I klasy czystości. Średnie wartości pozostałych badanych wskaźników, w tym substancji biogenych, są na poziomie I klasy czystości wód. Substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska w tym. min. fenole lotne i węglowodory ropopochodne były na poziomie dobrego potencjału ekologicznego.

Tabela 27. Klasyfikacja stanu ekologicznego zbiornika zaporowego Włocławek w 2012 roku

ZBIORNIK ZAPOROWY	ELEMENTY BIOLOGICZNE				PODSTAWOWE ELEMENTY FIZYKOCHEMICZNE							KLASA ELEMENTÓW HYDROMORFOLOGICZNYCH	STAN EKOLOGICZNY	KLASYFIKACJA STANU WÓD JCW
	FITOPLANKTON (WSKAŹNIK FITOPLANKTONOWY IERL)	FITOBENTOS (WSKAŹNIK OKRZEMKOWY IO)	KLASA WSKAŹNIKA FLORA	WSKAŹNIK MZB	BZT ₅ (mg O ₂ /l)	OWO (mgC/l)	PRZEWODNOŚĆ W 20°C (μS/cm)	ODCZYNNY pH	AZOT AZOTANOWY (mgN/l)	AZOT OGÓLNY (mgN/l)	FOSFOR OGÓLNY (mgP/l)			
Włocławek	0,57	0,55	III	0,49	3,27	9,3	732	8,2	0,64	1,68	0,176	II	umiarkowany	zły

stan ekologiczny bardzo dobry	stan ekologiczny dobry	stan ekologiczny umiarkowany	stan ekologiczny słaby	stan ekologiczny zły
-------------------------------	------------------------	------------------------------	------------------------	----------------------

Źródło: *Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku, WIOŚ Bydgoszcz*

Znajdujące się na terenie miasta jeziora Czarne i Rybnica nie są objęte monitoringiem prowadzonym przez WIOŚ.

Wody podziemne

Miasto zaopatrywane jest w wodę z trzech ujęć wód podziemnych: Krzywe Błota, Zazamcze i Zawisłe. Monitoring osłonowy (lokalny) prowadzony jest w sposób ciągły (od 1994r) dla dwóch komunalnych ujęć wód podziemnych: Krzywe Błota i Zazamcze.

Zadaniem monitoringu osłonowego jest ciągła ocena stanu parametrów fizykochemicznych wód podziemnych w obrębie funkcjonowania stref ochronnych, odpowiednio wczesne ostrzeżenie o pojawieniu się i migracji zanieczyszczeń w kierunku eksploatowanych studni. Wprowadzenie stref ochronnych do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Włocławka, pozwala

kontrolować sposób inwestowania na terenach położonych w strefach ochronnych ujęć, co pośrednio zabezpiecza zasoby wodne przed ich postępującą degradacją.

Zgodnie z obowiązującą klasyfikacją jakości wód, dla ujęcia Zazamcze dominująca jest II klasa, tj. wody dobrej jakości. Na ujęciu Krzywe Błota dominują wody II klasy (wody dobrej jakości) i III klasy (wody zadowalającej jakości).

Oddziaływanie hałasu

Hałas uważany jest za czynnik zanieczyszczający środowisko. Wyróżnia się następujące rodzaje hałasu: komunikacyjny, przemysłowy, kolejowy, komunalny.

Głównym źródłem zagrożeń klimatu akustycznego miasta jest hałas drogowy. W niewielkim stopniu jest to hałas kolejowy oraz przemysłowy.

We Włocławku, na podstawie opracowanej mapy akustycznej stwierdzić można, że hałas drogowy powoduje przekroczenia poziomów dopuszczalnych na powierzchni 0,6% obszaru miasta. Na hałas przekraczający wartości dopuszczalne narażonych jest 1,7% ogółu jego mieszkańców. Na poziom hałasu komunikacyjnego mają wpływ czynniki związane z warunkami ruchu, parametrami drogi, rodzajem pojazdów (pojazdy drogowe, kolejowe, lotnicze i wodne).

Na terenie Włocławka nie występują obszary o bardzo złym stanie środowiska akustycznego (przekroczenia norm pow. 20 dB) oraz o złym stanie w zakresie wielkości przekroczeń od 15-20 dB. Na hałas drogowy w porze doby w zakresie od 55-60 dB narażonych jest 22% mieszkańców miasta. 30% ludności przebywa w hałasie w zakresie od 60- 65 dB, 21% osób zamieszkuje rejony, gdzie poziom dźwięku mieści się w zakresie od 65-70 dB, a 8% - w zakresie 70-75 dB oraz na 3% zamieszkujących Włocławek oddziałuje hałas powyżej 75 dB.

Hałas określony wskaźnikiem LN w zakresie od 50-55 dB dokucza 28% osób zamieszkującym miasto, w przedziale od 55-60 dB - 24%, w zakresie od 60-65 - 9%, w przedziale 65-70 dB - 4% oraz w zakresie powyżej 75 dB - 1% mieszkańców Włocławka.

W 2012 roku WIOŚ kontynuował monitoring hałasu drogowego wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych we Włocławku. Stanowiska pomiarowe zlokalizowano przy ulicy Okrzei 19 i 87 oraz Toruńskiej 151 i Wyszyńskiego 19.

Wartości równoważnego poziomu dźwięku uśrednionego dla pory dnia, dla całej kampanii pomiarowej, dla punktów pomiarowych na I linii zabudowy, znajdują się w przedziale od 68,2 dB do 73,8 dB. Wartości równoważnego poziomu dźwięku uśrednionego dla pory nocy, dla całej kampanii pomiarowej, dla punktów pomiarowych na I linii zabudowy, znajdują się w przedziale od 60,9 dB do 72,4 dB. Wyniki badań, pomimo podwyższenia dopuszczalnych poziomów dźwięku, nadal wskazują na występowanie przekroczeń w zakresie od 0,2-5,8 dB (dla pory dnia) oraz 0,9-12,4 dB (dla pory nocy). Wysokie wartości wskaźnika naruszenia klimatu akustycznego wiążą się z przemieszczaniem się transportu ciężkiego ulicami, przy których zabudowa mieszkaniowa znajduje się w niewielkiej odległości od jezdni.

Hałas powodowany pracą zakładów przemysłowych, urządzeń, zakładów handlowych oraz parkingów ma zasięg lokalny. Emisja hałasu przemysłowego występuje głównie na terenie dużych zakładów przemysłowych. W niektórych przypadkach stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych wyrażone wskaźnikiem długookresowym L_{DWN} .

Długość linii kolejowej w granicach administracyjnych miasta wynosi ok. 12 km. Na terenie miasta funkcjonują 2 dworce kolejowe (Włocławek, Włocławek Zazamcze) oraz stacja Włocławek Brzezie. Oddziaływanie linii kolejowych na klimat akustyczny ogranicza się do bezpośredniego otoczenia tych linii. Uciążliwość hałasowa od przejeżdżających pociągów zależy od ilości i długości przejeżdżających składów, ich prędkości, rodzaju i stanu technicznego taboru, rodzaju i stanu technicznego infrastruktury kolejowej, a także sposobu zagospodarowania pobliskich terenów. Uciążliwość hałasu kolejowego jest znacznie mniejsza niż hałasu drogowego.

Na podstawie mapy terenów zagrożonych hałasem kolejowym, będącej częścią mapy akustycznej Włocławka, wyznaczone zostały obszary, w których występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla wskaźnika L_{DWN} . Uwzględniono poziomy dopuszczalne wprowadzone rozporządzeniem MŚ z października 2012 roku.

W poniższej tabeli pokazane zostały zakresy przekroczeń dopuszczalnych poziomów dla hałasu kolejowego od linii kolejowej nr 18 dla ulic leżących w jej pobliżu. Przekroczenia te dotyczą terenów objętych ochroną akustyczną i wartości wykazane w tabeli należy traktować jako maksymalne dla danej ulicy. Na części terenów przekroczenia mogą w ogóle nie wystąpić.

Tabela 28. Przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu kolejowego dla wskaźnika L_{DWN}

Hałas kolejowy - Przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu dla wskaźnika L_{DWN}						
Lp	Źródło hałasu kolejowego	Ulica	Dzielnica	Zakres przekroczeń [dB]		
				0-5	5-10	10-15
1	Linia nr 18	Zakole	Zachód przemysłowy	x	x	
2		Zatorze	Zachód przemysłowy	x	x	
3		Żwirowa	Zazamcze	x	x	
4		Promienna	Zazamcze	x	x	
5		Energetyków	Zazamcze	x	x	
6		Ceglana	Zazamcze	x	x	
7		Sienna	Południe	x	x	
8		Nowomiejska	Śródmieście	x	x	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z WIOŚ

Hałas komunalny to różnego typu, najczęściej punktowe, źródła hałasu, zlokalizowane na całym terenie miasta (restauracje, bary, kluby, pawilony handlowe). Źródłami emisji hałasu do środowiska są instalacje wentylacyjne i klimatyzacyjne oraz agregaty chłodnicze bez stosownych zabezpieczeń. Do tych źródeł hałasu można zaliczyć również imprezy masowe. W przypadku imprez masowych na organizatorze spoczywa obowiązek dotrzymania dopuszczalnych norm emisji hałasu.

Identyfikacja przekroczeń i zakres naruszeń dopuszczalnych poziomów hałasu wykazuje iż hałas drogowy jest najbardziej uciążliwy dla mieszkańców Włocławka – tabela 25.

Tabela 29. Znormalizowana powierzchnia terenów oraz liczba mieszkańców (%) narażonych na ponadnormatywny hałas

Rodzaj hałasu	Narażenie na ponadnormatywny hałas wyrażony wskaźnikiem L_{DWN}	Narażenie na ponadnormatywny hałas wyrażony wskaźnikiem L_N
---------------	---	---

	Powierzchnia terenów [%]	Liczba mieszkańców [%]	Powierzchnia terenów [%]	Liczba mieszkańców [%]
drogowy	0,51	1,70	0,50	2,23
kolejowy	0,15	0,09	0,23	0,26
przemysłowy	0,09	0	0,19	0,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z WIOŚ

Przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu na terenie miasta Włocławek, określonych długookresowymi wskaźnikami L_{DWN} oraz L_N , są wynikiem głównie ruchu drogowego (0.5% powierzchni miasta oraz 2.2% całkowitej liczby mieszkańców jest narażonych na ponadnormatywny hałas drogowy).

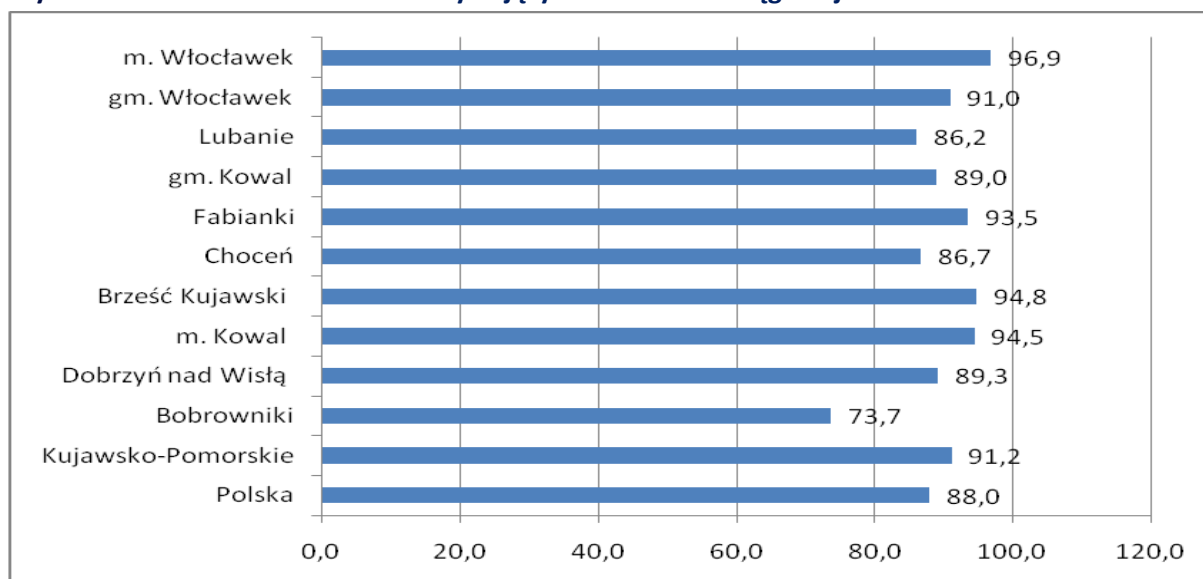
Zagrożenie hałasem kolejowym jest znacznie mniejsze (0.2% powierzchni miasta oraz 0.3% całkowitej liczby mieszkańców narażonych na ponadnormatywny hałas).

Przekroczenia poziomów dopuszczalnych w zakresie hałasu przemysłowego dotyczą 0.2% powierzchni miasta oraz 0.4% całkowitej liczby mieszkańców.

XII. Infrastruktura techniczna

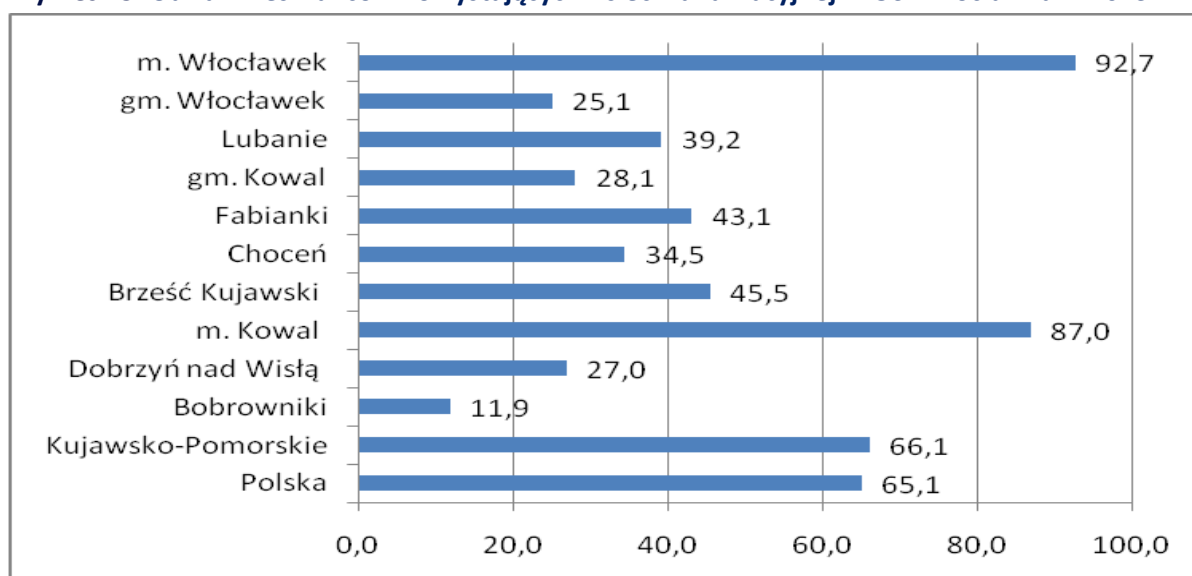
Infrastruktura techniczna stanowi element trwałego zagospodarowania, czynnik przyciągający kapitał i nowe inwestycje na teren OSI Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie oraz wyznacza poziom i standard życia ludności.

W 2013 r. z sieci wodociągowej korzystało 89,6% mieszkańców OSI Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie. Wartość wskaźnika świadczy o korzystnej sytuacji w analizowanym obszarze, ponieważ była wyższa niż średnia dla Polski (88,0% osób korzystających z sieci), oraz zbliżona do wartości dla województwa kujawsko-pomorskiego (91,2% osób). Największym udziałem osób mających dostęp do wodociągów charakteryzowało się miasto Włocławek – 96,9% mieszkańców korzystało z infrastruktury, co można wiązać z miejskim charakterem gminy. Natomiast najmniejszy odsetek występował w gminie Bobrowniki – tylko 73,7% mieszkańców. Warto zaznaczyć, że jest to gmina o najmniejszej liczbie mieszkańców (w 2013 r. wynosiła 3 172 osoby) i jednej z najmniejszych gęstości zaludnienia (w 2013 r. – 33 osoby na km²).

Wykres 24. Udział mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w OSI Włocławka w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W 2013 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 43,4% mieszkańców OSI Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie. Wartość wskaźnika dla analizowanego obszaru była niższa niż dla województwa kujawsko-pomorskiego (66,1% osób korzystających z sieci) i Polski (65,1% osób). Największym udziałem osób mających dostęp do kanalizacji charakteryzowały się miasta Włocławek i Kowal, w których z infrastruktury korzystało odpowiednio 92,7% i 87,0% mieszkańców. Między wskazanymi jednostkami, a pozostałymi gminami miejsko-wiejskimi i wiejskimi, występowały znaczące dysproporcje – w gminie Brześć Kujawski, znajdującej się na 3 miejscu pod względem odsetka mieszkańców użytkujących sieć, wartość wskaźnika wynosiła 45,5%. Najmniejszym odsetkiem osób korzystających z sieci charakteryzowała się gmina Bobrowniki, w której tylko 11,9% mieszkańców użytkowało kanalizację.

Wykres 25. Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w OSI Włocławka w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Sieć kanalizacyjna miasta Włocławek obsługuje 1 860 gospodarstw z gminy Włocławek w następujących miejscowościach: Nowa Wieś (część), Kruszyn (część), Kruszynek (część), Dobra Wola (cała wieś), Świętosław (cała wieś).

Stan techniczny sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w mieście Włocławek zdeterminowany jest przede wszystkim okresem eksploatacji oraz strukturą materiałową.

Tabela 30. Struktura wiekowa sieci wod.-kan. będącej w eksploatacji MPWiK

Okres eksploatacji	Sieć wodociągowa	Sieć kanalizacyjna
do 10 lat	18%	22%
od 11 do 25 lat	31%	30%
od 26 do 50 lat	35%	33%
od 51 do 100 lat	16%	13%
powyżej 100 lat	0%	2%
	100%	100%

Źródło: MPWiK

Tabela 31. Struktura materiałowa sieci wod.-kan. będącej w eksploatacji MPWiK

Sieć wodociągowa		Sieć kanalizacyjna	
żeliwo	34%	żeliwo	2%
żeliwo sferoidalne	1%	stal	0%
stal	10%	beton	34%
azbesto-cement	6%	kamionka	19%
strunobeton	0	PCV	38%
PCV	34%	PE	1%
PE	15%	murowany	6%
	100%		100%

Źródło: MPWiK

Najstarsze sieci wodociągowe, wybudowane w latach 30-tych ubiegłego wieku występują w dzielnicy Śródmieście i charakteryzują się dużą awaryjnością. Równie awaryjne są sieci wybudowane w latach 70-tych ubiegłego stulecia, w okresie intensywnej rozbudowy osiedli mieszkaniowych, o zdecydowanie krótszym okresie eksploatacji.

Najstarsze sieci kanalizacyjne, podobnie jak wodociągowe, znajdują się w obrębie Starego Miasta. Analogicznie jak w przypadku sieci wodociągowych, podwyższona awaryjność dotyczy kolektorów osiedlowych budowanych w latach 70-tych.

Niezależnie od bieżących remontów sieci w mieście Włocławek, posiadana infrastruktura z uwagi na jej strukturę okresu eksploatacji wymaga modernizacji. Różne potrzeby w zakresie wymiany lub modernizacji dotyczą ok. 20 km sieci kanalizacyjnej i ok. 50 km sieci wodociągowej.

Z danych GUS wynika, iż gromadzenie nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych w OSI Włocławka zmalało o 29,7% z 10 340 zbiorników w 2008 roku do 7 267 zbiorników w 2013 roku. Tylko w dwóch gminach OSI Włocławka (Fabianki i Lubanie) odnotowano wzrost liczby zbiorników bezodpływowych o odpowiednio 23,4% (388 sztuk) i 22,7% (164 sztuki) przy jednoczesnym wzroście liczby przydomowych oczyszczalni ścieków o 233% dla gminy Fabianki (tj. 112 sztuk) oraz 102% dla

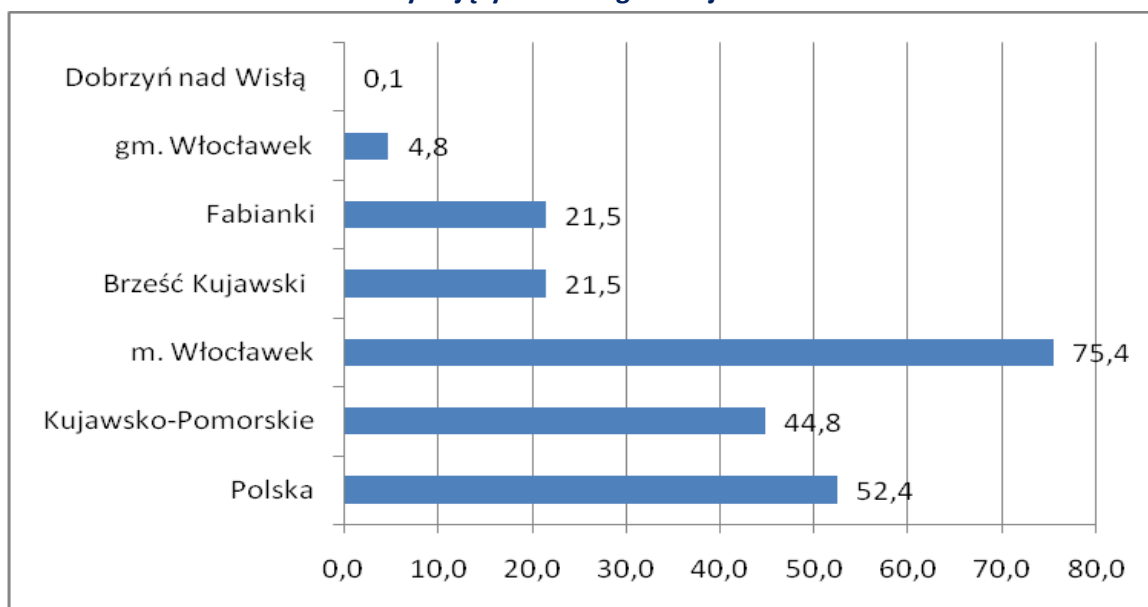
gminy Lubanie (tj. 36 sztuk). Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków dla całego OSi Włocławka wzrosła trzykrotnie z 524 w 2008 roku do 1 704 w 2013 roku.

W związku z rozwojem budownictwa mieszkaniowego w gminach OSi Włocławka zachodzi konieczność objęcia terenów o gęstej zabudowie mieszkaniowej, systemem zbiorowego odprowadzania ścieków, co przyczyni się do ograniczenia ilości szamb. Rozbudowa sieci sanitarnej oraz przyłączenie nowych użytkowników wymusza dostosowanie oczyszczalni ścieków do nowych warunków poprzez podwyższenie ich parametrów i przepustowości. Część zabudowań mieszkalnych zlokalizowana na terenie zabudowy rozproszonej, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie niezasadna, powinna zostać objęta budową indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Efektem proponowanych rozwiązań będzie zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do wód podziemnych, powierzchniowych i gleby oraz poprawa warunków życia mieszkańców.

W gminach obszaru OSi Włocławka sieć wodociągowa wymaga przebudowy natomiast sieć kanalizacyjna wymaga rozbudowy na terenach, na których jest to uzasadnione ekonomicznie oraz wynika z zapisów *Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)*.

W 2013 r. sieć gazowa była dostępna w pięciu gminach OSi Włocławka: mieście Włocławek oraz gminach Włocławek, Brześć Kujawski, Dobrzyń nad Wisłą i Fabianki. Z sieci gazowej korzystało 12,3% mieszkańców OSi Włocławka. Wartość wskaźnika dla analizowanego obszaru była niższa niż dla województwa kujawsko-pomorskiego (44,8% osób korzystających z sieci) i Polski (52,4% osób). Należy podkreślić, że w mieście Włocławek występuje największy udział osób korzystających z infrastruktury gazowej - 75,4% osób. W pozostałych gminach odsetek ten był znacznie mniejszy i wynosił od 21,5% w przypadku Fabianek i Brześcia Kujawskiego do 0,1% w przypadku Dobrzynia nad Wisłą.

Wykres 26. Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej w OSi Włocławka w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

XIII. System komunikacji

Dostępność zewnętrzna oraz dobrze rozwinięty, spójny układ komunikacyjny wewnętrzny stanowi podstawę dla realizacji funkcji społeczno-gospodarczych OSI Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie. Zapewnia go głównie układ i stan techniczny dróg łącznie z transportem zbiorowym oraz komunikacją kolejową.

Komunikacja kołowa

Przez OSI Włocławka i obszar powiązany z nim funkcjonalnie, na kierunku północ-południe przebiega autostrada A1. Łączy ona bezpośrednio Włocławek z Łodzią w kierunku południowym oraz Toruniem, Grudziądem, Gdańskiem w kierunku północnym. Autostrada przebiega przez teren pięciu gmin analizowanego obszaru: Kowal, Włocławek, Chocień, Brześć Kujawski i Lubanie. W sąsiedztwie Włocławka znajdują się trzy węzły autostradowe:

- Kowal – na wysokości miasta Kowal (gmina Kowal);
- Włocławek Zachód – w miejscowości Pikutkowo (gmina Brześć Kujawski);
- Włocławek Północ – w miejscowości Brzezcie (gmina Brześć Kujawski).

Obecność tak ważnego szlaku komunikacyjnego wpływa znacząco zarówno na rozwój każdej z powyższych gmin z osobna, jak i na wzrost ich wzajemnego powiązania funkcjonalnego z Włocławkiem. Ze względu na lokalizacje węzłów autostrady możliwe jest wykorzystanie Włocławka jako zaplecza m.in. usług okołobiznesowych, edukacyjnych, noclegowych czy zdrowotnych i rekreacyjnych.

Przez OSI Włocławka przebiegają trzy drogi krajowe:

- droga nr 62 (wschód - zachód) – łączy Strzelno i Siemiatycze;
- droga nr 67 (północ - południe) – łączy Włocławek i Lipno;
- droga nr 91 (południe - północny-zachód) – łączy Łódź, Włocławek, Toruń i Gdańsk⁴⁵.

Badany obszar jest skomunikowany z najbliższym otoczeniem dzięki ośmiu drogom wojewódzkim:

- droga nr 252 (Inowrocław – Zakrzewo – Włocławek);
- droga nr 265 (Brześć Kujawski – Kowal – Gostynin);
- droga nr 269 (Szczerkowo – Izbica Kujawska – Chodecz – Chocień – Kowal);
- droga nr 270 (Brześć Kujawski – Izbica Kujawska – Koło);
- droga nr 301 (Janowiska - Tadzín - Bądkowo - Krotoszyn - Osiećciny);
- droga nr 541 (Lubawa – Lidzbark – Żuromin – Biezuń – Sierpc – Tłuchowo – Dobrzyń nad Wisłą);
- droga nr 562 (Szpetal Górny – Dobrzyń nad Wisłą – Biskupice - Płock);
- droga nr 558 (Lipno - Dyblin)⁴⁶.

Istniejąca sieć drogowa podstawowego układu komunikacyjnego zapewnia dość dobrą komunikację wewnątrz OSI Włocławka oraz dojazd z Włocławka do dwóch głównych ośrodków województwa kujawsko-pomorskiego – Torunia i Bydgoszczy ale zróżnicowaną dostępność do stolic sąsiednich regionów. Nie w pełni zadowalający jest dojazd z obszaru poszczególnych gmin do stolic regionu.

⁴⁵ https://www.gddkia.gov.pl/userfiles/articles/s/siec-drog-krajowych-w-polsce_6848/siec_dk_23_05_2014.pdf

⁴⁶ <http://www.zdw-bydgoszcz.pl/wykaz-drog.html>

Tabela 32. Czas dojazdu samochodem z Włocławka do Bydgoszczy, Torunia i stolic sąsiednich województw⁴⁷

Miasto	Czas dojazdu	Odległość
Bydgoszcz	1 h 15 min	103 km
Toruń	50 min	65 km
Gdańsk	1 h 56 min	217 km
Łódź	1 h 19 min	120 km
Olsztyn	3 h	224 km
Poznań	2 h 21 min	215 km
Warszawa	1 h 53 min	206 km

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.google.pl/maps

W analizowanym obszarze systematycznie przybywa samochodów osobowych, co jest powodem nadmiernego zatłoczenia ulic w mieście, przy czym zauważyć można zmienną dynamikę tego wzrostu. W województwie kujawsko-pomorskim liczba samochodów na 1 000 mieszkańców w 2013 roku wynosiła 495, w Polsce 503,7, podczas gdy średnia dla Unii Europejskiej 484 samochody.

Tabela 33. Ilość samochodów osobowych na 1 000 mieszkańców

Jednostka terytorialna	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	432,2	447,4	470,3	486,4	503,7
Kujawsko-pomorskie	426,8	441,1	461,4	477,6	495,0
Powiat lipnowski	436,6	454,6	479,6	498,0	521,3
Powiat włocławski	459,0	482,7	509,7	532,8	556,4
Powiat m. Włocławek	359,4	378,1	394,4	408,9	423,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Stan techniczny, zwłaszcza nawierzchnia, dróg układu podstawowego (drogi klasy GP, G i Z⁴⁸) OSI Włocławka, usytuowanych w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich, na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oraz danych udostępnionych przez zarządców dróg ocenia się jako zróżnicowany od stanu dobrego do dostatecznego lub kwalifikowanego do remontu⁴⁹. Słabymi punktami układu podstawowego są: ul. Kazimierza Wielkiego (odcinek DK 62), Al. ks. Jerzego Popiełuszki (odcinek DK 67), Al. Jana Pawła II, odcinek DK 91 w granicach gminy Kowal oraz gminy Włocławek, DW 265 Brześć Kujawski – Kowal, odcinek DW 269 w granicach gminy Kowal i gminy Choceń, DW 268 i DW 270 w granicach gminy Brześć Kujawski, DW 301 w granicach gminy Lubanie, które wymagają zróżnicowanego zakresu działań inwestycyjnych.

Ponadto, część dróg układu podstawowego (w przeważającej części w relacji wschód – zachód) przebiegających poza granicami miasta Włocławek, nie odpowiada wymaganiom stawianym drogom publicznym w Rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z 1999r. Zastrzeżenia wywołują za wąskie jezdnie (min. 7,0 m) oraz częste zjazdy oraz skrzyżowania, zwiększające dostępność jezdni tych dróg, powodujące mieszanie się ruchu tranzytowego z ruchem lokalnym. Przykładem takich niekorzystnych rozwiązań są: fragmenty drogi krajowej nr 67, droga wojewódzka nr 265 Kowal – Brześć Kujawski, droga wojewódzka nr 269 Kowal – Choceń. Brak zgodności

⁴⁷ Podane wartości to minimalny szacowany czas dojazdu z Włocławka do poszczególnych ośrodków

⁴⁸ GP – drogi główne ruchu przyspieszonego; G – drogi główne; Z – drogi zbiorcze

⁴⁹ „Studium komunikacyjne dla miasta Włocławka i jego obszaru funkcjonalnego - cz.1 diagnoza”, AGERON Polska na zlecenie Urzędu Miasta Włocławek, czerwiec 2014

parametrów technicznych stwierdzono również w granicach miasta Włocławek wzdłuż Al. Kazimierza Wielkiego, Al. Królowej Jadwigi oraz ul. Kruszyńskiej (droga krajowa nr 62).

Stan techniczny dróg układu pomocniczego (klas L – drogi lokalne i D – drogi dojazdowe) stanowiącego przez drogi gminne i powiatowe, można ocenić jako niewystarczający i nieprzystający do potrzeb ruchu ciężkiego. Powodem jest niewystarczająca nośność nawierzchni, wąskie jezdnie i odwodnienia tych dróg. Wskazuje się tu m.in. ul. Płocką, Łęgska, Lipnowską, Stodólną i Placu Wolności we Włocławku.

System przepraw przez Wisłę OSI Włocławka tworzy Most im. Marszałka Rydza Śmigłego oraz przeprawa mostowa w ciągu Al. ks. Jerzego Popiełuszki na tamie. Ocena techniczna nawierzchni na moście im. Marszałka Rydza Śmigłego jest pozytywna, jednak jego nośność jest ograniczona. Ocena techniczna przeprawy mostowej (tama) w ciągu drogi krajowej nr 67 jest negatywna - nawierzchnia jezdni wymaga remontu oraz dostosowania nośności do znacznego udziału pojazdów ciężkich. Skutkiem tego, istniejące mosty tworzą system wrażliwy na występowanie warunków kryzysowych, które mogą wpłynąć na niemożność przeprawy dla pojazdów ciężkich. Ponadto, istniejący układ drogowy wymusza ruch pojazdów ciężkich związany z zakładami Anwil S.A. przez centrum miasta ul. Okrzei do Al. ks. Jerzego Popiełuszki, gdzie dozwolony jest ruch pojazdów do 30t.

Wzmożony ruch pojazdów ciężkich, (w zależności od godziny pomiaru 12% - 20% pojazdów ogółem) na relacji wschód - zachód odbywa się drogą krajową nr 67 oraz drogą krajową nr 62, z ominięciem rejonów centralnych Włocławka, co jest rozwiązaniem korzystnym. Zjawiskiem niekorzystnym jest koncentracja ruchu pojazdów ciężkich w omawianej relacji w centrum Brześcia Kujawskiego. Stwierdzony wzmożony udział pojazdów ciężkich na skrzyżowaniu drogi krajowej nr 62 z drogą wojewódzką nr 270 w Brześciu Kujawskim, sięgający 18% w godzinie szczytowej, wpływa niekorzystnie na warunki ruchu i środowiska. Brak obwodnicy Brześcia Kujawskiego w ciągu drogi krajowej nr 62 oraz dróg wojewódzkich stanowi znaczące utrudnienie i wpływa na pogarszające się warunki ruchu i życia w tej miejscowości⁵⁰.

Po otwarciu odcinka autostrady łączącego węzeł Włocławek Zachód z węzłem Kowal odnotowano spadek natężenia pojazdów ciężarowych na południowym wlocie do miasta Włocławek. Spadek był zależny od godziny szczytu i wahał się od 29% do 54% wielkości potoku z pomiaru sprzed otwarcia omawianego odcinka autostrady. Na rondzie Falbanka spadek udziału liczby pojazdów ciężarowych w potoku wahał się, w zależności od godziny szczytowej, od 32% do 65%. Udział pojazdów ciężkich⁵¹, na ul. Okrzei wynosił średnio 3% - 6%, co jest wartością akceptowalną. Na podstawie uzyskanych danych, ocena wpływu autostrady A1 na funkcjonowanie układu drogowego miasta Włocławek, a w szczególności w odniesieniu do przejęcia tranzytu pojazdów ciężkich przez autostradę, jeszcze niepełną, jest pozytywna.

Komunikacja kolejowa

Przez OSI Włocławka i obszar powiązany z nim funkcjonalnie przebiega linia kolejowa nr 18, która łączy stację Kutno ze stacją Piła Główna. Biegnie ona z południa na północny-zachód, przez gminy: Chocień, Kowal, Włocławek, Brześć Kujawski, Lubanie. Odcinek linii w granicach analizowanego obszaru ma długość ok. 30 km. Pociągi zatrzymują się na trzech stacjach: Czerniewice (Chocień),

⁵⁰ Ibidem

⁵¹ Ibidem

Włocławek i Włocławek Brzezie oraz czterech przystankach kolejowych: Gołaszewo Kujawskie (Kowal), Warząchewka (gmina Włocławek), Włocławek Zazamcze (dzielnica miasta Włocławka), i Lubanie.

Linia kolejowa nr 18 jest jedną z głównych osi komunikacyjnych w Polsce. Ma charakter linii pierwszorzędnej – łączy regiony przemysłowe i ośrodki handlowe⁵². Jest dwutorowa, zelektryfikowana oraz przystosowana do ruchu pociągów pasażerskich (do prędkości 120 km/h) i towarowych (do prędkości 100 km/h)⁵³. Z Włocławka można nią bezpośrednio dojechać do Torunia i Bydgoszczy. Droga kolejowa łączy OSI Włocławka również ze stolicami sąsiednich województw.

Tabela 34. Czas dojazdu koleją z Włocławka do Bydgoszczy, Torunia i stolic sąsiednich województw⁵⁴

Miasto	Czas dojazdu	Odległość
Bydgoszcz	1 h 20 min	105 km
Toruń	38 min	54 km
Gdańsk	3 h 20 min	265 km
Łódź	2 h 3 min	123 km
Olsztyn	3 h 33 min	218 km
Poznań	2 h 16 min	231 km
Warszawa	2 h 5 min	182 km

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://beta.rozklad-pkp.pl/>

Włocławski dworzec PKP/PKS wybudowany w latach 70. ubiegłego wieku, wymaga modernizacji i lepszego przystosowania do potrzeb podróżnych. Obiekt powinien zostać dostosowany do najnowszych standardów w zakresie bezpieczeństwa pasażerów.

Komunikacja lotnicza

W pobliżu analizowanego obszaru znajduje się sześć lotnisk międzynarodowych. Najbliższe położone jest w Bydgoszczy, w odległości 107 km od Włocławka i można do niego dotrzeć w nieco ponad godzinę. Pozostałe porty lotnicze znajdują się w województwach sąsiednich – łódzkim, pomorskim, wielkopolskim i mazowieckim. Czas dojazdu w przypadku wszystkich lotnisk nie wynosi więcej niż dwie godziny – wyjątek stanowi port w Poznaniu, do którego można dojechać w ciągu dwóch i pół godziny.

Tabela 35. Czas dojazdu z Włocławka do najbliższych lotnisk międzynarodowych⁵⁵

Miasto	Port lotniczy	Czas dojazdu	Odległość
Bydgoszcz	Port Lotniczy im. Ignacego Jana	1 h 13 min	107 km
	Paderewskiego Bydgoszcz		
Gdańsk	Port lotniczy im. Lecha Wałęsy	1 h 56 min	223 km
	Port lotniczy Łódź im.		
Łódź	Władysława Reymonta	1 h 33 min	129 km
	Mazowiecki Port lotniczy		
Nowy Dwór Mazowiecki	Warszawa - Modlin	1 h 47 min	124 km

⁵² <http://kolej.mkm.szczecin.pl/encyklopedia/klaslinii>

⁵³ <http://bitcity.kujawsko-pomorskie.pl/liniakolejowa/70-opislinii>

⁵⁴ Podane wartości to minimalny czas dojazdu z Włocławka do poszczególnych ośrodków

⁵⁵ Podane wartości to minimalny czas dojazdu z Włocławka do poszczególnych portów lotniczych

Poznań	Port lotniczy Poznań-Ławica im. Henryka Wieniawskiego	2 h 29 min	227 km
Warszawa	Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina w Warszawie	1 h 48 min	207 km

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.google.pl/maps

W sąsiedztwie miasta Włocławek w odległości 11 km od centrum, w kierunku południowym, znajduje się lotnisko sportowe Aeroklubu Włocławskiego im. Stanisława Skarżyńskiego położone w granicach administracyjnych gminy Włocławek, w miejscowości Kruszyn. W jego ramach funkcjonują dwa pasy o nawierzchni trawiastej i długości 600 m oraz 1000 m. Działają w nim sekcje: balonowa, modelarska, samolotowa, spadochronowa, szybowcowa, mikrolotowa oraz Klub Seniora.

W 2012 roku przy ul. Wienieckiej otworzono sanitarne lądowisko na jednym z budynków Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. bł. ks. J. Popiełuszki we Włocławku

Komunikacja wodna

Funkcję szlaku komunikacyjnego pełni także Wisła. W granicach OSI Włocławka znajduje się ok. 50 km rzeki (pomiędzy 650 km a 700 km Wisły). Połowę długości tego odcinka stanowi Zbiornik Włocławski. Jest to sztuczny zbiornik, którego górna i środkowa część położona jest na terenie województwa mazowieckiego, a dolna na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Zbiornik ma powierzchnię 75 km², długość ok. 57 km i średnią głębokość ok. 5,5 m. Pełni funkcje: retencyjną, energetyczną i rekreacyjną⁵⁶.

Żeglowność Wisły w analizowanym obszarze uzależniona jest od bieżącej sytuacji hydrologicznej. Jest to związane z osiągnięciem odpowiedniej głębokości tranzytowej (najmniejszą głębokość szlaku żeglownego określonego odcinka drogi wodnej). Zbiornik Włocławski charakteryzuje się klasą żeglowności Va – szlak wodny charakteryzują minimalne parametry: szerokość 50 m, głębokość tranzytowa 2,8 m, promień łuku 650 m. Dalsza część szlaku posiada klasę 1b i parametry minimalne: szerokość 20 m, głębokość tranzytowa 1,6 m, promień łuku 200 m. Na tym odcinku żegluga jest utrudniona w wyniku przegrodzenia koryta Wisły progiem stabilizacyjnym oraz obniżeniem się dna w wyniku erozji wgłębnej⁵⁷.

Włocławek jest połączony drogą wodną z głównymi ośrodkami województwa kujawsko-pomorskiego – Toruniem (ok. 62 km) i Bydgoszczą (ok. 98 km) oraz miastami w województwie mazowieckim – Płockiem (ok. 42 km) i Warszawą (ok. 154 km). Wisłą można do płynąć także do Bałtyku – droga wynosi ok. 265 km⁵⁸.

Komunikacja zbiorowa

Na terenie OSI Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie usługi pasażerskiej komunikacji zbiorowej realizują:

- MPK Włocławek Sp. z o.o. jako operator miejski na terenie miasta Włocławek oraz na mocy porozumienia na terenie gminy Włocławek i Lubanie,

⁵⁶ <http://www.biuro-planowania.pl/userfiles/file/Zbiornik.pdf>

⁵⁷ http://www.warszawa.rzgw.gov.pl/gorne_menu-szlaki_ze_glowne-informator_nawigacyjny-informator_nawigacyjny_wisly_i_narwi.html

⁵⁸ Odległości określone na podstawie Mapy Śródlądowych Dróg Wodnych w Polsce przygotowanej przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej we współpracy z regionalnymi zarządami gospodarki wodnej

- Kujawsko-Pomorski Transport Samochodowy, realizujący zbiorowe przewozy pasażerskie na zasadach komercyjnych,
- przewoźnicy prywatni na terenach gmin OSI.

MPK obsługuje 18 regularnych linii komunikacyjnych, w tym 3 wybiegające poza granice miasta (nr 8, 13K i 20) i 2 linie sezonowe (linia W kursująca w okresie wakacji nad Jezioro Wikaryjskie i linie świąteczne w okresie wszystkich świąt). Długość tras komunikacyjnych wynosi 135,65 km (z linią sezonową 142,25 km), natomiast długość linii komunikacyjnych wynosi około 259,60 km (z linią sezonową 274,50 km). W 2014 roku z kursów realizowanych przez MPK skorzystało ponad 7,5 mln pasażerów z czego: na liniach miejskich ponad 7 mln pasażerów, na liniach podmiejskich 93 tys., na przewozach zleconych 339 tys. pasażerów⁵⁹.

Układ sieciowy linii we Włocławku ma kształt gwiazdy, w którym miejscem centralnym jest Plac Wolności. Węzłowymi punktami/odcinkami o największych potokach pasażerskich w obsłudze ruchu pasażerskiego w mieście Włocławek i zarazem OSI, w których koncentruje się największy ruch autobusowy są:

- Dworzec Kolejowy,
- Pl. Wolności;
- ul. S. Okrzei, ul. POW, Al. Chopina;
- ul. Kaliska i ul. Wiejska;
- os. Michelin.

MPK do wykonywania regularnego transportu drogowego osób wykorzystuje 61 pojazdów, z czego tylko 3 najnowsze spełniają normę EURO VI. Pozostałe 58 szt. to autobusy w wieku od 2 do 17 lat, z czego tylko 12 spełnia normę EURO V, 12 – Euro IV, 26 – EURO III, 7 – EURO II i 1 – EURO I. Przekłada się to wprost na zwiększone zanieczyszczenie powietrza. W ramach poprawy warunków korzystania z komunikacji miejskiej przez niepełnosprawnych mieszkańców miasta wprowadzono w rozkładach jazdy na stałe kursy autobusów przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych, wyposażone w rampę ułatwiającą wjazd wózka inwalidzkiego, w urządzenia informacji głosowej umożliwiającej osobom niewidomym lepszą orientację, informacyjne tablice świetlne.

Wpływ na jakość obsługi i warunki ruchu autobusów regularnej komunikacji mają warunki drogowe panujące na ulicach, które limitują przebieg tras autobusowych. Chodzi przede wszystkim o ograniczoną szerokość jezdni. Również stan nawierzchni ulicy wpływa na jakość usługi, jak też na warunki eksploatacji autobusów. Najtrudniejsze warunki panują na trasie linii nr 12. Koncentracja ruchu autobusów występuje na ulicach klasy Z - ul. Św. Antoniego i ul. Chmielnej. Wymagającymi modernizacji i poprawy nawierzchni dróg, poprzez dopasowanie ich nośności do potrzeb ruchu ciężkiego są: ul. Kazimierza Wielkiego (odcinek DK 62), Al. ks. Jerzego Popiełuszki (odcinek DK 67), Al. Jana Pawła II, ul. Lipnowska, ul. Stodólna, ul. Łęska, ul. Płocka, ulice w ramach Placu Wolności.

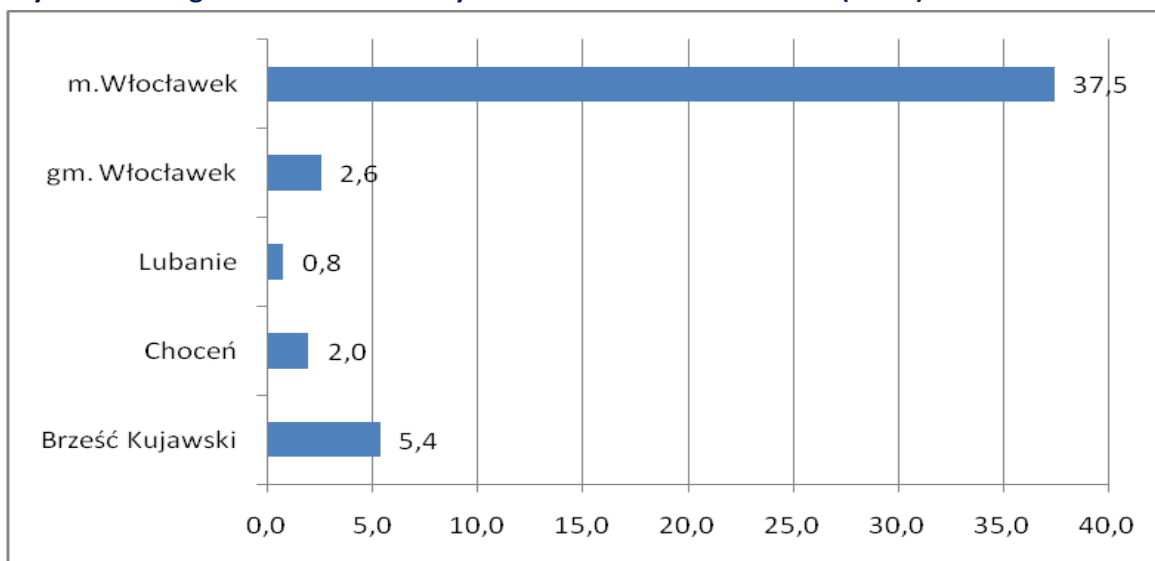
Unowocześnienie i modernizacja infrastruktury transportu zbiorowego oraz uzupełnienie istniejących linii komunikacji zbiorowej powinny przyczynić się do zmniejszenia liczby samochodów, rozładowania korków, szybszej komunikacji, a tym samym, wraz z wyposażeniem w nowy, przyjazny dla środowiska tabor do zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza w mieście.

⁵⁹ Dane Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji we Włocławku

Komunikacja rowerowa

W 2013 r. w OSI Włocławka znajdowały się ścieżki rowerowe o łącznej długości 48,3 km, co stanowiło 35,9% długości ścieżek w podregionie włocławskim i 8,4% w województwie kujawsko-pomorskim. Ścieżki zlokalizowane były w 5 gminach – mieście Włocławek oraz gminach Włocławek, Brześć Kujawski, Chocień i Lubanie. Należy podkreślić, że największą długością ścieżek charakteryzowało się miasto Włocławek – znajdowało się tam 37,5 km tras, co stanowiło 77,6% długości ścieżek w całym analizowanym obszarze. W pozostałych gminach wartości wynosiły od 0,8 km w przypadku gminy Lubanie do 5,4 km w przypadku gminy Brześć Kujawski.

Wykres 27. Długość ścieżek rowerowych w OSI Włocławka w 2013 r. (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Istniejąca we Włocławku sieć ścieżek rowerowych jest na bieżąco rozwijana w ramach budowy/przebudowy dróg, przez co jej funkcjonalność ulega w ostatnich latach systematycznej poprawie. Istniejącym ograniczeniem jest jednak wciąż brak ciągłości, wpływającej negatywnie na możliwość jej wykorzystania. W celu zwiększenia poziomu wykorzystania roweru jako środka komunikacyjnego oraz w dalszej kolejności redukcję CO², należy zwrócić uwagę zarówno na budowę nowych odcinków ścieżek rowerowych, jak i ich wzajemnego powiązania pozwalającego na utworzenie spójnego systemu ścieżek rowerowych. Brak ciągłości systemu ścieżek rowerowych wpływa negatywnie na możliwość przemieszczania się w podróżach codziennych, które mogłyby stanowić większy udział w podziale środków transportu niż wynika to z przeprowadzonych badań. Szczególny brak ścieżek rowerowych na terenie miasta widoczny jest w ciągu ulic łączących ul. Okrzei a Placem Wolności, gdzie dojazd rowerem jest uciążliwy. Pozytywnie natomiast ocenia się zastosowane rozwiązanie na ul. Tumskiej w postaci kontra pasu, który wbrew obiegowym opiniom wpływa na poprawę bezpieczeństwa ruchu rowerowego. Ze względu na ograniczoną dostępność ścieżek rowerowych w pozostałych gminach OSI Włocławka, w przeważającej większości, ruch rowerowy odbywa się w nich na zasadach ogólnych z innymi uczestnikami ruchu drogowego.

Rozwój transportu niemotoryzowanego przyczyniłby się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, podwyższenia jakości środowiska oraz pozytywnie wpłynął na rozwój turystyki i poprawę bezpieczeństwa.

Zachowania komunikacyjne

Zgodnie z wynikami badania CAPI wykonanego w 2014 roku na potrzeby "Studium komunikacyjnego dla miasta Włocławka i jego obszaru funkcjonalnego", najczęściej wykorzystywanymi środkami transportu (z wyłączeniem podróży pieszych) przez mieszkańców OSI Włocławka są: samochód (42%), autobus MPK (31%), autobus PKS (17%) oraz rower (8%). Wykorzystanie komunikacji kolejowej okazało się marginalne i w wymiarze OSI Włocławka stanowiło jedynie 2% ogółu podróży.

W przypadku Włocławka, struktura wykorzystywanych środków transportu różniła się znacząco w poziomie wykorzystania autobusów MPK, wskazanych przez 40% respondentów. Udział pozostałych odpowiedzi wynosił: samochód - 41%, autobus PKS -13%, rower - 4%, kolej - 2%.

Jakość funkcjonowania komunikacji publicznej OSI Włocławka została oceniona przez mieszkańców dobrze. Udział sumy ocen dobra lub bardzo dobra wyniósł 33% przy 9% ocen źle lub bardzo źle. Analogiczne oceny zawężone do samego Włocławka stanowiły 44% i 9% ogółu odpowiedzi. Średnie wykorzystanie pojemności autobusów na liniach MPK w okresie badania w punktach pomiarowych wahało się w granicach 50%, z odchyleniami na poszczególnych liniach od minimum 28% do maksimum 64% w ciągu całego pomiaru (przedstawione wartości średnie nie wykluczają sytuacji istnienia pojedynczych kursów o napełnieniu 100%).

Wyniki przeprowadzonych badań napełnień dowodzą, że we Włocławku nie występuje wyraźnie godzina szczytu komunikacyjnego w ruchu pasażerskim. Potoki ruchu na badanych liniach komunikacyjnych rozkładały się równomiernie w czasie, co świadczy o efektywności i trafnie dobranych trasach komunikacyjnych. Analiza wymiany pasażerów w Śródmieściu wskazuje na większą liczbę osób wysiadających w godzinach porannych oraz większą liczbę osób wsiadających w godzinach popołudniowych. Świadczy to o dobrym wykorzystaniu publicznej komunikacji w dojazdach do pracy. Ruch pasażerów pomiędzy godzinami porannymi i popołudniowymi utrzymuje się jednakże na stałym poziomie. Na tej podstawie można sądzić, iż z komunikacji publicznej w okresie nazywanym okresem międzyszczytowym w dużej mierze korzystają również osoby nieaktywne zawodowo czyli uczniowie i osoby starsze, co powoduje wyrównanie wielkości potoków w całym okresie objętym pomiarami.

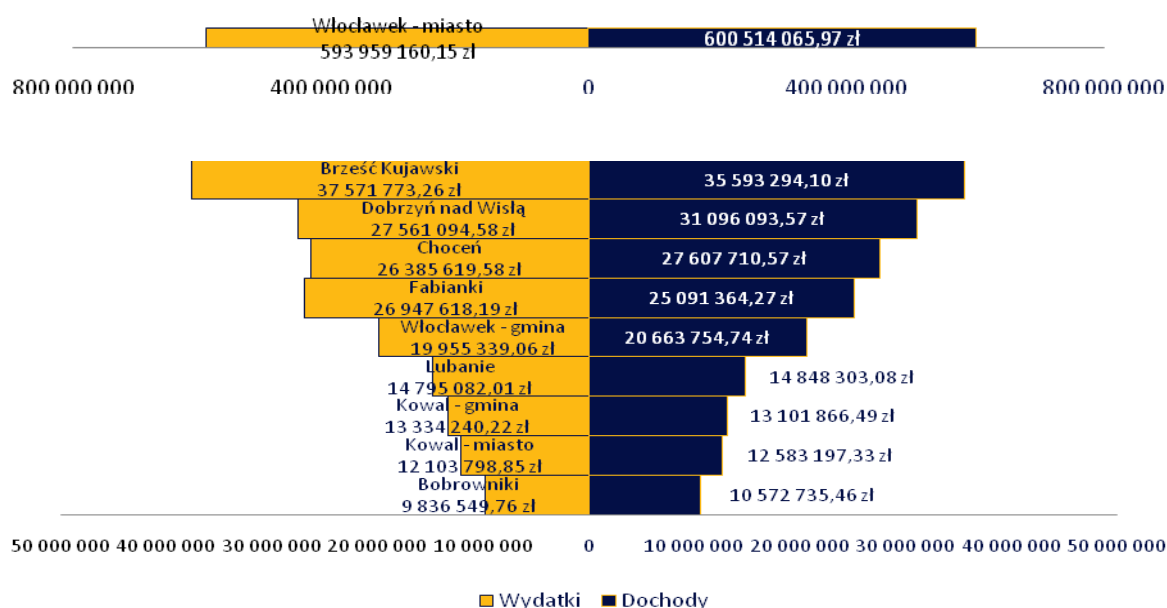
Pomierzona wymiana pasażerów w węzłach przesiadkowych wskazuje Plac Wolności, jako najważniejszy węzeł komunikacji publicznej Włocławka, o najbogatszej ofercie komunikacyjnej i największej wymianie pasażerów w ciągu doby. Następnym w kolejności jest przystanek autobusowy na Al. Chopina przy skrzyżowaniu z ul. św. Antoniego oraz przystanek przy ul. Okrzei przy dworcu PKS/PKP. Duża liczba osób wysiadających w godzinach porannych świadczy, że są to podróże do pracy. Takim wykorzystaniem wykazują się przystanki na Placu Wolności, na skrzyżowaniu ul. Okrzei / ul. Kapitulna oraz na ul. św. Antoniego.

XIV. Budżet

W 2013 r. dochody wszystkich gmin OSI Włocławka były równe 791 672 385,58 zł. Suma wydatków była niższa o 1,2% i wynosiła 782 450 275,66 zł. Największym budżetem dysponowało miasto Włocławek, w którym dochody wynosiły ponad 600 mln zł, a wydatki – blisko 594 mln zł. Na drugim i trzecim miejscu pod tym względem znajdowały się dwie gminy miejsko-wiejskie: Brześć Kujawski i Dobrzyń nad Wisłą. Ich dochody osiągały wartość ponad 35 mln zł i 31 mln zł, a wydatki – ponad 37

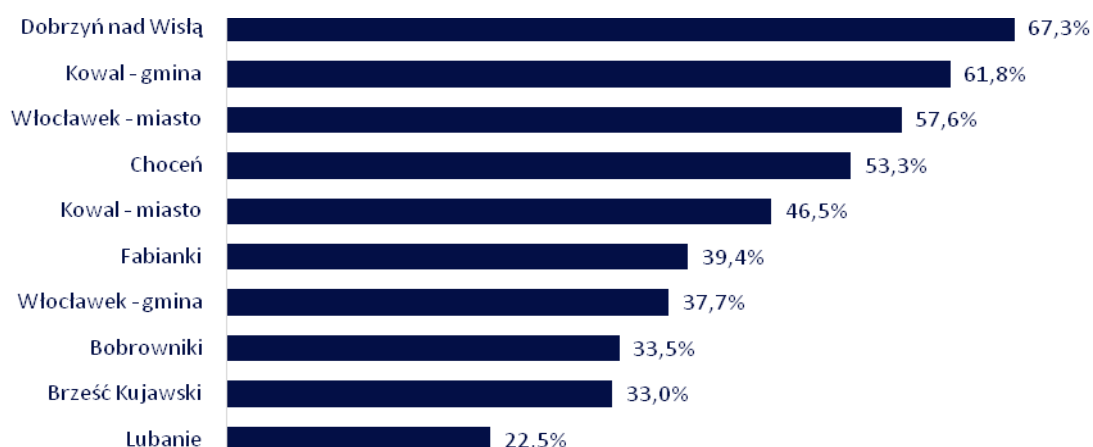
mln zł i 27 mln zł. Najmniejszy budżet posiadała gmina Bobrowniki, w której dochody i wydatki oscylowały w granicach 10 mln zł. W związku z tym, można zauważyć, że wielkość budżetu jest związana z liczbą mieszkańców (najmniejsze gminy dysponowały najmniejszymi kwotami) oraz charakterem jednostki (gminy: miejska i miejsko-wiejskie charakteryzowały się największymi budżetami). Należy zaznaczyć, że w większości gmin OSI Włocławka panowała korzystna sytuacja finansowa, ponieważ dochody były wyższe niż wydatki. Najlepiej prezentowały się Dobrzyń nad Wisłą oraz sytuacja Bobrowniki, gdzie sumy dochodów były wyższe o odpowiednio 12,8% i 7,5%. W przypadku 3 gmin: Fabianki, Kowal i Brześć Kujawski sytuacja kształtowała się odwrotnie – kwoty wydatków istotnie przewyższały kwoty dochodów o odpowiednio 6,9%, 1,7% i 5,3%.

Wykres 28. Wielkość dochodów i wydatków w OSI Włocławka w 2013 r.

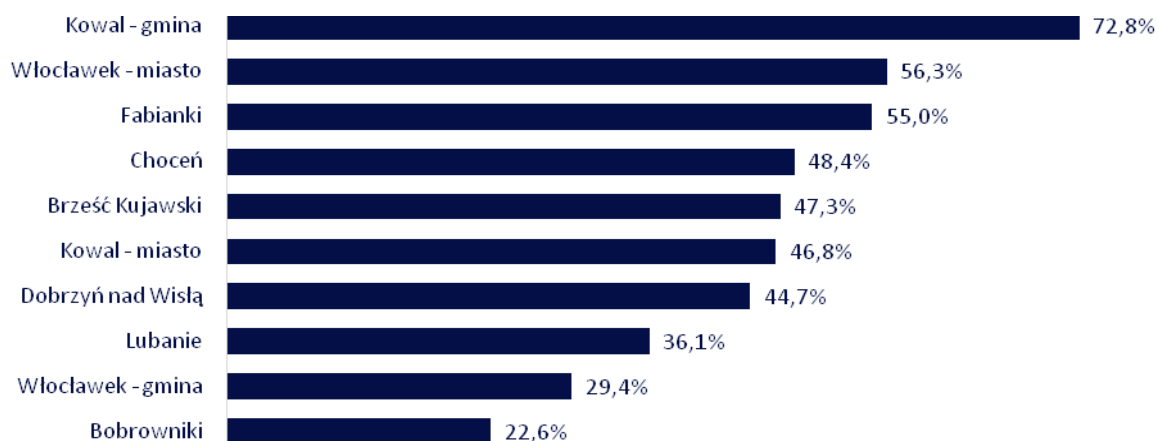
Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.nszakasa.org.pl/>

W latach 2007-2013 dochody we wszystkich gminach OSI Włocławka wzrosły o kilkadziesiąt procent. Przeciętny wzrost dla całego analizowanego obszaru wyniósł 54% i był zdecydowanie wyższy niż wartość średnia dla Polski (39,4%). Największa zmiana nastąpiła w przypadku gminy Dobrzyń nad Wisłą – wzrost o 67,3%, a najmniejsza w przypadku gminy Lubanie – wzrost o 22,5%. Warto podkreślić, że połowa z wszystkich gmin OSI Włocławka (miasta Włocławek i Kowal oraz gminy Dobrzyń nad Wisłą, Chocień i Kowal) wypadła korzystnie na tle całego kraju.

Wykres 29. Wzrost dochodów w latach 2007-2013 w OSI Włocławka

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.nszakasa.org.pl/>

Podobnie jak w przypadku dochodów, wydatki we wszystkich gminach OSI Włocławka również wzrosły o kilkadziesiąt procent. Przeciętny wzrost dla całego analizowanego obszaru wynosił 53,4% i był wyższy niż wartość średnia dla Polski (42,1%). Największa zmiana nastąpiła w przypadku gminy Kowal – wzrost o 72,8%, a najmniejsza w przypadku gminy Bobrowniki – wzrost o 22,6%. Warto podkreślić, że w siedmiu gminach (miasto Włocławek i Kowal oraz gminy Kowal, Fabianki, Chocień, Brześć Kujawski, Dobrzyń nad Wisłą) odnotowano wyższy wzrost udziału wydatków niż średnio w kraju.

Wykres 30. Wzrost wydatków w latach 2007-2013 w OSI Włocławka

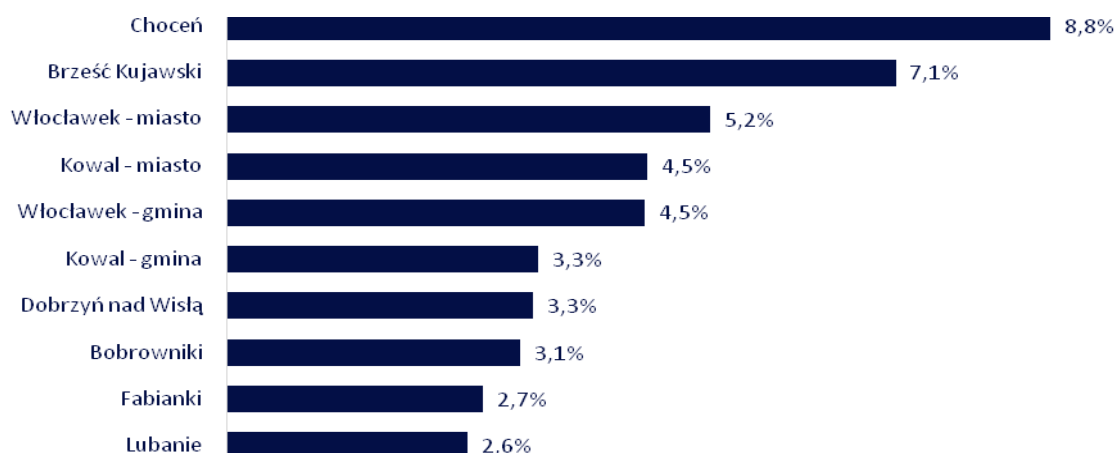
Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.nszakasa.org.pl/>

W latach 2007-2013 OSI Włocławka pozyskał z Unii Europejskiej środki, których wartość wynosiła 274 616 499,66 zł. Stanowiły one około 5,1% sumy wszystkich dochodów badanych jednostek w tym okresie. Należy zaznaczyć, że przeciętny udział funduszy unijnych w budżetach gmin analizowanego obszaru był nieco niższy niż średnia dla Polski (5,2%). Największy udział środków europejskich występował w przypadku gmin Chocień i Brześć Kujawski – odpowiednio 8,8% i 7,1%, a najmniejszy w przypadku gmin Lubanie i Fabianki – odpowiednio 2,6% i 2,7%. Można zakładać, że samorządy pozyskujące najwięcej funduszy charakteryzowały się dużą aktywnością i skutecznością działania w

tej dziedzinie. Warto podkreślić, że w przypadku dwóch gmin (Chocień, Brześć Kujawski) odnotowano wyższy udział środków z Unii Europejskiej niż w gminach całej Polski.

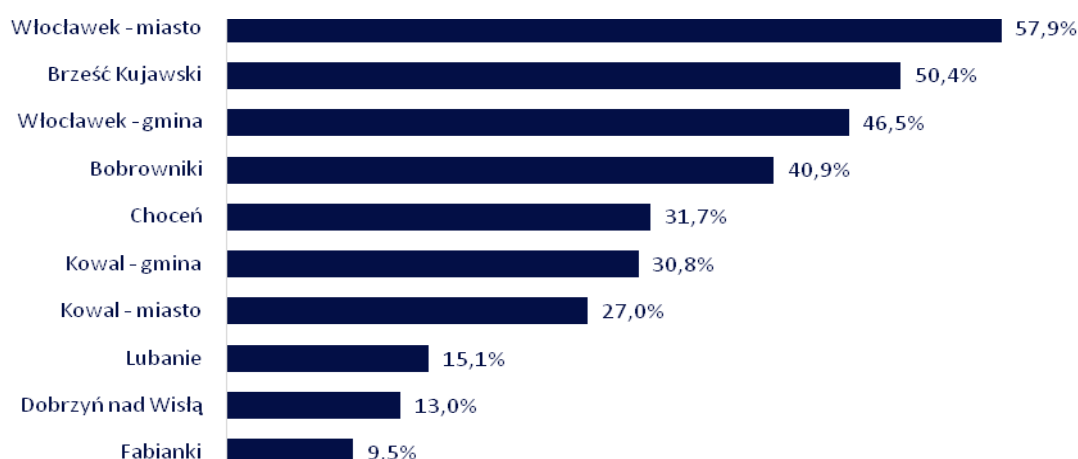
Wykres 31. Udział środków unijnych w dochodach gmin OSI Włocławka w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.nszakasa.org.pl/>

Zadłużenie w stosunku do osiągniętych dochodów w poszczególnych gminach OSI Włocławka w 2013 r. było zróżnicowane. Najwyższy poziom osiągnęto w mieście Włocławek i gminie Brześć Kujawski, gdzie wynosiło odpowiednio 57,9% i 50,4%. Warto zaznaczyć, że są to dwie gminy dysponujące największymi budżetami spośród wszystkich samorządów analizowanego obszaru. Najmniejsze zadłużenie charakteryzowało natomiast gminę Fabianki – jego wartość wynosiła 9,5%. Na tle wszystkich polskich samorządów najkorzystniej wypadły cztery gminy - Fabianki, Dobrzyń nad Wisłą, Lubanie oraz miasto Kowal, w których wskaźnik zadłużenia miał niższą wartość niż średnia dla całego kraju (30,4%).

Wykres 32. Poziom zadłużenia w OSI Włocławka w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.nszakasa.org.pl/>

W latach 2007-2013 gminy OSI Włocławka przeznaczyły na wydatki bieżące kwotę 2 718 443 810 zł. Stanowiły one 58% sumy wszystkich wydatków poniesionych w tym okresie. Należy zaznaczyć, że przeciętny udział wydatków bieżących w budżetach gmin analizowanego obszaru był nieco niższy niż

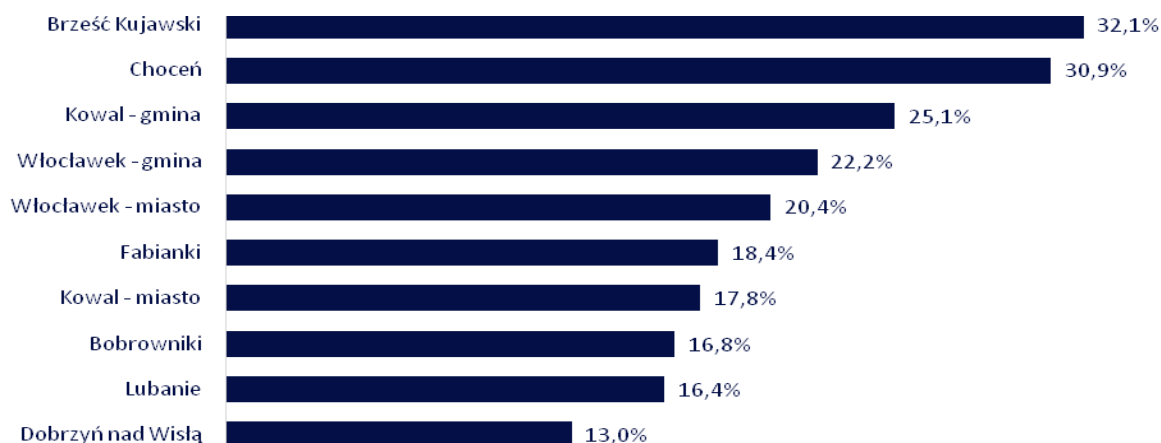
wartość średnia dla Polski (59%). Największy odsetek środków przeznaczonych na tę grupę wydatków występował w przypadku miasta Kowal, gminy Lubanie i gminy Dobrzyń nad Wisłą – odpowiednio 66%, 63,3% i 63%, a najmniejszy w przypadku gminy Chocień i gminy Brześć Kujawski – odpowiednio 44,9% i 46,1%. Warto podkreślić, że w przypadku czterech gmin (miasta Kowal i Włocławek oraz gminy Lubanie i Dobrzyń nad Wisłą) wartość wskaźnika była wyższa niż średnia dla wszystkich samorządów gminnych w Polsce.

Wykres 33. Udział wydatków bieżących w OSI Włocławka w latach 2007-2013

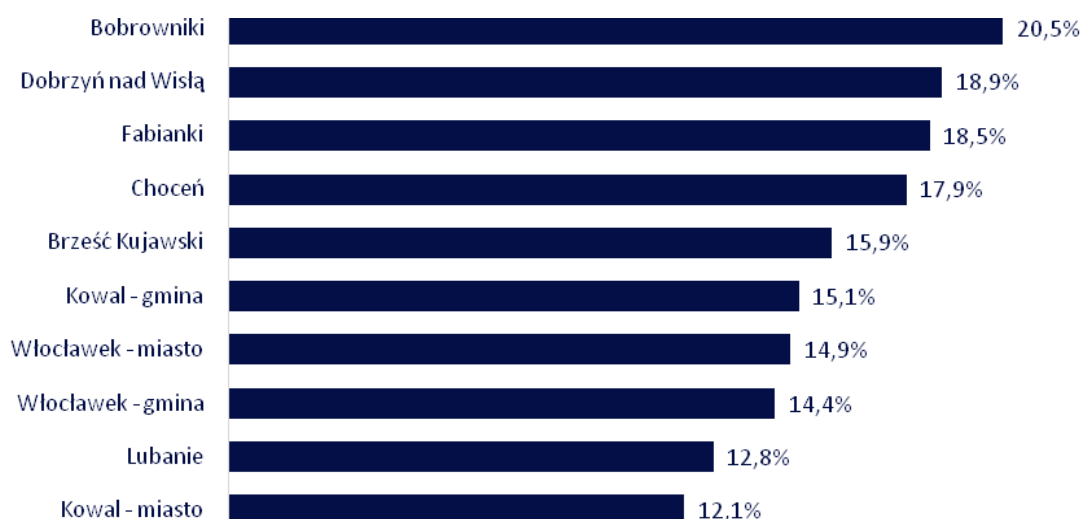
Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.naszakasa.org.pl/>

W latach 2007-2013 gminy OSI Włocławka przeznaczyły na wydatki inwestycyjne kwotę 984 006 547zł. Stanowiło to 21% sumy wszystkich wydatków poniesionych przez badane jednostki w tym okresie. Należy zaznaczyć, że przeciętny udział wydatków inwestycyjnych w budżetach gmin analizowanego obszaru był nieco wyższy niż wartość średnia dla Polski (19,7%). Największy odsetek środków przeznaczonych na tę grupę wydatków występował w przypadku gmin Brześć Kujawski i Chocień – odpowiednio 32,1% i 30,9%. Są to samorzady, które w latach 2007-2013 charakteryzowały się najmniejszym udziałem wydatków bieżących. Najmniej na inwestycje wydano natomiast w gminie Dobrzyń nad Wisłą – 13%. Jest to gmina, która znajdowała się w czołówce samorządów przeznaczających znaczną część środków na sprawy bieżące. Warto podkreślić, że w przypadku pięciu gmin (miasto Włocławek oraz gminy Brześć Kujawski, Chocień, Kowal, Włocławek) wartość wskaźnika była wyższa niż średnia dla wszystkich samorządów gminnych w Polsce.

Wykres 34. Udział wydatków inwestycyjnych w OSI Włocławka w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.nszakasa.org.pl/>

W latach 2007-2013 gminy OSI Włocławka przeznaczyły na wydatki związane z pomocą społeczną kwotę 716 512 198 zł. Stanowiły one 15,3% sumy wszystkich wydatków poniesionych przez badane jednostki w tym okresie. Należy zaznaczyć, że przeciętny udział wydatków na pomoc społeczną w budżetach gmin analizowanego obszaru był nieco wyższy niż wartość średnia dla Polski (13,9%). Największy odsetek środków przeznaczonych na tę grupę wydatków występował w przypadku gmin Bobrowniki i Dobrzyń nad Wisłą – odpowiednio 20,5% i 18,9%. Są to samorządy, które jako jedyne w analizowanym obszarze należą do powiatu lipnowskiego. Najmniej na pomoc społeczną wydawały natomiast miasto Kowal – 12,1% oraz gmina Lubanie – 12,8%. Warto podkreślić, że tylko w przypadku tych dwóch samorządów wartość wskaźnika była niższa niż średnia dla wszystkich gmin w Polsce.

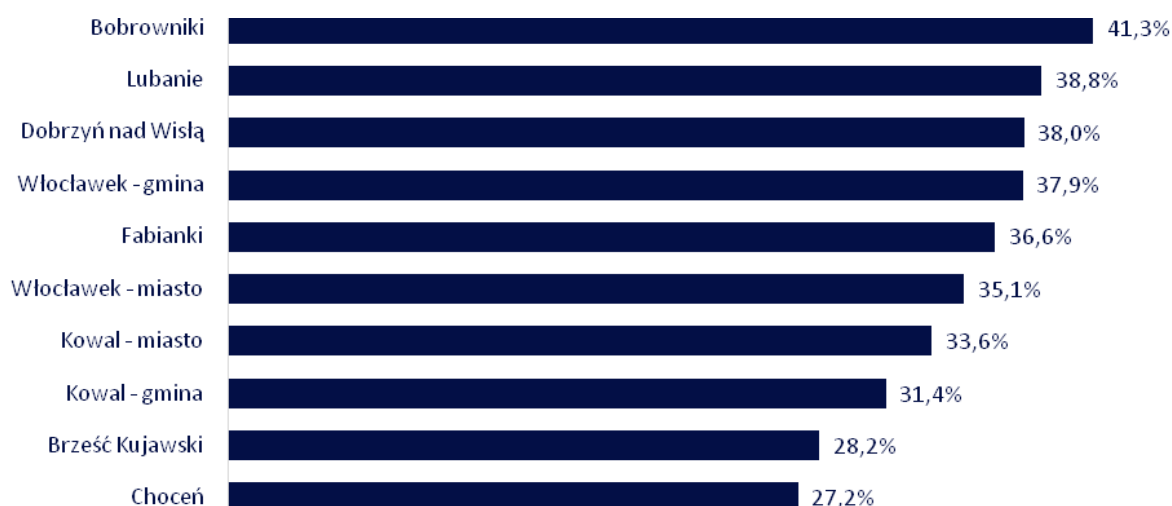
Wykres 35. Udział wydatków na pomoc społeczną w OSI Włocławka w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.nszakasa.org.pl/>

W latach 2007-2013 gminy OSI Włocławka przeznaczyły na wydatki związane z oświatą i wychowaniem kwotę 1 632 071 458 zł. Stanowiły one 34,8% sumy wszystkich wydatków poniesionych przez badane jednostki w tym okresie. Należy zaznaczyć, że przeciętny udział wydatków

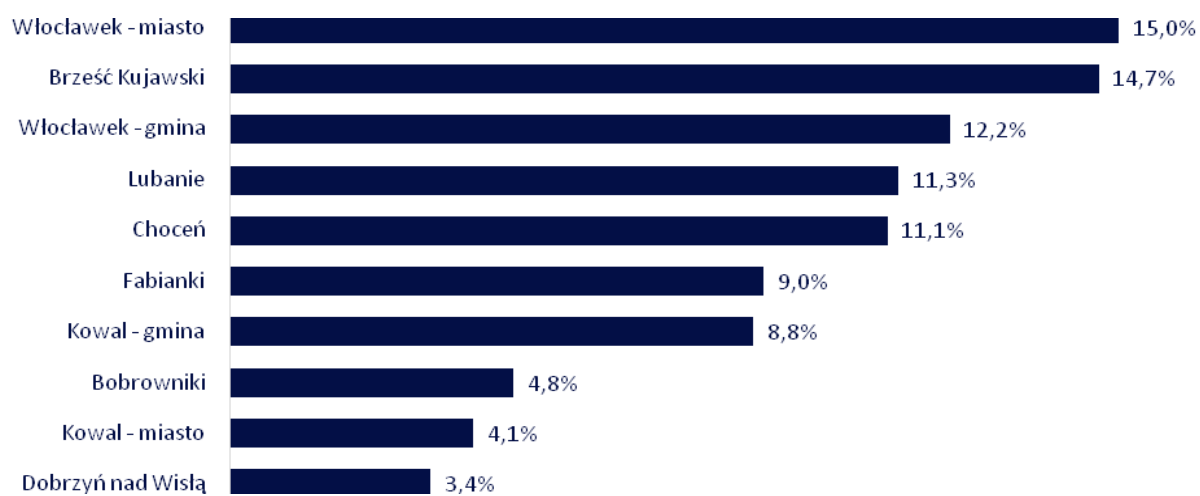
na oświatę i wychowanie w budżetach gmin analizowanego obszaru był nieco wyższy niż wartość średnia dla Polski (32%). Największy odsetek środków przeznaczonych na tę grupę wydatków występował w przypadku gminy Bobrowniki – 41,3%. Najmniejsze wydatki związane z oświatą i wychowaniem zanotowano natomiast w gminach Chocień i Brześć Kujawski – odpowiednio 27,2% i 28,2%. Warto podkreślić, że tylko w przypadku tych dwóch samorządów oraz gminy Kowal wartość wskaźnika była niższa niż średnia dla wszystkich gmin w Polsce.

Wykres 36. Udział wydatków na oświatę i wychowanie w OSI Włocławka w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.naszakasa.org.pl/>

W latach 2007-2013 gminy OSI Włocławka przeznaczyły na wydatki związane z inwestycjami drogowymi kwotę 638 722 561 zł. Stanowiły one 13,6% sumy wszystkich wydatków poniesionych przez badane jednostki w tym okresie. Należy zaznaczyć, że przeciętny udział wydatków na drogi w budżetach gmin analizowanego obszaru był nieco niższy niż wartość średnia dla Polski (14,9%). Największy odsetek środków przeznaczonych na tę grupę wydatków występował w przypadku miasta Włocławek i gminy Brześć Kujawski – odpowiednio 15% i 14,7%. Najmniej na drogi wydała natomiast gmina Dobrzyń nad Wisłą – 3,4%. Warto podkreślić, że tylko w przypadku miasta Włocławek wartość wskaźnika była wyższa niż średnia dla wszystkich gmin w Polsce.

Wykres 37. Udział wydatków na drogi w OSI Włocławka w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.naszakasa.org.pl/>

Spis tabel

Tabela 1. Stan ludności w OSI Włocławka	4
Tabela 2. Przyrost naturalny OSI Włocławka.....	6
Tabela 3. Saldo migracji OSI Włocławka.....	8
Tabela 4. Struktura ludności OSI Włocławka.....	10
Tabela 5. Liczba dzieci w wieku 0-3 lat w OSI Włocławka	13
Tabela 6. Liczba dzieci w wieku 3-6 lat w OSI Włocławka	14
Tabela 7. Liczba miejsc w przedszkolach w 2013 roku.....	16
Tabela 8. Ilość uczniów w szkołach podstawowych	17
Tabela 9. Ilość uczniów w liceach ogólnokształcących w latach 2007-2013	19
Tabela 10. Ilość uczniów w technikach w latach 2007-2013.....	20
Tabela 11. Liczba uczniów w liceach profilowanych	20
Tabela 12. Ilość uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych w latach 2007-2013.....	21
Tabela 13. Liczba studentów i absolwentów.....	22
Tabela 14. Zdawalność egzaminu gimnazjalnego w 2013 roku	23
Tabela 15. Liczba placówek opieki społecznej w OSI Włocławka w 2013 r.....	27
Tabela 16. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w latach 2009- 2013.....	28
Tabela 17. Liczba osób pracujących	35
Tabela 18. Stopa bezrobocia (%).....	37
Tabela 19. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w OSI Włocławka.....	38
Tabela 20. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców wg. klas wielkości	43
Tabela 21. Obszary chronione w OSI Włocławka według formy ochrony prawnej	52
Tabela 22. Obiekty infrastruktury turystycznej w rejonie Zbiornika Włocławskiego.....	55
Tabela 23. Liczba obiektów noclegowych w OSI Włocławka w 2013 r.	57
Tabela 24. Wyniki klasyfikacji strefy pod kątem ochrony zdrowia w 2013 r.	61
Tabela 25. Informacja o stwierdzonym ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w strefie „miasto Włocławek”	62
Tabela 26. Ocena jakości wód rzecznych w mieście Włocławek w 2012 roku.....	65
Tabela 27. Klasyfikacja stanu ekologicznego zbiornika zaporowego Włocławek w 2012 roku	66
Tabela 28. Przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu kolejowego dla wskaźnika L _{DWN}	68
Tabela 29. Znormalizowana powierzchnia terenów oraz liczba mieszkańców (%) narażonych na ponadnormatywny hałas.....	68
Tabela 30. Struktura wiekowa sieci wod.-kan. będącej w eksploatacji MPWiK	71
Tabela 31. Struktura materiałowa sieci wod.-kan. będącej w eksploatacji MPWiK	71
Tabela 32. Czas dojazdu samochodem z Włocławka do Bydgoszczy, Torunia i stolic sąsiednich województw	74
Tabela 33. Ilość samochodów osobowych na 1 000 mieszkańców.....	74
Tabela 34. Czas dojazdu koleją z Włocławka do Bydgoszczy, Torunia i stolic sąsiednich województw	76
Tabela 35. Czas dojazdu z Włocławka do najbliższych lotnisk międzynarodowych.....	76

Spis wykresów

Wykres 1. Prognozowana (w 2012r.) zmiana liczby ludności w latach 2015, 2020, 2025 i 2030	5
Wykres 2. Saldo migracji stałych w OSI Włocławka w latach 2007-2013	7
Wykres 3. Liczba zameldowań w podziale na zameldowania ze wsi, miasta, zagranicy w 2013 r.....	8
Wykres 4. Liczba wymeldowań w podziale na wymeldowania do wsi, miasta, zagranicy w 2013 r.....	9
Wykres 5. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2007 r. i 2013 r.....	10
Wykres 6. Wskaźniki obciążenia demograficznego	11
Wykres 7. Struktura wykształcenia w podziale na kategorie w 2011 r.	13
Wykres 8. Liczba dzieci w wieku 0-3 lat przypadająca na 1 miejsce w żłobku w 2013 roku	14
Wykres 9. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w przedszkolu w 2013 r....	15
Wykres 10. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat przypadająca na 1 grupę przedszkolną w OSI Włocławka w 2013 r.....	16
Wykres 11. Średnia ilość uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach podstawowych w 2013 r....	18
Wykres 12. Ilość uczniów w gimnazjach w 2013 r.....	19
Wykres 13. Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OSI Włocławka w latach 2009-2013	28
Wykres 14. Liczba osób przypadających na 1 łóżko w szpitalach w 2013 r.	31
Wykres 15. Liczba osób przypadających na 1 przychodnię w OSI Włocławka w 2013 r.	32
Wykres 16. Liczba osób przypadających na 1 bibliotekę w OSI Włocławka w 2013 r.....	34
Wykres 17. Stopa bezrobocia w OSI Włocławka (%).....	37
Wykres 18. Bilans podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w OSI Włocławka w latach 2009-2013.....	42
Wykres 19. Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w gminach OSI Włocławka w latach 2009-2013	42
Wykres 20. Udział obszarów prawnie chronionych w OSI Włocławka w 2013 r.	50
Wykres 21. Liczba miejsc noclegowych w OSI Włocławka w 2013 r.	58
Wykres 22. Liczba turystów OSI Włocławka w latach 2007-2013	58
Wykres 23. Liczba zabytków w OSI Włocławka w 2014 r.....	59
Wykres 24. Udział mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w OSI Włocławka w 2013 r. ...	70
Wykres 25. Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w OSI Włocławka w 2013 r.	70
Wykres 26. Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej w OSI Włocławka w 2013 r.	72
Wykres 27. Długość ścieżek rowerowych w OSI Włocławka w 2013 r. (w km).....	79
Wykres 28. Wielkość dochodów i wydatków w OSI Włocławka w 2013 r.	81
Wykres 29. Wzrost dochodów w latach 2007-2013 w OSI Włocławka.....	82
Wykres 30. Wzrost wydatków w latach 2007-2013 w OSI Włocławka	82
Wykres 31. Udział środków unijnych w dochodach gmin OSI Włocławka w latach 2007-2013	83
Wykres 32. Poziom zadłużenia w OSI Włocławka w 2013 r.	83
Wykres 33. Udział wydatków bieżących w OSI Włocławka w latach 2007-2013	84
Wykres 34. Udział wydatków inwestycyjnych w OSI Włocławka w latach 2007-2013	85
Wykres 35. Udział wydatków na pomoc społeczną w OSI Włocławka w latach 2007-2013.....	85
Wykres 36. Udział wydatków na oświatę i wychowanie w OSI Włocławka w latach 2007-2013	86
Wykres 37. Udział wydatków na drogi w OSI Włocławka w latach 2007-2013	87

Spis rysunków

Rysunek 1. Procentowa zmiana liczby ludności w OSI Włocławka w 2013 r. względem 2007 r.	5
Rysunek 2. Położenie OSI Włocławka na tle obszarów chronionych	53
Rysunek 3. Obszar przekroczeń stężenia średniego rocznego 1 ng/m ³ benzo(a)pirenu w pyłe zwieszonym PM ₁₀	63
Rysunek 4. Obszar przekroczeń stężenia średniego rocznego 20 µg/m ³ pyłu zawieszonego PM _{2,5} ...	64